

משניות סדר זרעים

על פי מהדורת הרב דוד אלטאראס ז"ל
שהודפס בשנת ה'תק"ע בעיר פיסא

פה ירושלים יע"א
שנת ונתן זרע לזרע ולחם לאכל לפ"ק

הוצאת חטף-סגול

2022

הובא לדפוס באמצעות $\text{\LaTeX}$ ע"י שמעון מונטגיו

הקדמה

שנמצאת במשניות שהיה לומד מעלת
מורינו הרב המדקדק רבי דוד בכ"ר
שלמה אלטארטס זצ"ל שעשה
לתיקון המשניות בחייו וזה לשונה

עם שונה שלום

ידיע להוי לך שונה ידיד דתהלות לאל יתברך כעל אשר גמלני
ורב טוב שהחייני וקיימני לגמור בעדי מה שבצפייתי צפיתי
ואויתי בעודי בחיים חייתי להיות לי למגן וצנה משכיות סדורות
ערוכות בכל ושמורות מוגהות ביתר שאת כיד ה' הטובה אנה לידי.
והוא יודע ועד כמה יגיעות יגעתי עד שבאתי לכלל ישובן למוצאן
ולמובאן והביאו לי מקום הראשונים שבקדושה להתגדר זעיר שם
זעיר שם ודוד מכרכר בכל עז לפני ה' מטפס ועולה מטפס ויורד
לו לשמו כי כל ישעי וכל חפצי לדבקה בו:

ואלה פקודיהם למסעיהם בראשונה השתדלתי למצוא כל הגירסאות
הטובות והבריאות ש"ס ורבינו שמשון זצ"ל על המשנה
ומבעל הערוך ז"ל זולת מה שהביאו המפרשים הקדושים אשר
בארץ המה הרמב"ם ז"ל והר"ב ז"ל ובעל תי"ט כי מימיהם אנו
שותים:

ועוד שנית בפסק ההלכות מה שלא פסקו הם ז"ל לא שלותי עד
ששקטתי לברר ההלכה על תלה וארמונה על משפטו ישוב.
כי דפקתי על דלתי רבינו הגדול פום ממלל רברבן הרמב"ם ז"ל
בחבורו הגדול ומהולל בתשבחות שם העליתי מצודתי ומצאתי און
לי והוצאתי לאור משפטי ומפוסקים אחרים ולאן מלתא זוטרתי:

הן אמת חפצתי בטו"חות חכמה כי מצאתי קצת סתירות להרב ז"ל מיניה וביה מהפי' והחיבור לא רציתי לשלוח יד להכריע. הגם כי כבר ראיתי לאחרונים ז"ל כבת קול יוצאת מפיהם ומפי כתבם דהלכתא כמילי בתראי דפסק בחבורו דלסוף ימיו עשהו ויכוננהו ואזן וחקר ותקן ותכן במאזני שכלו הזך כי מי כמוהו מורה אב הוא דלא לוסיף עליהם עם כל זה האיש הנלבב יעשה מה שלבו חפץ הוא יבחר ולא אני מכריע שאין בו ממש. א"כ איפה ראה כל היכא דתמצא דמות כוכב כזה * בא האות והמופת דהלכתא כוותיה. ואי איכא פלוגתא דרבוותא על הפסק דין מר פסיק כוותיה ומר לא פסיק כוותיה או הרמב"ם ז"ל דהדר ביה בחבורו עשיתי ציון כזה °. האות הראשון הוא מהפירוש והשני מהחבור ודוק:

ותו משכחת לה דלפעמים במשנה איכא פלוגתא דתנאי ולית הלכתא כשום חד מנייהו משום דאיכא פסק הלכה כי סברא שלישיית דאוקי ש"ס דבתר דידהו סמיכנא. ואמשול לך משל בגיטין פ"ז מ"ד לא תתיחד עמו אלא בפני עדים וכו' מה היא באותן הימים ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת. לית הילכתא לא כרבי יהודה ולא כר' יוסי לפי שיש פסק דין בזה דמגורשת לגמרי והר"ב ובעל תי"ט השמיטוהו ויעזבוהו ולו נטשתוהו. ובחפוש אחר חפוש באמתחות פי' הר"מ מצאתיו כי הוא כרבא דכולי ביה. וזולתם הרבה. והכל רשום בכתב אמת כי שניתי ושלשתי לעשות ציונים מכוונים במלאכת השמים:

ועוד בה שלישייה כי בדקתי עד שידי מגעת בש"ס וכל איכא דמשכחיה דאוקי ש"ס ההוא מתניתין בחסורי מחסרי עשיתי רושם על פני חוץ לכתוב שתי תיבות כזא חסורי מחסרי להיותם לי לזכרון בין עיני וטוטפות ולסנבוטין כי זה חלקי מכל עמלי. ומצאתי להרב"ב ז"ל דלפעמים הכי קאמר שבש"ס קורא אותו ח"מ וליתא בנשיקת ידיו ורגליו דח"מ תוספת על המשנה

בפועל והכי קאמר בכח כידוע המשל בפרק המניח במשנת כ' שהיו מהלכים בר"ה אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהם רצים כתב הר"ב ח"מ והכי קאמר וכו' ועיין מ"ש דף ל"ב דקאמר התם השתא אחד רץ ואחד מהלך פטור שניהם רצים מבעיא אלא הכי קאמר וכו' עמוד עליו כי האמת יורה דרכו ושאר פרפראות והבנות בקיצור על קצת משניות ודיוקים בדקדוק הלשון על הקריאה כאשר עיני השונה תחזינה מישרים ומה שימצא בה דבר טוב יתלה הדבר במי שהוא טוב וישר ה' כי הוא הנותן לפתאים ערמה וכח לעשות חיל ומה שלא יצדק כי לא בא אל נכון יתלה הדבר בי לפי קוצר המשיג כי נער אנכי נער ישראל ואוהבהו עושה מעשה נערות וה' יכפר בעדי אם שגיתי ואתי תלין משוגתי כי אני מכיר את מקומי שאיני כדאי לשום דבר יציב ונכון שאין בי לא חכמה ולא תבונה עת לחננה. קריאת חנה דוד הוא הקטן ולא יבצר ממך מזימה שונה מתנות שנחלן אל לעמו ישראל כי תקנתי מעוות יוכל לתקון בחליף וחסיר ויתיר שגיאות הבאות אל שער הדפוס למען לא אטה ימין ושמאל קולע אל השערה ולא אחטיא בגרסת המשנה בעזר המאזני חיל לתת תמים דרכי ואעידה לי שנים עדים נאמנים כי צרפתים כצרוף את הכסף וכבחון את הזהב הא' בפרק ד' דביצה ואין חותכין את הפתילה לשנים רי"א חותכה באור כצ"ל ולא יותר ובכל הגרסאות חדשות גם ישנות נמצא דתני לב' נרות וטעות הוא בידם דבש"ס הכי קאמר ואין חותכין את הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא חותכה באור בפי שתי נרות ע"כ. ופירש רש"י דקמתקן מנא א' היתה ועושה אותה שנים. בפי שתי נרות שתי ראשיה בתוך ב' נרות אם צריך להדליקן כאחד ומדליק באמצע דלא מוכח דלתקוני מנא מכיון אלא להדלקה בעלמא עכ"ל הא קמן דלא גרסינן במתניתין לשתי נרות דבתוספתא תני הכי ר' חייא ולזה כוין ר' יהודה בכח כשאמר חותכה באור וק"ל. ובעל תי"ט לא קאמר ביה מידי. והב'

בפרק ב' דחולין השוחט לשם זבחים כצ"ל ובגרסאות שלנו תני לשם שלמים והיא שגגה שיוצאת שפירוש זבחים כאן ר"ל שלמים ואינו שם כולל כמו בריש זבחים כל הזבחים שנזבחו והביאו בעל תי"ט ז"ל ומצאתיו מתוקן בגירסת הש"ס דפוס אמשטרדם. אם כן ל"ג שלמים דהוּו סברי בעלי הדפוס דשלמים עדיפא להו דהוא מפורש טפי וכי תורת המשנה זאת תורת העולה על רוחה כדסברא דעתייהו וכהנה רבות עמי אשר שם אלהים בפי לדבר. כי הכל עשיתי לזכות את עצמי שלא לגשש כעורים קיר שאיני כדאי וראוי לזכות את אחרים כי מה אני להבל דמה תולעת ולא איש לדייק בלישניה לישנא קלילא הראוי לבילה פרט הנושר בשעת הבצירה דערבא ערבא צריך והבא ללמד ונמצא למד אבל בטחתי בחסד אלהים יעזרני על דבר אמת לאמתו (כי פה לא עשיתי מאומה והבור רק אין בו מים) ויוציאני למרחב יחלצני לתת לי לחם ושמלה שאוכל להוציא לאור מה שיש בלבי לשמור ולעשות כי כל יוכל. ולא יזכור לי עון אשר חטא כי הוא ירבה לסלוח. ותקרב ותבואה עת לחננה כי בא מועד תרבה הדעת כמים לים מכסים בקול ששון ובקול שמחה אכ"ר :

לישנא קלילא והראוי לבילה

דב"ש אלטאראס זלה"ה

תפלת ר' נחוניא בן הקנה שחייב לאומרה כל הנכנס לבית המדרש ללמוד
 יהי רצון מלפניך יי אלהי שלא יאָרע דְבַר תִּקְלָה עַל יְדֵי וְלֹא אֶפְשָׁל
 בְּדַבֵּר הַלְכָה וְיִשְׁמְחוּ בִּי חֲבִירֵי וְלֹא אֹמֵר עַל טְהוֹר טָמֵא וְלֹא עַל
 טָמֵא טְהוֹר וְלֹא עַל מִתָּר אֲסוּר וְלֹא עַל אֲסוּר מִתָּר וְלֹא יִפְשְׁלוּ חֲבִירֵי
 בְּדַבֵּר הַלְכָה וְאַשְׁמַח בָּהֶם:

והאר"י זצוק"ל היה אומר אחר תפלה זו שני פסוקים אלו

כִּי יִי יִתֵּן חֶכְמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה:

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ:

קודם הלימוד

כתוב בספר תוצאות חיים כשפותח הספר ללמוד בו יאמר

הִנְנִי רוֹצֶה לְלַמֹּד כְּדִי שְׂיִבְיֵאֲנִי תִלְמוּד זֶה לִידֵי מַעֲשֶׂה וְלִידֵי מַדּוֹת
 יִשְׁרוֹת. וְלִידֵי יְדִיעַת הַתּוֹרָה. וְהִרְיֵנִי עוֹשֶׂה לְשֵׁם יְחִוּד קִדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא וְשְׂכִינְתָּהּ בְּדַחֲלֵהוּ וְרַחֲמֵהוּ. וְיֵהִי נֹעֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה
 יְדִינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

משניות סדר זרעים

יש בו י"א מסכתות וזהו סדורן

א ברכות ט פרקים. ב פאה ח פרקים. ג דמאי ז פרקים.
 ד כלאים ט פרקים. ה שביעית י פרקים. ו תרומה
 יא פרקים. ז מעשרות ה פרקים. ח מעשר שני ה פרקים.
 ט חלה ד פרקים. י ערלה ג פרקים. יא בכורים ג פרקים.
 בין הכל ע"ד פרקים:

מסכת ברכות

יום א

פרק א

מאימתי קורין את שמע בערבית. משעה שהכהנים
נכנסים לאכול בתרומתן. עד סוף האשמורת
הראשונה. דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים עד חצות.
רבן גמליאל אומר. עד שיעלה עמוד השחר. מעשה
שבאו בניו מבית המשתה אפרו לו. לא קרינו את
שמע. אמר להם. אם לא עלה עמוד השחר. חייבין אתם
לקרות. ולא זו בלבד. אלא. כל מה שאמרו חכמים עד
חצות. מצותן עד שיעלה עמוד השחר. הקטר חלבים
ואברים. מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלים
ליום אחד. מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אם בן למה
אמרו חכמים עד חצות. כדי להרחיק את האדם מן
העבירה:

^ב מאימתי קורין את שמע בשחרית משיפיר בין תכלת
ללבן. רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי (וגומר) עד
הנץ החמה. רבי יהושע אומר. עד שלש שעות. שכן דרש
בני מלכים. לעמוד בשלש שעות. הקורא מכאן ואילך.
לא הפסיד. באדם הקורא בתורה:

א בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו. ובבבלי
 יעמדו שנאמר ובשכבך ובקומך. ובית הלל אומרים כל
 אדם קורא כדרךכו. שנאמר ובלכתך בדרך. אם כן למה
 נאמר ובשכבך ובקומך. (אלא) בשעה שדרך בני אדם
 שוכבים ובשעה שדרך בני אדם עומדים. אמר רבי
 טרפון. אני הייתי בא בדרך. והטתי לקרות כדברי בית
 שמאי. וסכנתי בעצמי. מפני הלסטים. אמרו לו כדי היית
 לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל:

ב בשחר מברך שתים לפניו. ואחת לאחריו. ובערב
 מברך שתים לפניו. ושתים לאחריו. אחת ארבה ואחת
 קצרה. מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר. לקצר
 אינו רשאי להאריך. לחתום אינו רשאי שלא לחתום.
 ושלא לחתום אינו רשאי לחתום:

ה מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן
 עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר
 יציאת מצרים בלילות. עד שדרשה בן זומא. שנאמר
 למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי
 חייך הימים. כל ימי חייך הלילות. וחכמים אומרים ימי
 חייך העולם הזה. כל ימי חייך. להביא לימות המשיח:

פרק ב

הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא אִם כּוֹזֵן לְבוֹ יֵצֵא
 וְאִם לֹא־וּ לֹא יֵצֵא בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד
 וּמַשִּׁיב וּבִאמָצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה וּמַשִּׁיב דְּבָרֵי רַבִּי
 מֵאִיר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאִמָּצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה
 וּמַשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד וּמַשִּׁיב
 שְׁלוֹם לְכָל אָדָם:

ב אֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים בֵּין בְּרָכָה רֵאשׁוֹנָה לְשִׁנְיָה בֵּין
 שִׁנְיָה לְשִׁמְעַת בֵּין שְׁמַע לְוְהִיָּה אִם שְׁמַע בֵּין וְהִיָּה אִם
 שְׁמַע לְוִיֵּאמָר בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיֵצִיב רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
 בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיֵצִיב לֹא יִפְסִיק אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
 קֶרְחָה לָמָּה קִדְּמָה שְׁמַע לְוְהִיָּה אִם שְׁמַע (אֶלָּא) כְּדִי
 שִׁיקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחַלֶּה וְאַחֵר כִּד יִקְבֵּל
 עָלָיו עוֹל מִצּוֹת וְהִיָּה אִם שְׁמַע לְוִיֵּאמָר שְׁוְהִיָּה אִם שְׁמַע
 נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וִיֵּאמָר אֵינּוּ נוֹהֵג אֶלָּא בַּיּוֹם:

ג הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יֵצֵא רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
 לֹא יֵצֵא קָרָא וְלֹא דִקְדַּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יֵצֵא
 רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יֵצֵא הַקּוֹרֵא לְמִפְּרָע לֹא יֵצֵא קָרָא
 וְסָעָה יַחְזוֹר לְמָקוֹם שִׁטָּעָה:

ד הָאוֹמְנִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאֵילָן אוֹ בְּרֹאשׁ הַנֶּדְבֶּדֶד מֵה
 שְׂאִינָן רִשְׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בַּתְּפִלָּה:

ה' חֲתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת. אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה. מַעֲשֶׂה בְּרֶבֶן גַּמְלִיאֵל. שֶׁקָּרָא בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁנָשָׂא. אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו. לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁחֲתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן. אָמַר לָהֶם. אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם. לְבַטֵּל מִמֶּנִּי עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אֶפִּילוּ שָׁעָה אַחַת:

י' רַחֵץ בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁמַתָּה אֲשֶׁתּוֹ. אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו. לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁאַבֵּל אָסוּר לְרַחוּץ. אָמַר לָהֶם אֵינִי כְּשֹׂאֵר כָּל אָדָם אֶסְטָגִים אֲנִי:

י' וּכְשִׁמַּת טָבִי עֲבָדוֹ קִבֵּל עָלָיו תִּנְחוּמִין. אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו. לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ. שֶׁאִין מְקַבְּלִין תִּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים. אָמַר לָהֶם. אִין טָבִי עֲבָדִי כְּשֹׂאֵר כָּל הָעֲבָדִים. כְּשֶׁר הִיא:

ה' חֲתָן. אִם רָצָה לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן קוֹרָא. רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. לֹא כָּל הָרוֹצֶה לְטוֹל אֶת הַשֵּׁם יְטוֹל:

פרק ג

מי שמתו מוטל לפניו פטור (מקריאת שמע) מן
התפלה ומן התפלין נושאי המטה וחלופיהן וחלופי
חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את
שלמטה צורך בהן פטורין ואת שאין למטה צורך בהן
חייבין אלו ואלו פטורין מן התפלה:

^ב קברו את המת חזרו אם יכולים להתחיל ולגמור.
עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו.
העומדים בשורה הפנימים פטורים והחיצונים חייבין:

^ג נשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע ומן
התפלין והייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון:

^ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניו ולא
לאחריה ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו.
רבי יהודה אומר מברך לפניו ולאחריהם:

^ה היתה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק.
אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות
ולקרות עד שלא תגז החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם
לאו יתכסה במים ויקרא אבל לא יתכסה לא במים
הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים וכמה
ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות:

י זב שראה קריי ונדה שפלטה שכבת זרע. והמשמשת
שראתה נדה צריכין טבילה. ורבי יהודה פוטר:

פרק ד

תפלות השחר עד חצות. רבי יהודה אומר עד ארבע
שעות. תפלות המנחה עד הערב. רבי יהודה
אומר עד פלג המנחה. תפלות הערב אין לה קבע. ושל
מוספין כל היום (רבי יהודה אומר עד שבע שעות):

ב רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית
המדרש. וביציאתו. תפלה קצרה. אמרו לו. מה מקום
לתפלה זו. אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע
תקלה על ידי. וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי:

ג רבן גמליאל אומר. בכל יום מתפלל אדם שמונה
עשרה. רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה. רבי עקיבא
אומר. אם שגורה תפלתו בפיו. יתפלל שמונה עשרה.
ואם לאו מעין שמונה עשרה:

ד רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע. אין תפלתו
תחנונים. רבי יהושע אומר. המהלך במקום סכנה.
מתפלל תפלה קצרה. אומר הושע השם את עמך את
שארית ישראל. בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך.
ברוך אתה יי שומע תפלה:

ה הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמֹר יֵרֵד. וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לֵירֵד. יַחְזִיר
אֶת פָּנָיו. וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת פָּנָיו. יְכוּיֵן אֶת לְבוֹ
כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדָשִׁים:

י הָיָה יוֹשֵׁב בַּסְּפִינָה. אוֹ בְּקֶרוֹן. אוֹ בְּאֶסְדָּא. יְכוּיֵן אֶת לְבוֹ
כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדָשִׁים:

י' רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין אֵלָא
בְּחֶבֶר עִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֶבֶר עִיר וְשֵׁלָא בְּחֶבֶר עִיר.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוּ כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֶבֶר עִיר. הֵיחִיד
פְּטוֹר מִתְּפִלַּת הַמוֹסְפִין:

פרק ה

אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל אֵלָא מֵתוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ. חֲסִידִים
הָרָאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִים שָׁעָה אַחַת וּמִתְּפַלְּלִים. כְּדִי
שְׁיִכְוְנוּ אֶת לִבָּם לְמָקוֹם. אֲפִילוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ לֹא
יְשִׁיבֵנוּ. וְאֲפִילוּ נָחַשׁ כְּרוּךְ עַל עֵקְבוֹ לֹא יַפְסִיק:

ב מְזַכְּרִין גְּבוּרוֹת גִּשְׁמִים בְּתַחֲתֵת הַמַּתִּים. וְשׁוֹאֲלִין
הַגִּשְׁמִים בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים. וְהַבְּדֵלָה בַּחוּגֵן הַדַּעַת. רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר אוֹמְרָה בְּרָכָה רְבִיעִית בְּפָנֵי עַצְמָה. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה:

ג הָאוֹמֵר (יְבָרְכוּךְ טוֹבִים הָרִי זֶה דֶּרֶךְ הַמִּינִים) עַל קֶן
צִפּוֹר יִגְעוּ רַחֲמֶיךָ. וְעַל טוֹב יִזְכֹּר שְׁמֶךָ. מוֹדִים מוֹדִים
מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ. הָעוֹבֵר לְפָנֵי הַתִּיבָה וְטָעָה. יַעֲבֹר אַחֵר

תַּחֲתֵיוֹ. וְלֹא יִהְיֶה סֶרְבֵן בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. מִנֵּין הוּא מִתְחִיל
מִתְחַלֵּת הַבִּרְכָּה שְׁטָעָה בָּהּ:

ד' הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחֵר הַכֹּהֲנִים אֲמֵן מִפְּנֵי
הַטְּרוּף. וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֲלֵא הוּא לֹא יֵשֵׂא אֶת כַּפָּיו.
וְאִם הִבְתַּחֲתוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ
רְשָׁאי:

ה' הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה סִמֵּן רָע לוֹ. וְאִם שָׁלַיִח צָבוּר הוּא סִמֵּן
רָע לְשׁוֹלְחָיו. מִפְּנֵי שֶׁשְׁלּוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ. אָמְרוּ עָלָיו
עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים. הָיָה
אוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת. אָמְרוּ לוֹ מִנֵּין אֶתָּה יוֹדֵעַ. אָמַר לָהֶם.
אִם שְׁגוּרָה תִּפְלְתִּי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל. וְאִם לֹא.
יֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוֹרֵף:

פרק ו

כִּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפִּירוֹת. עַל פִּירוֹת הָאֵילָן אוֹמֵר בּוֹרָא
פְּרִי הָעֵץ. חוּץ מִן הַיֵּין. שֶׁעַל הַיֵּין אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרִי
הַגֶּפֶן. וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה. חוּץ
מִן הַפֶּת. שֶׁעַל הַפֶּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאֶרֶץ.
וְעַל הַיִּרְקוֹת אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
בוֹרָא מִיְּנֵי דְשָׂאִים:

^ב בֵּרֶךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה יֵצֵא וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ לֹא יֵצֵא עַל כָּלֵם אִם אָמַר שֶׁהֵכֵל יֵצֵא:

^ג עַל דְּבַר שְׂאִין גְּדוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל עַל הַחוֹמָן וְעַל הַנּוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבְאֵי אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל (עַל הַחֲלָב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבִּיצִים אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא מִין קָלָלָה אֵין מְבָרְכִין עָלָיו:

^ד הָיוּ לְפָנָיו מִיָּנִים הֶרְבֵּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם מִמֵּין שְׁבָעָה מְבָרְךְ עָלָיו וְחֻכְמִים אוֹמְרִים מְבָרְךְ עַל אֵי זֶה מֵהֶם שִׁירָצָה:

^ה בֵּרֶךְ עַל הַיֵּין שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן פֶּטֶר אֶת הַיֵּין שְׁלֹאֲחֵר הַמְּזוֹן בֵּרֶךְ עַל הַפְּרִפְרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן פֶּטֶר אֶת הַפְּרִפְרֶת שְׁלֹאֲחֵר הַמְּזוֹן בֵּרֶךְ עַל הַפֶּת פֶּטֶר אֶת הַפְּרִפְרֶת עַל הַפְּרִפְרֶת לֹא פֶטֶר אֶת הַפֶּת בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף לֹא מַעֲשֵׂה קִדְרָה:

^ו הָיוּ יוֹשְׁבֵין לֶאֱכֹל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעֶצְמוֹ הַסִּיבּוֹ אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם בָּא לָהֶם יַיִן בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעֶצְמוֹ לְאַחֵר הַמְּזוֹן אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמְּגֻמָּר אֵף עַל פִּי שְׂאִין מְבִיאִין אֶת הַמְּגֻמָּר אֵלָּא לְאַחֵר הַסְּעוּדָה:

י הביאו לפניו מליח בתחלה ופת עמו. מברך על המליח. ופוסט את הפת. שהפת טפלה לו. זה הכלל. כל שהוא עיקר ועמו טפלה. מברך על העיקר ופוסט את הטפלה:

ח אכל תאנים וענבים ורמונים. מברך אחריהן שלש ברכות דברי רבן גמליאל. וחכמים אומרים ברכה אחת (מעין שלש). רבי עקיבא אומר אפילו אכל שלק והוא מזוננו. מברך אחרי שלש ברכות. השוטה מים לצמא. אומר שהכל נהיה בדברו. רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות:

פרק ז

שלשה שאכלו באחד. חיבין לזמן. אכל דמאי. ומעשר ראשון שנטלה תרומתו. ומעשר שני והקדש שנפדו. והשמש שאכל כזית. והכותי. מזמנין עליהם. אבל אכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. ומעשר שני והקדש שלא נפדו. והשמש שאכל פחות מכזית. והנכרי. אין מזמנין עליהם:

ב נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם. עד כמה מזמנין. עד כזית. רבי יהודה אומר עד כביצה:

ג כיצד מזמנין. בשלשה אומר נברך. בשלשה והוא אומר ברכו. בעשרה אומר נברך. לאלהינו. בעשרה והוא אומר ברכו. אחד עשרה ואחד עשרה רבוא. במאה

אומר נברך ליי אלהינו במאה והוא אומר ברכו באלף
 אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל באלף והוא אומר
 ברכו ברבוא אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל אלהי
 העבאות יושב הכרובים (על המזון שאכלנו) ברבוא
 והוא אומר ברכו כענין שהוא מברך כד ענין אחריו
 ברוך יי אלהינו אלהי ישראל אלהי העבאות יושב
 הכרובים על המזון שאכלנו רבי יוסי הגלילי אומר לפי
 רוב הקהל הן מברכין שנאמר במקלות ברכו אלהים
 יי ממקור ישראל אמר רבי עקיבא מה מצינו בבית
 הכנסת אחד מרבין ואחד מועטין אומר ברכו את יי
 רבי ישמעאל אומר ברכו את יי המבורך:

ד שלשה שאכלו כאחד אינן רשאים לחלק וכן ארבעה
 וכן חמשה ששה נחלקין עד עשרה ועשרה אין נחלקין
 עד שיהיו עשרים:

ה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן
 רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזמון ואם לאו
 אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן ואין מברכין על
 היין עד שיתן לתוכו מים דברי רבי אליעזר ותכמים
 אומרים מברכין:

פרק ח

אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל בְּסֵעוּדָה: בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם: וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל
הַיּוֹם: וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם: וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ
עַל הַיּוֹם:

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מוֹזְגִין אֶת
הַכּוֹס: וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחֵר כֶּךָּ
נוֹטְלִין לַיָּדִים:

גִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְקַנְחִין יָדָיו בַּמָּפָה וּמַנִּיחָהּ עַל
הַשֻּׁלְחָן: וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים עַל הַכֶּסֶת:

דִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין
לַיָּדִים: וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מְכַבְּדִין
אֶת הַבֵּית:

הִבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים גֵּר וּמִזֹּזֵן וּבִשְׂמִים וְהַבְּדִלָה: וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים גֵּר וּבִשְׂמִים וּמִזֹּזֵן וְהַבְּדִלָה: בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאֹדֵר הָאֵשׁ: וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים בּוֹרָא
מְאֹדֵרֵי הָאֵשׁ:

וְאֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם: וְלֹא
עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים: וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא
עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלפְּנֵי עֲבוֹדָה זָרָה: אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד
שֶׁיֵּאָדְּרוּ לְאֹדְרוֹ:

י מי שֶׁאַכַּל וְשָׁכַח וְלֹא בִרְךָ. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יַחְזֹר לְמָקוֹמוֹ וַיְבָרֶךְ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים יְבָרֶךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר. עַד אֵימָתִי הוּא מְבָרֵךְ. עַד כְּדִי שִׁיתַּעֲבֹל הַמָּזוֹן שֶׁבִּמְעֵיו:

ה בֶּא לָהֶם יֵין לְאַחַר הַמָּזוֹן וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיֵּין. וְאַחֲרֵי כֵן מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן וְאַחֲרֵי כֵן מְבָרֵךְ עַל הַיֵּין. עוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרֵךְ. וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵי הַכּוֹתֵי הַמְּבָרֵךְ. עַד שִׁישְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה:

פרק ט

הַרְוָאָה מָקוֹם שֶׁנֶּעֱשֶׂה בּוֹ נְסִים לְיִשְׂרָאֵל. אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבּוֹתֵינוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה. מָקוֹם שֶׁנֶּעֱקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה זָרָה. אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

ב עַל הַזִּיקִין וְעַל הַזּוֹעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הַרְעָמִים וְעַל הָרוּחוֹת. אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁפָּחַו וּגְבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם. עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיָּמִים וְעַל הַנְּהָרוֹת וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת. אוֹמֵר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַרְוָאָה אֵת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֵת הַיָּם הַגָּדוֹל. בְּזֶמֶן שֶׁרוּאָה אוֹתוֹ לַפְּרָקִים. עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל בְּשׂוּרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. וְעַל בְּשׂוּרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ דִּין הָאֱמֶת:

א בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְקָנָה כָּלִים חֲדָשִׁים אֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהִחְיִינוּ.
מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה וְעַל הַטּוֹבָה מֵעֵין הָרָעָה.
הַצּוֹעֵק לְשַׁעֲבֵר הָרִי זֶה תַּפְּלַת שָׂא בִּיצֵד הֵיתָה אִשְׁתּוֹ
מִעֲבֵרַת וְאָמַר יְהִי רְצוֹן שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר הָרִי זֶה תַּפְּלַת
שָׂא הָיָה בָּא בְּדֶרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צֹחֶה בָּעִיר וְאָמַר יְהִי
רְצוֹן שְׁלֹא יִהְיוּ אֵלּוּ בְּנֵי בֵּיתִי הָרִי זֶה תַּפְּלַת שָׂא:

ד הַנִּכְנָס לְכָרֶךְ מִתַּפְּלִל שְׁתִּים אַחַת בְּכִנְיָסָתוֹ וְאַחַת
בִּיצִיאָתוֹ בֶּן עָזַי אֹמֵר אַרְבַּע שְׁתִּים בְּכִנְיָסָתוֹ וְשְׁתִּים
בִּיצִיאָתוֹ וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשַׁעֲבֵר וְצוֹעֵק לְעֵתִיד לְבֹא:

ה הַיֵּיב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל
הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל
נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ בְּכָל לִבְבְּךָ בְּשֵׁנֶי יְצִירֶיךָ בִּיצֹר טוֹב
וּבִיצֹר רָע וּבְכָל נַפְשְׁךָ אֲפִילוֹ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מְאֹדְךָ בְּכָל מְמוֹנְךָ דָּבָר אַחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ בְּכָל מוֹדָה
וּמוֹדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיִי מוֹדָה לוֹ בְּמֵאֵד מְאֵד לֹא יִקַּל
אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמַּזְרַח שֶׁהוּא מְכוּוֹן כְּנֶגֶד
בֵּית קֳדָשֵׁי הַקֹּדְשִׁים לֹא יִכָּנַס לְהֵר הַבַּיִת לֹא בְּמִקְלוֹ וְלֹא
בְּמִנְעָלוֹ וְלֹא בְּפִנְגְּדוֹתוֹ וְלֹא בְּאַבָּק שֶׁעַל רִגְלָיו וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ
קַפְּנִדְרִיא וְרִקִּיקָה מִקַּל וְחוֹמֶר כָּל חוֹתְמֵי בְּרִכוֹת שֶׁהֵיוּ
בְּמִקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם מִשְׁקַלְקָלוֹ הָאִפִּיקוֹרוֹסִים
וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֵלָּא אֶחָד הִתְקִינוּ שִׁיְהִיו אוֹמְרִים מִן
הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְהִתְקִינוּ שִׁיְהִי אָדָם שׂוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם
חֲבֵירוֹ בְּשֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה בְּעֵז בָּא מִבֵּית לַחֵם וַיֹּאמֶר

לְקוֹצְרִים יִי עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרְכֶךָ יִי וַאֲמַר יִי עִמָּךְ
גְּבוּר הַחַיִּל וַאֲמַר וְאַל תָּבוֹז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ וַאֲמַר עַתָּה
לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרָתְךָ רַבִּי נָתַן אוֹמֵר הִפְרוּ תוֹרָתְךָ
מִשׁוּם עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי: סליק

מסכת פאה

פרק א

אלו דברים שאין להם שיעור. הפאה. והבפורים.
והראיון. וגמילות חסדים. ותלמוד תורה. אלו
דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה. והקין קימת
לו לעולם הבא. כבוד אב ואם. וגמילות חסדים. והבאת
שלום בין אדם לחבירו. ותלמוד תורה כנגד כלם:

^ב אין פוחתין לפאה מששים. ואף על פי שאמרו. אין
לפאה שיעור. הכל לפי גדל השדה. ולפי רוב העניים.
ולפי רוב העונה:

^ג נותנין פאה מתחלת השדה ומאמצעה. רבי שמעון
אומר ובלבד שיתן בסוף כשיעור. רבי יהודה אומר אם
שייר קלח אחד. סומך לו משום פאה. ואם לאו. אינו נותן
אלא משום הפקר:

^ד כלל אמרו בפאה. כל שהוא אוכל. ונשמר. וגדוליו
מן הארץ. ולקיטתו באחד. ומכניסו לקיום. חייב בפאה.
והתבואה והקטניות בכלל הזה:

^ה (ובאילן) האוג והחרובין והאגוזים והשקדים והגפנים
והרמונים והזיתים והתמרים חייבין בפאה:

י לעולם הוא נותן משום פאה. ופטור מן המעשרות עד שימרח. ונותן משום הפקר. ופטור מן המעשרות עד שימרח. ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות. ופטור מן המעשרות עד שימרח. ונוטל מן הגזרן וזורע. ופטור מן המעשרות עד שימרח. דברי רבי עקיבא. כהן ולוי שלקחו את הגזרן. המעשרות שלהם עד שימרחו. המקדיש ופודה חייב במעשרות. עד שימרח הגזר:

פרק ב

ואלו מפסיקין לפאה. הנחל והשלוּלית. ודרך היחיד. ודרך הרבים. ושביל הרבים. ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים. והבור והגיר וזרע אחר. והקוצר לשחת מפסיק. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש:

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר פאחת. רבי יהודה אומר מפסקת. וכל ההרים אשר במעדר יעדרון. אף על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו. הוא נותן פאה לכל:

ג הכל מפסיק לזרעים. ואינו מפסיק לאילן אלא גדר. ואם היה שער בותש אינו מפסיק. אלא נותן פאה לכל:

ד ולחרובין. כל הרואין זה את זה. אמר רבן גמליאל נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח. ולחרובין כל הרואין זה את זה. רבי אליעזר

ברבי צדוק אומר משמו. אף לחרובין שהיו להם בכל
העיר:

ה' הזרע את שדהו מין אחד. אף על פי שהוא עושהו
שתי גרנות. נותן פאה אחת. זרעה שני מינין. אף על פי
שעשאן גורן אחת. נותן שתי פאות. הזרע את שדהו שני
מיני חטין. עשאן גורן אחת. נותן פאה אחת. שתי גרנות
נותן שתי פאות:

י מעשה שזרע רבי שמעון איש המצפה (ובא) לפני רבן
גמליאל ועלו ללשכת הגזית ושאלו. אמר נחום הלבלר.
מקבל אני מרבי מיאשא שקבל מאבא. שקבל מן הזוגות
שקבלו מן הנביאים. הלכה למשה מסיני. בזרע את
שדהו שני מיני חטין. אם עשאן גורן אחת. נותן פאה
אחת. שתי גרנות. נותן שתי פאות:

י' שדה שקצרוה גוים. קצרוה לסטים. קרסמוה נמלים.
שברתה הרוח או בהמה. פטורה. קצר חציה וקצרו
לסטים חציה. פטורה. שחובת הפאה בקמה:

ח קצרו לסטים חציה. וקצר הוא חציה. נותן פאה ממה
שקצר. קצר חציה ומכר חציה. הלוקח נותן פאה לכל.
קצר חציה והקדיש חציה. הפודה מיד הגזבר. הוא נותן
פאה לכל:

פרק ג

מִלְבָּנוֹת הַתְּבוּאָה שְׁבִין הַזֵּיתִים. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
פָּאָה מִכָּל אַחַת וְאַחַת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
מֵאַחַת עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים שָׂאֵם הָיוּ רָאשֵׁי שׁוּרוֹת מְעוֹרְבִין.
שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

^ב הַמִּנְמֵר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׁיר קִלְחִים לַחִים. רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחָד. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַד
עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּזוֹרַע שֶׁבֶת אוֹ
חֶרְדֵּל בְּשָׁנִים וּבְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת. שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל
אֶחָד וְאַחָד:

^ג הַמַּחְלִיק בְּצִלִּים לַחִים לְשׁוֹק. וּמִקְיִים יְבֵשִׁים לְגֹזֵרִין. נוֹתֵן
פָּאָה לְאֵלוֹ לְעֶצְמֹן. וּלְאֵלוֹ לְעֶצְמֹן. וְכֵן בְּאַפּוֹנִין. וְכֵן בְּכֶרֶם.
הַמִּדֵּל נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל מֵה שִׁשִּׁיר. וְהַמַּחְלִיק מֵאַחַת
יָד נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל הַכֹּל:

^ד הָאֲמָהוֹת שֶׁל בְּצִלִּים חֲיִיבוֹת בַּפָּאָה. וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר.
מִלְבָּנוֹת הַבְּצִלִּים שְׁבִין הֵרֶק. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר פָּאָה מִכָּל
אַחַת וְאַחַת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

^ה הָאֶחָדִין שֶׁחֲלָקוֹ נוֹתֵנִין שְׁתֵּי פָאוֹת. חֲזָרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ. נוֹתֵנִין
פָּאָה אַחַת. שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ אֶת הָאֵילָן נוֹתֵנִין פָּאָה אַחַת.
לְקַח זֶה צִפּוֹנוֹ וְזֶה דְרוֹמוֹ. זֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ. וְזֶה נוֹתֵן
פָּאָה לְעֶצְמוֹ. הַמוֹכֵר קִלְחֵי אֵילָן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ. נוֹתֵן פָּאָה

מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנָן שְׁלֹא שִׁיר
 בְּעַל הַשָּׂדֶה אֲבָל אִם שִׁיר בְּעַל הַשָּׂדֶה הוּא נוֹתֵן פָּאָה
 לְכָל:

י רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קֶרְקַע בֵּית רוֹבַע חַיִּיב בַּפָּאָה רַבִּי
 יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה סָאתִים רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר שְׁשֵׁה
 עַל שְׁשֵׁה טַפָּחִים רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר כְּדִי
 לְקַצֹּר וְלִשְׁנוֹת וְהִלָּכָה כְּדִבְרֵיו רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר קֶרְקַע
 כָּל שֶׁהוּא חַיִּיב בַּפָּאָה וּבִבְכוּרִים וּלְכַתּוּב עָלָיו פְּרוּזְבוּל
 וְלִקְנוֹת עֲמֹ נִכְסִים שְׁאִין לָהֶם אַחֲרֵיּוֹת בְּכֶסֶף וּבִשְׁטֵר
 וּבַחֲזָקָה:

י הַכּוֹתֵב נִכְסָיו (וְהוּא) שֹׁכֵיב מֶרַע שִׁיר קֶרְקַע כָּל שֶׁהוּא
 מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה לֹא שִׁיר קֶרְקַע כָּל שֶׁהוּא אֵין מִתְּנָתוֹ
 מִתְּנָה הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו וְכָתַב לְאַשְׁתּוֹ קֶרְקַע כָּל
 שֶׁהוּא אֲבָדָה כְּתוּבָתָהּ רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם קִבְּלָה עָלֶיהָ
 אַף עַל פִּי שְׁלֹא כָתַב לָהּ אֲבָדָה כְּתוּבָתָהּ:

ח הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ יָצָא בֶּן חוֹרִין שִׁיר קֶרְקַע כָּל
 שֶׁהוּא לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶּן
 חוֹרִין עַד שִׁיאֲמַר הָרִי כָל נִכְסֵי נְתוּנִין לְאִישׁ פְּלוּנִי עַבְדִּי
 חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבוּא שְׁבָהֶן:

פרק ד

הפאה נתנת במחבר לקרקע. בדלית ובדקל. בעל הבית מוריד ומחלק לעניים. רבי שמעון אומר אף בחליקי אגוזים. אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק. ואחד אומר לבוז. לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ב בדלית ובדקל אינו כן. אפילו תשעים ותשעה אומרים לבוז. ואחד אומר לחלק. לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ג נטל מקצת פאה וזרקה על השאר. אין לו בה כלום. נפל לו עליה. ופירש טליתו עליה. מעבירין אותה הימנו. וכן בלקט. וכן בעומר השכחה:

^ד פאה. אין קוצרין אותה במגלות. ואין עוקרין אותה בקרדומות. כדי שלא יכו איש את רעהו:

^ה שלש אבעיות ביום. בשחר ובחצות ובמנחה. רבן גמליאל אומר לא אמרו אלא כדי שלא יפחתו. רבי עקיבא אומר לא אמרו אלא כדי שלא יוסיפו. של בית נמר היו מלקטין על החבל ונותנים פאה מכל אומן ואומן:

^ו נכרי שקצר את שדהו ואחר כך נתגיר. פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה. רבי יהודה מחייב בשכחה. שאין השכחה אלא בשעת העמור:

י' הקדיש קמה ופדה קמה חייב. עומרין ופדה עומרין
חייב קמה ופדה עומרין. פטורה שבשעת חובתה. היתה
פטורה:

ח' ביוצא בו. המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת
המעשרות. ופדאן חייבין. משבאו לעונת המעשרות.
ופדאן חייבין. הקדישן עד שלא נגמרו. וגמרון הגזבר.
ואחר כך פדאן. פטורין. שבשעת חובתן היו פטורין:

ט' מי שלקט את הפאה ואמר. הרי זו לאיש פלוני עני.
רבי אליעזר אומר. זכה לו. וחכמים אומרים. יתננה לעני.
שנמצא ראשון. הלקט והשכחה והפאה של נכרי. חייב
במעשרות. אלא אם כן הפקיר:

י' איזהו לקט. הנושר בשעת הקצירה (היה קוצר) קצר
מלא ידו. תלש מלא קמצו. הפהו קוז ונפל מידו לארץ
הרי הוא של בעל הבית. תוד היד ותוד המגל. לעניים.
אחר היד ואחר המגל לבעל הבית. ראש היד וראש המגל
רבי ישמעאל אומר לעניים. רבי עקיבא אומר לבעל
הבית:

י"י חורי הנמלים. שבתוד הקמה. הרי הן של בעל הבית.
שלאחר הקוצרים. העליונים לעניים. והתחתונים של
בעל הבית. רבי מאיר אומר הכל לעניים. שספק לקט
לקט:

פרק ה

גְּדִישׁ שֶׁלֹא לָקַט תַּחֲתָיו. כָּל הַנוֹגַע בְּאֶרֶץ הָרִי הוּא שֶׁל
עֲנִיִּים. הָרוּחַ שֶׁפָּזְרָה אֶת הָעֵמָרִים. אוֹמְדִין אוֹתָהּ.
כַּמָּה לָקַט הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת. וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים. רִבֵּן שִׁמְעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר נוֹתֵן לַעֲנִיִּים בְּכַדִּי נִפְּלָה:

ב שִׁבְלֵת שֶׁבִּקְצִיר וְרֹאשָׁה מִגִּיעַ לַקָּמָה. אִם נִקְצְרָה עִם
הַקָּמָה. הָרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְאִם לֹא הָרִי הִיא שֶׁל
עֲנִיִּים. שִׁבְלֵת שֶׁל לָקַט שְׁנַתְּעַרְבָה בְּגִדִישׁ. מַעֲשֵׂר שִׁבְלֵת
אֶחָת וְנוֹתֵן לוֹ. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכִי הֵיֶאֱד הָעֲנִי הַזֶּה
מִחֲלִיף דְּבַר שֶׁלֹא בָּא בְּרִשּׁוֹתוֹ. אֲלֹא מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי בְּכָל
הַגִּדִישׁ וּמַעֲשֵׂר שִׁבְלֵת אֶחָת וְנוֹתֵן לוֹ:

ג אֵין מְגַלְגֵּלִין בְּטוֹפָח. דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים מִתִּירִין
מִפְּנֵי שְׁאִפְשָׁר:

ד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְצָרִיךְ לְטוֹל לָקַט
שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי. יְטוֹל. וְכִשְׁיַחְזוֹר לְבֵיתוֹ יִשְׁלֵם.
דְּבַרִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים עָנִי הָיָה בְּאוֹתָהּ
שָׁעָה:

ה הַמִּחְלִיף עִם הָעֲנִיִּים. בְּשָׁלוֹ פָּטוֹר. וּבְשֶׁל עֲנִיִּים חַיִּיב.
שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַשָּׂדֶה בְּאַרְיִסוֹת. זֶה נוֹתֵן לָזֶה חֶלְקוֹ
מַעֲשֵׂר עָנִי. וְזֶה נוֹתֵן לָזֶה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר עָנִי. הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה
לְקָצוֹר. אֲסוֹר בְּלָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי. אָמַר רַבִּי

יהודה אימתי בזמן שקבל ממנו למחצה לשליש ולרביעי.
אבל אם אמר לו שלישי מה שאתה קוצר שלך. מתר
בלקט ובשכחה ובפאה. ואסור במעשר עני:

י המזכר את שדהו. המזכר מתר. והלוקח אסור. לא
ישכור אדם את הפועלים על מנת שילקוט בנו אחריו.
מי שאינו מניח את העניים ללקוט. או שהוא מניח את
אחד. ואחד לא. או שהוא מסייע את אחד מהן. הרי זה
גוזל את העניים. על זה נאמר אל תסג גבול עולים:

י העמר ששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל הבית. שכחו
בעל הבית ולא שכחוהו פועלים. עמדו עניים בפניו. או
שחפוהו בקש. הרי זה אינו שכחה:

ח המעמר לכובעות. ולכוסמאות. לחררה. ולעמרים. אין
לו שכחה. ממנו ולגזרן. יש לו שכחה. המעמר לגדיש.
יש לו שכחה. ממנו ולגזרן אין לו שכחה. זה הכלל כל
המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו שכחה. ממנו
ולגזרן. אין לו שכחה. למקום שאינו גמר מלאכה. אין לו
שכחה. ממנו ולגזרן יש לו שכחה:

פרק ו

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים הַפֶּקֶר לַעֲנִיִּים הַפֶּקֶר. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים אֵינוֹ הַפֶּקֶר עַד שְׂיוּפֶקֶר אֶף לַעֲשִׂירִים
כְּשִׁמְיטָה. כָּל עוֹמְרֵי הַשָּׂדֶה שֶׁל קֶבֶד וְאֶחָד שֶׁל אַרְבַּע
קֶבֶדִין וְשִׁכְחוּ. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים שִׁכְחָה:

^א הָעֹמֵר שֶׁהוּא סְמוּךְ לַגֶּפֶה וְלַגְדִּישׁ לְבָקֶר וּלְכֵלִים. וְשִׁכְחוּ.
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
שִׁכְחָה:

^ב רִאשֵׁי שׁוּרוֹת. הָעֹמֵר שֶׁכָּנְגְדוּ מוֹכִיחַ. הָעֹמֵר שֶׁהִחֲזִיק בּוֹ
לְהוֹלֵכוֹ אֶל הָעִיר. וְשִׁכְחוּ מוֹדִים שְׁאֵינוֹ שִׁכְחָה:

^ג וְאֵלּוּ הֵן רִאשֵׁי שׁוּרוֹת. שְׁנֵים שֶׁהִתְחִילוּ מֵאֲמָצַע הַשּׁוּרָה
זֶה פָּנָיו לְצָפוֹן וְזֶה פָּנָיו לְדָרוֹם וְשִׁכְחוּ לְפָנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם.
אֶת שְׁלֹפְנֵיהֶם שִׁכְחָה וְאֶת שְׁלֹאֲחֵיהֶם אֵינוֹ שִׁכְחָה. יָחִיד
שֶׁהִתְחִיל בְּרֹאשׁ הַשּׁוּרָה וְשִׁכַּח לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. שְׁלֹפְנָיו
אֵינוֹ שִׁכְחָה וְשְׁלֹאֲחָרָיו שִׁכְחָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּבֵל תָּשׁוּב.
זֶה הַכֹּל כָּל שֶׁהוּא בָּבֵל תָּשׁוּב שִׁכְחָה. וְשְׁאֵינוֹ בָּבֵל תָּשׁוּב
אֵינוֹ שִׁכְחָה:

^ד שְׁנֵי עוֹמְרִים שִׁכְחָה. וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה. שְׁנֵי צְבוּרֵי
זֵתִים וְהַחֲרוּבִין שִׁכְחָה. וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה. שְׁנֵי הוֹצְנֵי
פֶּשֶׁתָן שִׁכְחָה. וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה. שְׁנֵי גִרְגָּרִים פָּרֹט

וּשְׁלֹשָׁה אֵינָן פָּרְטִי שְׁתֵּי שַׁבָּלִים לְקַטֹּת וּשְׁלֹשָׁה אֵינָן לְקַטֹּת
 אִלּוּ כְּדַבְּרֵי בֵּית הֵלֵל וְעַל כּוֹלֵן בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים שְׁלֹשָׁה
 לְעֻנָּיִים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת:

^י הָעֹמֵר שֵׁישׁ בּוֹ סָאתִים וּשְׁכָחוּ אֵינּוֹ שְׁכָחָה שְׁנֵי עֹמְרִים
 וּבָהֶם סָאתִים רַבֵּן גְּמְלִיאֵל אֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת וּחֲכָמִים
 אֹמְרִים לְעֻנָּיִים אָמַר רַבֵּן גְּמְלִיאֵל וְכִי מְרֹב הָעֹמְרִים
 יוֹפִי כַחוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הוֹרַע כַחוֹ אָמְרוּ לוֹ יוֹפִי כַחוֹ
 אָמַר לָהֶן וּמָה אִם בְּזֶמֶן שֶׁהוּא עֹמֵר אֶחָד וּבּוֹ סָאתִים
 וּשְׁכָחוּ אֵינּוֹ שְׁכָחָה שְׁנֵי עֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים אֵינּוֹ דִּין
 שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁכָחָה אָמְרוּ לוֹ לֹא אִם אִמְרַתְּ בְּעֹמֵר אֶחָד
 שֶׁהוּא כְּגִדִּישׁ תֹּאמַר בְּשְׁנֵי עֹמְרִים שֶׁהֵן כְּכַרִּיכוֹת:

^י קָמָה שֵׁישׁ בָּהֶן סָאתִים וּשְׁכָחָה אֵינָה שְׁכָחָה אֵין בָּהֶן
 סָאתִים אֲבָל הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתִים אֲפִילוּ הִיא שֶׁל
 טוֹפַח רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא עֲנֻוָּה שֶׁל שְׁעוֹרִים:

^ח הַקָּמָה מַצֵּלֶת אֶת הָעֹמֵר וְאֶת הַקָּמָה הָעֹמֵר אֵינּוֹ מַצִּיל
 לֹא אֶת הָעֹמֵר וְלֹא אֶת הַקָּמָה אִי זֶה הִיא קָמָה שֶׁהִיא
 מַצֵּלֶת אֶת הָעֹמֵר כֹּל שְׁאִינָה שְׁכָחָה אֲפִילוּ קִלַּח אֶחָד:

^ט סָאָה תְּבוּאָה עֲקוּרָה וְסָאָה שְׁאִינָה עֲקוּרָה וְכֵן בְּאֵילָן
 וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים אֵינָן מַצְטַרְפִּין לְסָאתִים אֲלֹא שֶׁל עֲנָיִים
 הֵם רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר אִם בָּאת רְשׁוּת הָעֻנִי בְּאִמְצַע אֵינָן
 מַצְטַרְפִּין וְאִם לֹא הָרִי אִלּוּ מַצְטַרְפִּין:

׳ תבואה שנתנה לשחת או לאלומה: וכן באגודי השום.
ואגודות השום והבצלים אין להן שכחה: וכל הטמונים
בארץ: כגון הלוף והשום והבצלים: רבי יהודה אומר אין
להם שכחה: וחכמים אומרים יש להם שכחה:

א״ הקוצר בלילה והמעמר והסומא יש להם שכחה: ואם
היה מתכוין לטול את הגס הגס אין לו שכחה: אם אמר
הרי אני קוצר: על מנת מה שאני שוכח אני אטול: יש לו
שכחה:

פרק ז

כל זית שיש לו שם בשדה: אפילו כזית הנטופה
בשעתו: ושכחו: אינו שכחה: במה דברים אמורים:
בשמו ובמעשיו ובמקומו: בשמו: שהיה שפכוני או
בישני: במעשיו שהוא עושה הרבה: במקומו שהוא עומד
בצד הגת או בצד הפרצה: ושאר כל הזיתים שנים
שכחה: ושלשה אינן שכחה: רבי יוסי אומר אין שכחה
לזיתים

ב זית שנמצא עומד בין שלש שורות: של שני מלבנים
ושכחו: אינו שכחה: זית שיש בו סאתים ושכחו: אינו
שכחה: במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו: אבל
אם התחיל בו: אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו יש לו
שכחה: כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו: רבי מאיר
אומר משתהלך המחבא:

ג אייזהו פֿרֿט. הנוֹשֶׁר בְּשַׁעַת הַבְּצִירָה. הִיא בּוֹצֵר. עֵקֶץ
אֶת הָאֲשָׁכּוּל. הַסֶּבֶךְ בְּעֵלִים. נָפַל (מִידּוֹ) לָאָרֶץ וְנִפְרֵט.
הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. הַמְנִיחַ אֶת הַכֶּלֶךְלָה תַּחַת הַגֶּפֶן.
בְּשַׁעָה שֶׁהוּא בּוֹצֵר. הָרִי זֶה גּוֹזֵל אֶת הָעֲנָיִים. עַל זֶה נֶאֱמַר
אֵל תִּסַּג גְּבוּל עוֹלָיִם:

ד אייזוהי עוֹלָלָת. כָּל שְׂאִין לָהּ לֹא כְתוּף וְלֹא נֶטֶף. אִם
יֵשׁ לָהּ כְּתוּף אוֹ נֶטֶף. שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִם סָפֵק. לְעֲנָיִים.
עוֹלָלָת שְׁבָאֲרַכְבָּה. אִם נִקְרָצֶת עִם הָאֲשָׁכּוּל. הָרִי הִיא
שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְאִם לֹא. הָרִי הִיא שֶׁל עֲנָיִים. גִּרְגֵר יְחִידִי
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֲשָׁכּוּל. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים עוֹלָלָת:

ה הַמִּדֵּל בַּגִּפְנִים. כָּשֶׁם שֶׁהוּא מִדֵּל בְּתוֹךְ שְׁלוֹ. כֵּן הוּא מִדֵּל
בְּשֵׁל עֲנָיִים. דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר בְּשְׁלוֹ הוּא
רְשָׁאִי. וְאִינוּ רְשָׁאִי בְּשֵׁל עֲנָיִים:

ו כָּרֶם רְבָעִי. בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חוֹמֶשׁ וְאֵין לוֹ
בִיעוּר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ. בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים יֵשׁ
לוֹ פֶּרֶט וְיֵשׁ לוֹ עוֹלָלוֹת. וְהָעֲנָיִים פּוֹדִין לְעַצְמָן. וּבֵית הִלֵּל
אוֹמְרִים כָּלוּ לַגָּת:

ז כָּרֶם שְׁכָלוּ עוֹלָלוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת.
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר לְעֲנָיִים. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כִּי תִבְצוֹר
כַּרְמְךָ לֹא תַעוֹלֵל. אִם אֵין בְּצִיר. מִנֵּן עוֹלָלוֹת. אָמַר לוֹ
רַבִּי עֲקִיבָא וְכַרְמְךָ לֹא תַעוֹלֵל. אֲפִילוּ כָלוּ עוֹלָלוֹת. אִם כֵּן

לָמָּה נֶאֱמַר כִּי תִבְצֹר לֹא תַעֲלֹל. אֵין לַעֲנִיִּים בְּעוֹלָלוֹת
קוֹדֵם הַבְּצִיר:

ח הַמִּקְדִּישׁ כִּרְמוֹ עַד שְׁלֹא נִזְדָּעוּ בּוֹ הָעוֹלָלוֹת. אֵין
הָעוֹלָלוֹת לַעֲנִיִּים. מִשְׁנֻדָּעוּ בּוֹ הָעוֹלָלוֹת. הָעוֹלָלוֹת
לַעֲנִיִּים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִתְּנוּ שְׂכָר גְּדוּלָן לְהַקְדִּישׁ. אִי זֶה הִיא
שְׂכָחָה בְּעָרִיס. כָּל שְׂאִינוֹ יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ וּלְטָלָהּ.
וּבְרַגְלֵיּוֹת מִשְׁיַעְבֹּר הַיִּמָּנָה

פרק ח

מֵאִימָתִי כָּל אָדָם מוֹתֵרִין בְּלֶקֶט. מִשְׁלִיכוּ הַנְּמוּשׁוֹת.
בַּפֶּרֶט וְעוֹלָלוֹת מִשְׁלִיכוּ הָעֲנִיִּים בְּכֶרֶם וּבְאֹז.
וּבִזִּיתִים מִשְׁתֵּרֵד רַבִּיעָה שְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְהֵלֵא יֵשׁ
שְׂאִינָן מוֹסְקִין אֶת זֵיתֵיהֶם אֶלָּא לְאַחַר רַבִּיעָה שְׁנִיָּה. אֶלָּא
כְּדִי שִׁיְהֵא הָעֲנִי יוֹצֵא. וְלֹא יֵהֵא מִבֵּיא בְּאַרְבָּעָה אֶסְרוֹת:

ב נְאֻמָּנִים עַל הַלֶּקֶט וְעַל הַשְׂכָּחָה וְעַל הַפֶּאֶה בְּשַׁעֲתָן. וְעַל
מַעֲשֵׂר עָנִי בְּכָל שְׁנָתוֹ. וּבֶן לֹוי נְאֻמָּן לְעוֹלָם. וְאֵינוֹ נְאֻמָּן
אֶלָּא עַל דְּבַר שְׁבִנִי אָדָם נוֹהֲגִין בּוֹ

ג נְאֻמָּנִים עַל הַחֲטִיף. וְאֵין נְאֻמָּן עַל הַקֶּמַח. וְלֹא עַל הַפֶּת.
נְאֻמָּן עַל הַשְּׁעוּרָה שֶׁל אוֹרֵז. וְאֵין נְאֻמָּנִים עָלָיו בֵּין חֵי
בֵּין מְבוּשָׁל. נְאֻמָּנִים עַל הַפּוֹל. וְאֵין נְאֻמָּן עַל הַגְּרִיסִין.
לֹא חֵיין וְלֹא מְבוּשָׁלִין. נְאֻמָּן עַל הַשָּׁמֶן לֹמֵר שֶׁל מַעֲשֵׂר
עָנִי הוּא. וְאֵין נְאֻמָּן עָלָיו לֹמֵר שֶׁל זֵיתִי נִיקוּף הוּא:

י נֶאֱמָנִין עַל הַיָּרֵק חֵי וְאִין נֶאֱמָנִין עַל הַמְּבוּשָׁל אֶלָּא אִם
כֵּן הָיָה לוֹ דְּבַר מוֹעֵט שְׁכֵן דְּרֹד בַּעַל הַבַּיִת לִהְיוֹת מוֹצִיא
מִלְפָּסוֹ:

ה אין פּוֹחֲתִין לַעֲנִיִּים בַּגּוֹרֶן מַחְצֵי קַב חֲטִים וְקַב שְׁעוּרִים.
רַבִּי מֵאִיר אָמַר חֲצִי קַב וְחֲצִי כוֹסֵמִין וְקַב גְּרוּגְרוֹת.
אוּ מָנָה דְּבִילָה רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר פָּרֶס חֲצִי לֹוג יִין.
רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר רְבִיעִית רְבִיעִית שְׁמֹן רַבִּי עֲקִיבָא
אָמַר שְׁמִינִית וְשָׂאֵר כָּל הַפִּירוֹת אָמַר אָבָא שְׂאוּל כְּדִי
שִׁמְכֶרֶם וְיִקַּח בָּהֶם מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת:

י מִדָּה זֹאת אֲמִירָה בַּכֹּהֲנִים וּבַלְוִיִּם וּבִישְׂרָאֵלִים הָיָה מַצִּיל.
נוֹטָה מִחֲצָה וְנוֹתֵן מִחֲצָה הָיָה לוֹ דְּבַר מוֹעֵט נוֹתֵן
לַפְּנִיָּהֶם וְהָיוּ מַחֲלִקִּין בֵּינֵיהֶן:

י אין פּוֹחֲתִין לַעֲנִי הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מִכָּפָר בְּפוֹנְדִּיּוֹן.
מֵאַרְבַּע סָאִין בְּסָלַע לָן נוֹתְנִין לוֹ פְּרָנְסַת לֵינָה שְׁבַת.
נוֹתְנִין לוֹ מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת מִי שֵׁישׁ לוֹ מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת
לֹא יִטּוֹל מִן הַתְּמָחוּי מְזוֹן אַרְבַּע עָשָׂר סְעוּדוֹת לֹא יִטּוֹל
מִן הַקֶּפֶה וְהַקֶּפֶה נִגְבִּית בְּשָׁנִים וּמִתְחַלֶּקֶת בְּשָׁלֹשָׁה:

ח מִי שֵׁישׁ לוֹ מֵאֲתִים זוּז לֹא יִטּוֹל לָקֵט שְׂכָחָה וּפָאָה
וּמַעֲשֹׂר עָנִי הָיוּ לוֹ מֵאֲתִים חֶסֶר דִּינָר אֶפֶּילוּ אֶלֶף נוֹתְנִים
לוֹ כְּאַחַת הָרִי זֶה יִטּוֹל הָיוּ מִמֶּשְׁכָּנִין לְבַעַל חוּבוֹ אוֹ
לְכַתּוּבַת אִשְׁתּוֹ הָרִי זֶה יִטּוֹל אִין מַחֲיבִין אוֹתוֹ לְמַכּוֹר
אֶת בֵּיתוֹ וְאֶת כָּלִי תִשְׁמִישׁוֹ:

ט מי שיש לו חמישים זוז והוא נושא ונותן בהם. הרי זה לא יטול. וכל מי שאינו צריך לטול ונוטל. אינו מת מן הזקנה עד שיצטרך לבריות. וכל מי שצריך לטול ואינו נוטל. אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו. ועליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח ביי ויהיה יי מבטחו. וכן דין שדן דין אמת לאמתו. וכל מי שאינו לא חגר. ולא סומא. ולא פסח. ועושה עצמו כאחד מהם. אינו מת מן הזקנה. עד שיהיה כאחד מהם שנאמר (ודורש רעה תבואנו ונאמר) צדק צדק תרדוף. וכל דין שלוקח שוחד. ומטה את הדין אינו מת מן הזקנה. עד שעיניו כהות. שנאמר ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים: סליק

מסכת דמאי

פרק א

הקלים שבדמאי השיתין והרמין והעוזרידין ובנות שוח ובנות שקמה ונבלות התמרה והגופנין והנצפה וביהודה האוג והחומץ (שביהודה) והפסבר רבי יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ משל דופרה כל הרימין פטורין חוץ מרימי שקמונה כל בנות שקמה פטורות חוץ מן המוסטפות:

ב הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור ונאכל לאונן ונכנס לירושלים ויצא (ונפדה) ומאבדין את מעוטו בדרכים ונותנו לעם הארץ ויאכל כנגדו ומחללין אותו כסף על כסף נחושת על נחושת כסף על נחושת ונחושת על הפירות ובלבד שיחזור ויפדה את הפירות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו הפירות ויאכלו בירושלים:

ג הלוקח לזרע ולבהמה קמח לעזרות שמן לזר שמן לסוד בו את הפלים פטור מן הדמאי מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי חלת עם הארץ והמדומע והלקוח בכסף מעשר שני ושירי המנחות פטורין מן הדמאי שמן ערב בית שמאי מחיבין ובית הלל פוטרין:

ד הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערם בין השמשות הא

אם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום. שמן
שהגרדי סד באצבעותיו. חייב בדמאי. ושהסורק נותן
בצמר. פטור מן הדמאי:

יום ב

פרק ב

ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום. הדבילה
והתמרים והחרובין האורז והכמון. האורז
שבחוצה לארץ כל המשתמש ממנו פטור:

^ב המקבל עליו להיות נאמן. מעשר את שהוא אוכל. ואת
שהוא מוכר. ואת שהוא לוקח. ואינו מתארח אצל עם
הארץ. רבי יהודה אומר אף המתארח אצל עם הארץ
נאמן. אמרו לו. על עצמו אינו נאמן. כיצד יהא נאמן על
של אחרים:

^ג המקבל עליו להיות חבר. אינו מוכר לעם הארץ לח
ויבש. ואינו לוקח ממנו לח. ואינו מתארח אצל עם
הארץ. ולא מארחו אצלו בכסותו. רבי יהודה אומר אף
לא יגדל בהמה דקה. ולא יהא פרוץ בנדרים ובשחוק.
ולא יהיה מטמא למתים. ומשמש בבית המדרש. אמרו
לו לא באו אלו לכלל:

^ד הנחתומים. לא חיבו אותם חכמים להפריש. אלא כדי
תרומת מעשר וחלה. החנונים אינן רשאים למכור את
הדמאי. כל המשפיעין במדה גסה. רשאים למכור את

הַדְּמַאי. אֵלּוּ הֵן הַמְשַׁפִּיעִין בַּמָּדָה גָּסָה. כְּגוֹן הַסְטוֹנוֹת
וּמוֹכְרֵי תְּבוּאָה:

ה' רַבִּי מֵאִיר אָמַר אֶת שְׂדֵרְכּוֹ לְהַמְדִּד בַּגָּסָה. וּמִדְּדוֹ
בַּדָּקָה. טְפֵלָה דָּקָה לַגָּסָה. אֶת שְׂדֵרְכּוֹ לְהַמְדִּד בַּדָּקָה.
וּמִדְּדוֹ בַּגָּסָה. טְפֵלָה גָּסָה לַדָּקָה. אִי זֶה הִיא מָדָה גָּסָה.
בִּיבֶשׁ שְׁלֹשָׁה קַבִּין. וּבִלֵּחַ דִּינָר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר סְלִי
תָּאנִים. וְסְלִי עֲנָבִים. וְקָפוֹת שֶׁל יָרֵק. כָּל זֶמֶן שֶׁהוּא מוֹכֵר
אֶכְסְרָה פָטוּר:

פרק ג

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמַאי. וְאֶת הָאֶכְסֵנִיָּה דְּמַאי. רַבֵּן
גַּמְלִיאֵל הָיָה מֵאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלֵיו דְּמַאי. גִּבְאֵי
צָדֵקָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים נוֹתֵנִין אֶת הַמַּעֲשֵׂר לְשְׂאִינוֹ
מַעֲשֵׂר. וְאֶת שְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר לַמַּעֲשֵׂר. נִמְצְאוּ כָּל הָאָדָם
אוֹכְלִין מִתּוֹקָן. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים גּוֹבִין סֵתָם וּמַחֲלִקִין
סֵתָם. וְהַרוּצָה לְתֵקוֹן יִתְקוֹן:

ב' הַרוּצָה לְחֻזּוֹם עָלֵי יָרֵק לְהַקֵּל מִמֶּשְׁאוֹ. לֹא יִשְׁלִיךְ עַד
שְׂעִיעֵשֶׁר. הַלּוֹקֵחַ יָרֵק מִן הַשּׁוּק וְנִמְלֵךְ לְהַחֲזִיר. לֹא יַחֲזִיר
עַד שְׂעִיעֵשֶׁר. שְׂאִינוֹ מְחוּסֵר אֲלֵא מִנֵּין. הָיָה עוֹמֵד וְלוֹקֵחַ
וְרָאָה טוֹעֵן אַחֵר יָפָה מִמֶּנּוּ. מוֹתֵר לְהַחֲזִיר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
מִשְׂדֵּךְ:

א המוציא פירות בדרך ונטלן לאוכלן ונמלך להצניע. לא יצניע עד שיטעשר. ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו פטור. כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי. לא ישלח לחבירו דמאי. רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שידיענו:

ד המוליך חטים לטוחן כותי או לטוחן עם הארץ בחזקתן למעשרות ולשביעית. לטוחן גברי דמאי. המפקיד פירותיו אצל הכותי או אצל עם הארץ. בחזקתן למעשרות ולשביעית. אצל הנכרי כפירותיו. רבי שמעון אומר דמאי:

ה הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה. ואת שהוא נוטל ממנה. מפני שחשודה לחלוף. אמר רבי יוסי אין אנו אחראין לרמאים. אינו מעשר. אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד:

ו הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה. ואת שהוא נוטל ממנה. מפני שהיא חשודה לחלוף את המתקלקל. אמר רבי יהודה רוצה היא בתקנת בטה ובושה מחתנה. מודה רבי יהודה בנותן לחמותו שביעית. שאינה חשודה להחליף. להאכיל את בטה שביעית:

פרק ד

הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִמִּי שְׁאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂוֹת וְשָׂכַח
 לַעֲשׂוֹת וְשׂוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת יֹאכֵל עַל פִּיּוֹ חֲשָׁכָה
 מוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכֵל עַד שִׁיעָשֹׁר לֹא מִצָּאוֹ אָמַר לוֹ
 אַחֲרֵי שְׁאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂוֹת מְעוֹשְׂרֵין הֵן אוֹכֵל עַל
 פִּיּוֹ חֲשָׁכָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכֵל עַד שִׁיעָשֹׁר תְּרוּמַת
 מַעֲשֵׁר שֶׁל דָּמָאֵי שְׁחִזְרָה לְמִקּוֹמָהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי
 אָמַר אֵף בַּחוּל שׂוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיּוֹ:

בַּהַמְדִּיר אֶת חֲבִירוֹ שִׁיאֲכַל אֶצְלוֹ וְהוּא אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ עַל
 הַמַּעֲשָׂוֹת אוֹכֵל עִמּוֹ בְּשַׁבָּת הִרְאֵשׁוּנָה אֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ
 מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂוֹת וּבִלְבָד שִׁיאֲמַר לוֹ מְעוֹשְׂרֵין הֵן
 וּבְשַׁבָּת שְׁנִיָּה אֵף עַל פִּי שְׁנַדָּד מִמֶּנּוּ הִנִּיָּה לֹא יֹאכֵל עַד
 שִׁיעָשֹׁר:

ג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר אִין אָדָם צָרִיד לְקָרוֹת שֵׁם לְמַעֲשֵׁר
 עָנִי שֶׁל דָּמָאֵי וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים קוֹרָא שֵׁם וְאִינוֹ צָרִיד
 לְהַפְרִישׁ:

ד מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׁר שֶׁל דָּמָאֵי וּלְמַעֲשֵׁר עָנִי
 שֶׁל וְדָאֵי לֹא יִטְלֵם בְּשַׁבָּת וְאִם הָיָה כֹהֵן אוֹ עָנִי לְמוֹדִים
 לֶאֱכֹל אֶצְלוֹ יָבֹאוּ וַיֹּאכְלוּ וּבִלְבָד שִׁיּוֹדִיעֵם:

ה הָאֹמֵר לְמִי שְׁאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂוֹת קָח לִי מִמִּי
 שֶׁהוּא נֶאֱמָן וּמִמִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׁר אֵינוֹ נֶאֱמָן מֵאִישׁ פְּלוֹנִי

הרי זה נאמן. הלך לקח ממנו. ואמר לו לא מצאתיו.
לקחתי לך מאחר שהוא נאמן. אינו נאמן:

י הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם. אמר. מי כאן נאמן.
מי כאן מעשר. אמר לו אחד אני. אינו נאמן. (אמר לו)
איש פלוני נאמן. הרי זה נאמן. הלך לקח ממנו. אמר לו
מי כאן מוכר ישן. ואמר לו מי ששלחך אצלי. אף על פי
שהן בגומלין זה את זה. הרי אלו נאמנים:

י החמרים שנכנסו לעיר. אמר אחד. שלי חדש ושל חברי
ישן. שלי אינו מתוקן. ושל חברי מתוקן. אינן נאמנים. רבי
יהודה אומר נאמנים:

פרק ה

הלוקח מן הנחתום ביצד הוא מעשר. נוטל כדי תרומת
מעשר וחלה ואומר. אחד ממאה ממה שיש
כאן. הרי (ביצד) זה מעשר. ושאר מעשר סמוך לו. זה
שעשיתי מעשר. עשוי תרומת מעשר עליו. והשאר חלה.
ומעשר שני בצפון או בדרום. ומחלל על המעות:

ב הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת. נוטל
אחד משלשים ושלש ושלש. ואומר אחד ממאה ממה
שיש כאן. הרי זה ביצד זה חולין. והשאר תרומה על הכל.
ומאה חולין שיש כאן. הרי זה ביצד זה מעשר. ושאר

מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר
עָלָיו. וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בַצָּפוֹנוֹ אוֹ בַדְּרוֹמוֹ. וּמַחֲלָל עַל הַמַּעֲוֹת:

^ג הַלּוֹקַח מִן הַנֶּחֱתוּם. מַעֲשֵׂר מִן הַחֲמָה עַל הַצּוֹנְנֶת. וּמִן
הַצּוֹנְנֶת עַל הַחֲמָה. אֶפִּילוֹ מִטְּפוּסֵין הֶרְבֵּה. דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר. שְׁאֵנִי אוֹמֵר חֲטִים שֶׁל אֶמֶשׁ הָיוּ
מִשָּׁל אֶחָד. וְשֶׁל הַיּוֹם הָיוּ מִשָּׁל אֶחָד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹסֵר
בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמִתִּיר בַּחֲלָה:

^ד הַלּוֹקַח מִן הַפֶּלֶטֶר. מַעֲשֵׂר מִכָּל טְפוּס וּטְפוּס דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מֵאֶחָת עַל הַכֹּל. מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה
בְּלוֹקַח מִן הַמִּנְפּוּל. שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

^ה הַלּוֹקַח מִן הָעֵנִי. וְכֵן הָעֵנִי שֶׁנֶּחֱנּוּ לוֹ פְּרוּסוֹת פֶּתִי.
אוֹ פִּלְחֵי דְּבִילָה. מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבִתְמָרִים
וּבַגְרוּגְרוֹת בּוֹלֵל וְנוֹטֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזֶמֶן
שֶׁמִּתְנָה מֶרְבֵּה. אֲבָל בְּזֶמֶן שֶׁמִּתְנָה מוּעָטָת. מַעֲשֵׂר מִכָּל
אֶחָד וְאֶחָד:

^ו הַלּוֹקַח מִן הַסִּיטוֹן וְחִזְר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵיָה לֹא יַעֲשֶׂר מִזֶּה
עַל זֶה. אֶפִּילוֹ מֵאוֹתוֹ הַסּוּג. אֶפִּילוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין. נֶאֱמַר
הַסִּיטוֹן לֹאמַר מִשָּׁל אֶחָד הֵם:

^ז הַלּוֹקַח מִבֵּעַל הַבֵּית וְחִזְר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵיָה. מַעֲשֵׂר מִזֶּה
עַל זֶה. אֶפִּילוֹ מִשְׁתֵּי קָפוֹת. אֶפִּילוֹ מִשְׁתֵּי עֵיירוֹת. בֵּעַל
הַבֵּית שֶׁהָיָה מוֹכֵר יָרֵק בְּשׁוּק. בְּזֶמֶן שֶׁמִּבִּיאִין לוֹ מִגְנוֹתָיו.

מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל וּמִגִּנּוֹת אַחֲרוֹת מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד
וְאֶחָד:

ח הַלּוֹקֵחַ טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת מַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה אֶף עַל
פִּי שְׂאֵמְרוּ אֵין אָדָם רִשְׁאִי לְמִכּוֹר טָבֵל אֶלָּא לְצוּרָד:

ט מַעֲשִׂרִין מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל גּוֹיִם מִשָּׁל גּוֹיִם עַל שָׁל
יִשְׂרָאֵל מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל כּוֹתִים מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל
כּוֹתִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל כּוֹתִים:

י עֲצִיץ נָקוֹב הֲרִי זֶה כְּאֶרֶץ תֶּרֶם מִהָאֶרֶץ עַל עֲצִיץ נָקוֹב
מִעֲצִיץ נָקוֹב עַל הָאֶרֶץ תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָהּ מִשְׁאֵינוּ נָקוֹב
עַל הַנָּקוֹב תְּרוּמָהּ וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם מִן הַנָּקוֹב עַל שְׂאֵינוּ
נָקוֹב תְּרוּמָהּ וְלֹא תֹאכֵל עַד שְׂיוֹצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָתָהּ
וּמִעֲשָׂרוֹת:

יא תֶּרֶם מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי מִדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי תְּרוּמָהּ
וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי תְּרוּמָהּ וְלֹא תֹאכֵל
עַד שְׂיוֹצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָתָהּ וּמִעֲשָׂרוֹת:

פרק ו

הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל מִן הַנֶּכְרִי מִן הַכּוֹתִי יִחַלֵּק
 לַפְּנִיָּהִם הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל תּוֹרֵם וְנוֹתֵן
 לוֹ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנֵי שְׁנוֹתָן לוֹ מֵאוֹתוֹ הַשְּׂדֵה
 וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין אֲבָל אִם נָתַן לוֹ מִשְׂדֵּה אַחֶרֶת אוֹ מִמֵּין
 אַחֵר מַעֲשֹׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

^ב הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנֶּכְרִי מַעֲשֹׂר וְנוֹתֵן לוֹ רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר אִף הַמְקַבֵּל שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הַגּוֹי מַעֲשֹׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

^ג כֹּהֵן וְלוֹי שֶׁקִּבְּלוּ שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל כָּשֵׁם שְׁחוּלְקִין בַּחוּלִין
 כֶּךָ חוּלְקִין בִּתְרוּמָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַמַּעֲשְׂרוֹת
 שִׁלְהֵן שְׁעַל מִנֶּת כֵּן בָּאוּ:

^ד יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל מִכֹּהֵן וּמִלוֹי הַמַּעֲשְׂרוֹת לִבְעָלִים רַבִּי
 יִשְׁמַעֲאֵל אוֹמֵר הַקֶּרְתָּנִי שֶׁקִּבֵּל שְׂדֵה מִירוּשְׁלָמִי מַעֲשֹׂר
 שְׁנֵי שָׁל יְרוּשְׁלָמִי וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יָכוֹל הוּא הַקֶּרְתָּנִי
 לַעֲלוֹת וּלְאוֹכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם:

^ה הַמְקַבֵּל זֵתִים לְשֶׁמֶן כָּשֵׁם שְׁחוּלְקִין בַּחוּלִין כֶּךָ חוּלְקִין
 בִּתְרוּמָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל מִכֹּהֵן וּמִלוֹי
 זֵתִים לְשֶׁמֶן לְמַחְצִית שֶׁכֶּר הַמַּעֲשְׂרוֹת לִבְעָלִים:

^ו בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים לֹא יִמְכּוֹר אָדָם זֵיתָיו אֶלָּא לְחֶבֶר
 בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים אִף לְמַעֲשֹׂר וְצִנּוּעֵי בֵּית הַלֵּל הָיוּ נוֹהֲגִין
 כַּדְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי:

י' שְׁנִים שֶׁבָּצְרוּ אֶת כְּרֻמֵּיהֶם לְתוֹךְ גֵּת אַחַת אֶחָד מֵעֵשֶׂר וְאַחַד שְׁאִינוּ מֵעֵשֶׂר הַמֵּעֵשֶׂר מֵעֵשֶׂר אֶת שְׁלֹוֹ וְחִלְקוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא:

ח' שְׁנִים שֶׁקִּבְּלוּ שָׂדֶה בְּאַרְיִסוֹת אוֹ שִׁירְשׁוּ אוֹ שִׁנְשְׁתְּפוּ יָכוֹל הוּא לֵאמֹר לוֹ טוֹל אֶתָּה חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאַנִּי חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אֶתָּה יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאַנִּי יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אָבֵל לֹא יֹאמֶר לוֹ טוֹל אֶתָּה חֲטִים וְאַנִּי שְׁעוֹרִים טוֹל אֶתָּה יֵין וְאַנִּי (אֶטוֹל) שְׁמֶן:

ט' חֵבֶר וְעַם הָאָרֶץ שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם עִם הָאָרֶץ יָכוֹל הוּא לֵאמֹר לוֹ טוֹל אֶתָּה חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאַנִּי חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אֶתָּה יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאַנִּי יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אָבֵל לֹא יֹאמֶר לוֹ טוֹל אֶתָּה חֲטִים וְאַנִּי שְׁעוֹרִים טוֹל אֶתָּה הַלֵּחַ וְאַנִּי (אֶטוֹל אֶת) הַיֵּבֶשׁ:

י' גֵּר וְגוֹי שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם גּוֹי יָכוֹל הוּא לֵאמֹר לוֹ טוֹל אֶתָּה עֲבוּדָה זָרָה וְאַנִּי מַעוֹת אֶתָּה יֵין וְאַנִּי פִּירוֹת וְאִם מִשְׁבָּאוֹ לְרִשּׁוֹת הַגֵּר אֲסוּר:

יא' הַמוֹכֵר פִּירוֹת בְּסוּרְיָא וְאָמַר מִשָּׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵן חֵיִיב לַעֲשׂוֹר מֵעֲשָׂרִין הֵן נֶאֱמַן שֶׁהִפָּה שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר מִשָּׁלִי הֵן חֵיִיב לַעֲשׂוֹר מֵעֲשָׂרִין הֵן נֶאֱמַן שֶׁהִפָּה שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר וְאִם יָדוּעַ שִׁישׁ לוֹ שָׂדֶה אַחֵר בְּסוּרְיָא חֵיִיב לַעֲשׂוֹר:

י"ב עַם הָאָרֶץ שָׁאֵמַר לְחֶבֶר. קַח לִי אֶגֻּדַּת יֶרֶק. קַח לִי גְלוּסְקָן אֶחָד. לֹוֶקַח סֶתֶם וּפָטוֹר. וְאִם אָמַר שְׁלִי זֶה. וְזֶה שֶׁל חֲבִירִי וְנִתְעַרְבוּ. חַיִּיב לַעֲשׂוֹת. וְאֶפְּלוּ הֵן מֵאָה:

פרק ז

הַמְזַמֵּין אֶת חֲבִירוֹ שִׁיאֲכַל אֶצְלוֹ. וְהוּא אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ
עַל הַמַּעֲשִׂוֹת. אוֹמֵר מַעֲרַב הַשָּׁבֶת. מַה שָּׁאֲנִי
עָתִיד לְהַפְרִישׁ מִחֶרֶךְ. הֵרִי הוּא מַעֲשִׂי. וְשָׂאֵר מַעֲשִׂי
סְמוּךְ לוֹ. זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשִׂי. עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשִׂי עָלָיו.
וּמַעֲשִׂי שְׁנֵי בְּצֻפוֹנוֹ אוֹ בְּדִרּוֹמוֹ. וּמְחוּלָּל עַל הַמַּעֲשִׂוֹת:

י"ג מְזַגּוֹ לוֹ אֶת הַכּוֹס. אוֹמֵר מַה שָּׁאֲנִי עָתִיד לְשִׁיר בְּשׁוּלִי
הַכּוֹס. הֵרִי הוּא מַעֲשִׂי. וְשָׂאֵר מַעֲשִׂי. סְמוּךְ לוֹ. זֶה
שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשִׂי. עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשִׂי עָלָיו. וּמַעֲשִׂי שְׁנֵי
בְּפִיו. וּמְחוּלָּל עַל הַמַּעֲשִׂוֹת:

י"ד פּוֹעֵל שְׂאִינוֹ מֵאֲמִין לְבַעַל הַבֵּית. נוֹטֵל גְּרוּגָרָת אַחַת
וְאוֹמֵר. זֶה וְחִשָּׁע הַבָּאוֹת אַחֲרֶיהָ. עֲשׂוּיוֹת מַעֲשִׂי עַל
תְּשׁוּעִים שָׁאֲנִי אוֹכֵל. זֶה עֲשׂוּיָהּ תְּרוּמַת מַעֲשִׂי עָלֶיהֶן.
וּמַעֲשִׂי שְׁנֵי בְּאַחֲרוֹנָהּ. וּמְחוּלָּל עַל הַמַּעֲשִׂוֹת. וְחוּשָׁךְ
גְּרוּגָרָת אַחַת. רֶבֶן שְׂמֵעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא יִחְשׂוֹךְ.
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַעֵט מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר לֹא יִחְשׂוֹךְ. מִפְּנֵי שֶׁהוּא תִּנְאִי בֵּית דִּין:

י הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשרה מעשר (ראשון). ותשעה מעשר שני מיחל ושותה:

ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו והוא בבית המדרש או בשדה אומר שתי תאנים שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשר מעשר ראשון ותשע מעשר שני היו דמאי אומר מה שאני עתיד להפריש למחר הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר שני בצפוננו או בדרומו ומחולל על המעות:

י היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשרות זו בזו הראשונה מעשרת של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעשרת מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם:

י מאה טבל מאה חולין נוטל מאה ואחד מאה טבל מאה מעשר נוטל מאה ואחד מאה חולין מתוקנן מאה מעשר נוטל מאה ועשר מאה טבל תשעים מעשר תשעים טבל ושמונים מעשר לא הפסיד כלום זה הכלל כל זמן שהטבל מרבה לא הפסיד כלום:

ה מי שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כדי יין ואמר שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל שתי חביות לוכסן חצי שורה החיצונה אחת מעשר ואין

יְדוּעַ אִי זֹה הִיא נֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיזֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת שׁוֹרָה
 אַחַת מֵעֶשֶׂר וְאֵין יְדוּעַ אִי זֹה הִיא נֹטֵל שׁוֹרָה אַחַת לֹכֶסֶן
 חֲצִי שׁוֹרָה אַחַת מֵעֶשֶׂר וְאֵין יְדוּעַ אִי זֹה הִיא נֹטֵל שְׁתֵּי
 שׁוֹרוֹת לֹכֶסֶן חֲבִית אַחַת מֵעֶשֶׂר וְאֵין יְדוּעַ אִי זֹה הִיא
 נֹטֵל מִכָּל חֲבִית וְחֲבִית: סליק

מסכת כלאים

פרק א

החטים והזוגין אינן כלאים זה בזה. השעורים
והשבולת שועל. הכסמים והשיפון. הפול
והספיר. הפרקדן והטופח. ופול הלבן והשעועית. אינם
כלאים זה בזה:

^ב הקשות והמלפפון. אינם כלאים זה בזה. רבי יהודה
אומר כלאים. חזרת וחזרת גלים. עולשין ועולשי שדה.
כרישין וכרישי שדה. כוסבר וכוסבר שדה. תרדל ותרדל
מצרי. ודלעת המצרי וחרמוצה. ופול מצרי והחרוב. אינם
כלאים זה בזה:

^ג הלפת והנפוץ והחרוב והתרובתור. התרדים והלעונים.
אינם כלאים זה בזה. הוסיף רבי עקיבא השום והשומנית.
הבצל והבצלצול. והתורמוס והפלסלוס. אינן כלאים זה
בזה:

^ד ובאילן האגסים והקרוסתמלין. והפרישים והעוזרדים.
אינן כלאים זה בזה. התפוח והחזרד. הפרסקים
והשקדין. השיזפין והרימין. אף על פי שדומין זה לזה
כלאים זה בזה:

ה' הַצֵּנוֹן וְהַנְּפוּץ. הַחֲרָדֵל וְהַלֶּפֶסן. וְדִלְעַת יְוֵנִית עִם
הַמַּצְרִית. וְהַרְמוּצָה. אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה. כִּלְאִים
זֶה בְּזֶה:

י' הַזֵּאב וְהַכֶּלֶב. כָּלֵב הַכּוֹפֵרִי וְהַשּׁוֹעֵל. הָעִזִּים וְהַצִּבְאִים.
הַיְעֵלִים וְהַרְחֵלִים. הַסּוֹס וְהַפֶּרֶד. הַפֶּרֶד וְהַחֲמוֹר. הַחֲמוֹר
וְהָעֶרּוֹד. אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה. כִּלְאִים זֶה בְּזֶה:

י' אִין מְבִיאִין אֵילָן בְּאֵילָן. יָרֵק בְּיָרֵק. וְלֹא אֵילָן בְּיָרֵק. וְלֹא
יָרֵק בְּאֵילָן. רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר יָרֵק בְּאֵילָן:

ח' אִין נוֹטְעִין יָרֵקוֹת בְּתוֹךְ סֵדֵן שֶׁל שְׁקֵמָה. אִין מַרְכִּיבִין
פִּיגָם עַל גְּבִי קֶדֶה לְבָנָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵק בְּאֵילָן. אִין
נוֹטְעִין יָחֹר שֶׁל תְּאֵנָה לְתוֹךְ הַחֲצוּב שֶׁיֵּהָא מְקִירוֹ. אִין
תּוֹחֲבִין זְמוּרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבֵטִיחַ. שֶׁתֵּהָא זוֹרֶקֶת
מִימֶיהָ לְתוֹכוֹ. מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילָן בְּיָרֵק. אִין נוֹתְנִין זֶרַע
דִּלְעַת לְתוֹךְ הַחֲלָמִית שֶׁתֵּהָא מְשֻׁמְרָתוֹ. מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵק
בְּיָרֵק:

ט' הַטּוֹמֵן לֶפֶת וְצִנּוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן. אִם הָיוּ מִקְצֵת
הָעֵלִין מְגוּלִין. אִינוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מְשׁוּם כִּלְאִים. וְלֹא מְשׁוּם
שְׂבִיעִית. וְלֹא מְשׁוּם מַעֲשְׂרוֹת. וְנִטְלִין בְּשֶׁבֶת. הַזּוֹרֵעַ
חֲטָה וְשַׁעֲוָרָה כְּאֶחָת. הֲרִי זֶה כִּלְאִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אִינוּ כִּלְאִים עַד שֶׁיֵּהוּ שְׁתֵּי חֲטִים וְשַׁעֲוָרָה. אוֹ חֲטָה וּשְׁתֵּי
שַׁעֲוָרִים. אוֹ חֲטָה וְשַׁעֲוָרָה וְכוּסְמָת:

פרק ב

כָּל סָאָה שִׁישׁ בּוֹ רוֹבַע מִמִּין אַחֵר יִמָּעַט רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
 יְבוֹר בֵּין מִמִּין אֶחָד בֵּין מִשְׁנֵי מִיָּנִין רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֲלָא מִמִּין אֶחָד וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל
 שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּסָאָה מִצְטָרֵף לְרוֹבַע:

ב בָּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה וְקִטְנִית
 בְּקִטְנִית תְּבוּאָה בְּקִטְנִית וְקִטְנִית בְּתִבּוּאָה בְּאַמֶּת
 אָמְרוּ זִרְעוּנֵי גֶנֶה שְׁאִינָן נֶאֱכָלִין מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֲשָׂרִים
 וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כָּשֶׁם שֶׁאָמְרוּ
 לְהַחֲמִיר כֵּךְ אָמְרוּ לְהַקֵּל הִפְשַׁתָּן בְּתִבּוּאָה מִצְטָרְפִת
 אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה:

ג הֵייתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה חֲטִים וְנִמְלָךְ לְזוֹרְעָה שְׁעוּרִין יִמָּתִין
 לָהּ עַד שֶׁתִּתְּלִיעַ וְיֻפֶּךְ וְאַחֵר כֵּךְ יִזְרַע אִם צִמְחָה לֹא
 יֹאמֵר אֶזְרַע וְאַחֵר כֵּךְ אוֹפֶךְ אֲלָא הוֹפֶךְ וְאַחֵר כֵּךְ זֹרַע
 כָּמָה יֵהָא חוֹרֵשׁ כְּתִלְמֵי הֶרְבִּיעָה אֲבָא שְׁאוּל אוֹמֵר כֵּדִי
 שְׁלֹא יִשְׁיִיר רוֹבַע לְבֵית סָאָה:

ד זְרוּעָה וְנִמְלָךְ לְנוֹטָעָה לֹא יֹאמֵר אָטַע וְאַחֵר כֵּךְ אוֹפֶךְ
 אֲלָא הוֹפֶךְ וְאַחֵר כֵּךְ נוֹטַע נוֹטָעָה וְנִמְלָךְ לְזוֹרְעָה לֹא
 יֹאמֵר אֶזְרַע וְאַחֵר כֵּךְ אֶשְׂרֵשׁ אֲלָא מְשַׂרֵּשׁ וְאַחֵר כֵּךְ
 זֹרַע אִם רָצָה גּוֹמֵם עַד פְּחוֹת מִטְּפַח וְזֹרַע וְאַחֵר כֵּךְ
 מְשַׂרֵּשׁ:

ה היתה שדהו זרועה קנבוס או לוף. לא יהא זורע ובא על גביהם. שאינן עושין אלא לשלש שנים. תבואה שעלו בה ספיחי אסטים. וכן מקום הגרנות שעלו בהן מיני הרבה. וכן תלתן שהעלה מיני עשבים. אין מחיבין אותו לנכש. אם נכש או כסח. אומרים לו עקור את הכל. חוץ ממין אחד:

י הרוצה לעשות שדהו משר משר מכל מין. בית שמאי אומרים שלשה תלמים של פתיח. ובית הלל אומרים מלא העול השרוני. וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו:

י הנה ראש תור חטים. נכנס בתוך של שעורים מותר. מפני שהוא נראה בסוף שדהו. שלו חטים ושל חבירו מין אחר. מותר לסמוך לו מאותו המין. שלו חטים ושל חבירו חטים. מותר לסמוך לו תלם של פשתן. ולא תלם של מין אחר. רבי שמעון אומר אחד זרע פשתן ואחד כל המינין. רבי יוסי אומר. אף באמצע שדהו. מותר לבדוק בתלם של פשתן:

ח אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע. אבל סומכין לשדה ירקות חרדל וחריע. וסומך לבור ולגיר ולגפה ולדרדך. ולגדר שהוא גבוה עשרה טפחים. ולחרין שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה. ולאילן שהוא מסך על הארץ. ולסלע שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה:

ט הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ. קִרְחַת קִרְחַת מִכָּל מִין. עוֹשֶׂה עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה קִרְחוֹת לְבֵית סָאָה. מִקִּרְחַת לְבֵית רוּבֵעַ. וְזוֹרֵעַ בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שִׁירָצָה. הֵיתָה קִרְחַת אַחַת אוֹ שְׁתֵּים. זוֹרֵעַם חֲרָדֵל. שְׁלֹשׁ לֹא יִזְרַעם חֲרָדֵל. מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאִית כְּשֵׁדָה חֲרָדֵל. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים תִּשַּׁע קִרְחוֹת מוֹתָרוֹת. עֲשֹׂר אֲסוּרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֲפִילוֹ כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר. לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ. חוּץ מִקִּרְחַת אַחַת:

י כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רוּבֵעַ. עוֹלָה בְּמִדַּת בֵּית רוּבֵעַ. אֲכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֵּלַע. עוֹלִין בְּמִדַּת בֵּית רוּבֵעַ. תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה בֵּית רוּבֵעַ. יָרֵק בִּירֵק שְׂשָׂה טַפָּחִים. תְּבוּאָה בִּירֵק. יָרֵק בְּתִבּוּאָה. בֵּית רוּבֵעַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יָרֵק בְּתִבּוּאָה שְׂשָׂה טַפָּחִים:

י"א תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גִּבִּי תְּבוּאָה. יָרֵק עַל גִּבִּי יָרֵק. תְּבוּאָה עַל גִּבִּי יָרֵק. יָרֵק עַל גִּבִּי תְּבוּאָה. הַכֹּל מוֹתֵר. חוּץ מִדִּלְעַת יוֹנִית. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִף הַקְּשׁוֹת וּפּוֹל הַמְצָרִי. וְרוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵיהֶם מִדְּבָרֵי:

פרק ג

עֲרוּגָה שֶׁהִיא שְׂשָׁה טַפָּחִים עַל שְׂשָׁה טַפָּחִים זֹרְעִים
 בַּתּוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זֵרְעוֹנִים אַרְבָּעָה בְּאַרְבָּעָה
 רוּחוֹת הָעֲרוּגָה וְאַחַד בְּאַמְצָע הִיא לָהּ גְּבוּלָה טַפַּח
 זֹרְעִין בַּתּוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל
 וְאַחַד בְּאַמְצָע לֹא יֵטַע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בַּתּוֹךְ הַגְּבוּל מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא מְמַלְאֵהוּ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׂשָׁה בְּאַמְצָע:

ב כָּל מִין זֹרְעִים אֵין זֹרְעִין בַּעֲרוּגָה וְכָל מִין יִרְקוֹת
 זֹרְעִין בַּעֲרוּגָה חֲרָדֵל וְאַפּוֹנִים הַשּׁוּפִין מִין זֹרְעִים אַפּוֹנִים
 הַגְּמָלָנִים מִין יֶרֶק גְּבוּל שֶׁהִיא גְּבוּלָה טַפַּח וְנִתְמַעֵט כָּשֶׁר
 שֶׁהִיא כָּשֶׁר מִתְחַלְתּוֹ הַתֵּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהִם עֲמוּקִים
 טַפַּח זֹרְעִים לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה זֵרְעוֹנִין אֶחָד מִכָּאן וְאַחַד
 מִכָּאן וְאַחַד בְּאַמְצָע:

ג הִיא רֹאשׁ תּוֹר יֶרֶק נִכְנָס לְתוֹךְ שְׂדֵה יֶרֶק אַחֵר מוֹתֵר
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּסוּף שְׂדֵהוּ הֵיטָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה יֶרֶק
 וְהוּא מִבְּקֵשׁ לִטַּע בַּתּוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק אַחֵר רַבִּי
 יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר עַד שֶׁיִּהְיֶה הַתֵּלֶם מְפֹלֵשׁ מִרֹאשׁ הַשְּׂדֵה
 וְעַד רֹאשׁוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲרֹךְ שְׂשָׁה טַפָּחִים וְרוֹחֵב
 מְלֹאזֵי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רוֹחֵב כְּמֵלֵא רוֹחֵב הַפְּרָסָה:

ד הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קְשׁוּאִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל
 דָּלוּעִים שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמְצָרִי מוֹתֵר שׁוּרָה שֶׁל
 קְשׁוּאִין שׁוּרָה שֶׁל דָּלוּעִים שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמְצָרִי אֲסוּר:

שורה של קשואין. שורה של דלועים. שורה של פול
המצרי. ושורה של קשואים. רבי אליעזר מתיר. וחכמים
אוסרין:

ה נוטע אדם קישות ודלעת לתוך גומא אחת. ובלבד
שתהא זו נוטה לצד זה. וזו נוטה לצד זה. (ונוטה שער
של זו לכאן. ושער של זו לכאן. שכל מה שאסרו חכמים
לא גזרו אלא מפני מראית העין):

י היתה שדהו זרועה בצלים. ומבקש לטע בתוכה שורות
של דלועים. רבי ישמעאל אומר עוקר שתי שורות ונוטע
שורה אחת. ומניח קמת בצלים במקום שתי שורות.
ועוקר שתי שורות. ונוטע שורה אחת. רבי עקיבא אומר
עוקר שתי שורות. ונוטע שתי שורות. ומניח קמת בצלים
במקום שתי שורות. ועוקר שתי שורות. ונוטע שתי
שורות. וחכמים אומרים אם אין בין שורה לחברתה
שתיים עשרה אמה. לא יקיים את הזרע של בנתיים:

י דלעת בירק כירק. ובתבואה נותנין לה בית רובע. היתה
שדהו זרועה תבואה. ובקש לטע לתוכה. שורה של
דלועין. נותנין לה לעבודתה ששה טפחים. ואם הגדילה
יעקור מלפניה. רבי יוסי אומר נותנין לה עבודתה ארבע
אמות. אמרו לו התחמיר זו מן הגפן. אמר להן מצינו שזו
חמורה מן הגפן. שלגפן יחידית נותנין לה עבודתה ששה
טפחים. ולדלעת יחידית נותנין לה בית רובע. רבי מאיר

אומר משום רבי ישמעאל כל שלשה דלועין לבית סאה.
לא יביא זרע לתוך בית סאה. רבי יוסי בן החוטף אפרתי
אמר משום רבי ישמעאל כל שלשה דלועין לבית כור.
לא יביא זרע לתוך בית כור:

פרק ד

קרחת הכרם. בית שמאי אומרים ארבע ועשרים
אמות. ובית הלל אומרים שש עשרה אמה.
מחול הכרם. בית שמאי אומרים שש עשרה אמה. ובית
הלל אומרים שתים עשרה אמה. ואיזו היא קרחת הכרם.
כרם שחרב מאמצעו. אם אין שם שש עשרה אמה. לא
יביא זרע לשם. היו שם שש עשרה אמה. נותנין לה
עבודתה. וזורע את המותר:

^ב אי זו היא מחול הכרם. בין כרם לגדר. אם אין שם
שתים עשרה אמה. לא יביא זרע לשם. היו שם שתים
עשרה אמה. נותנין לו עבודתו וזורע את המותר:

^ג רבי יהודה אומר אין זה אלא גדר הכרם. ואי זה הוא
מחול הכרם. בין שני הכרמים. ואי זה הוא גדר שהוא
גבוה עשרה טפחים. וחרץ שהוא עמוק עשרה ורחב
ארבעה:

^ד מחיצת הקנים. אם אין בין קנה לחבירו שלשה טפחים
כדי שיכנס הגדי. הרי זו כמחיצה. וגדר שנפרץ עד עשר

אֲמוֹת הָרִי הִיא כִּפְתָּח. יֵתֵר מִכֵּן כִּנְגֵד הַפְּרָצָה אָסוּר.
נִפְרָצוּ בּוֹ פְּרָצוֹת הֶרְבֵּה. אִם הָעוֹמֵד מֵרֶבֶה עַל הַפְּרוּץ
מוֹתֵר. וְאִם הַפְּרוּץ מֵרֶבֶה עַל הָעוֹמֵד כִּנְגֵד הַפְּרָצָה אָסוּר:

ה' הַנוֹטֵעַ שׁוֹרֶה שֶׁל חֲמֵשׁ גִּפְנִים. בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים כָּרִם.
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֵינוֹ כָּרִם. עַד שֶׁיְהִי שֵׁם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת.
לְפִיכָךְ הַזֹּרֵעַ אַרְבַּע אֲמוֹת שֶׁבְכָרִם. בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים
קֹדֶשׁ שׁוֹרֶה אַחַת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים קֹדֶשׁ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת:

י' הַנוֹטֵעַ שְׁתֵּים כִּנְגֵד שְׁתֵּים. וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב. הָרִי זֶה
כָּרִם. שְׁתֵּים כִּנְגֵד שְׁתֵּים וְאַחַת בְּנִתִּים. אוֹ שְׁתֵּים כִּנְגֵד
שְׁתֵּים. וְאַחַת בְּאֻמָּצֵעַ אֵינוֹ כָּרִם. עַד שֶׁיְהִי שְׁתֵּים נֶגֶד
שְׁתֵּים. וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב:

י' הַנוֹטֵעַ שׁוֹרֶה אַחַת בְּתוֹךְ שְׁלֹו. וְשׁוֹרֶה אַחַת בְּתוֹךְ שֶׁל
חֲבִירוֹ. וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים בְּאֻמָּצֵעַ. וְגִידֵר שֶׁהוּא
נִמְוֶה מֵעֲשָׂרָה טַפָּחִים הָרִי אֵלּוֹ מִצְטַרְפוֹת. גְּבוּלָה מֵעֲשָׂרָה
טַפָּחִים אֵינָן מִצְטַרְפוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם עֶרְסָן
מִלְמַעְלָה הָרִי אֵלּוֹ מִצְטַרְפוֹת:

ה' הַנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. אִם אֵין בֵּינֵיהֶם שְׁמוֹנֶה אֲמוֹת לֹא
יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם. הָיוּ שְׁלֹשׁ. אִם אֵין בֵּין שׁוֹרֶה לַחֲבֵרְתָּהּ
שֵׁשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה. לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשּׁוּם חֲנֻנְיָה בֶּן חֲכִינָאִי אֶפִּילוּ חֶרְבָּה
הָאֻמָּצֵעִית. וְאֵין בֵּין שׁוֹרֶה לַחֲבֵרְתָּהּ שֵׁשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה. לֹא

יביא זרע לשם שאלו מתחלה נטען. הִיָּה מוֹתֵר בְּשִׁמוּנָה
אֲמוֹת:

^ט הַנוֹטֵעַ אֶת כְּרָמוֹ עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה (אִמָּה) שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
אִמָּה. מוֹתֵר לְהִבְיֹא זֶרַע לְשֵׁם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה
בְּצִלְמוֹן. בְּאַחַד שְׁנֵטַע אֶת כְּרָמוֹ עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. שֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה אִמָּה. וְהָיָה הוֹפֵךְ שָׁעַר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְצַד אֶחָד.
וְזוֹרֵעַ אֶת הַנִּיר. וּבִשְׁנֵה הָאֲחֵרֶת הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הַשָּׁעַר
לְמָקוֹם אַחֵר וְזוֹרֵעַ אֶת הַבּוּר. וּבֹא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים
וְהַתִּירוּ. רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים אֵף הַנוֹטֵעַ אֶת
כְּרָמוֹ עַל (שְׁמוּנָה) שְׁמוּנָה אֲמוֹת מוֹתֵר:

פרק ה

כָּרֶם שֶׁחָרַב. אִם יֵשׁ בוֹ לְלֶקֶט עֶשְׂרִי גִפְנִים לְבֵית סָאָה.
וְנִטְוָעוֹת כֹּהֲלֻכְתָּן. הֲרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם דָּל. כָּרֶם
(דָּל) שֶׁהוּא נָטוּעַ עַרְבֵּבִיָּא. אִם יֵשׁ בוֹ לְכוּיִן שְׁתֵּים כִּנְגָד
שְׁלֹשׁ. הֲרִי זֶה כָּרֶם. וְאִם לֹא אֵינוֹ כָּרֶם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר
הוֹאִיל וְהוּא נִרְאָה כְּתַבְנִית הַכָּרְמִים. הֲרִי זֶה כָּרֶם:

^ב כָּרֶם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פְּחוֹת פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אֲמוֹת. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כָּרֶם. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּרֶם. וְרוֹאִין אֶת
הָאֲמָצְעִיּוֹת. כְּאֵלוֹ אֵינָן:

^ג חֲרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכָרֶם. עֲמוֹק עֶשְׂרֵה וָרֶחַב אַרְבָּעָה.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם הָיָה מְפֹלֵשׁ מֵרָאשׁ הַכָּרֶם

וְעַד סוּפוֹ. הָרִי זֶה נִרְאָה כְּבֵין שְׁנֵי כְרָמִים זוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ.
וְאִם לֹאוֹ הָרִי הוּא כְּגַת. וְהַגַּת שֶׁבַכְרָם עֲמוּקָה עֲשֶׂרָה
וּרְחֻבָּהּ אַרְבָּעָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ.
וְחֻכְמִים אוֹסְרִים. שׁוּמִירָה שֶׁבַכְרָם גְּבוּהָה עֲשֶׂרָה וּרְחֻבָּהּ
אַרְבָּעָה. זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ. וְאִם הָיָה שְׁעָר כּוֹתֵשׁ אֲסוּר:

ד' גֵּפֶן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּגַת אוֹ בְּנֻקָּע. נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ
זוֹרְעֵ אֶת הַמּוֹתָר. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע
אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְהַבֵּית שֶׁבַכְרָם זוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ:

ה' הַנּוֹטֵעַ יֵרֶק בְּכָרֶם אוֹ מְקִיִּים. הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים
וְחָמֵשׁ גִּפְנִים. (אִימָתִי) בְּזִמְנָן שֶׁהֵיוּ נְטוּעוֹת עַל אַרְבַּע
אַרְבַּע. אוֹ עַל חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ. הָיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ. אוֹ
עַל שִׁבְעַ שִׁבְעַ. הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ שֵׁשׁ עֲשֶׂרָה אֲמָה לְכָל רוּחַ.
עֲגוּלוֹת וְלֹא מִרְבָּעוֹת:

ו' הָרוֹאֶה יֵרֶק בְּכָרֶם וְאָמַר. כְּשֶׁאֲגִיעַ לוֹ אֶלְקָטָנוּ מוֹתָר.
כְּשֶׁאֲחַזֵּזוֹר אֶלְקָטָנוּ. אִם הוֹסִיף בְּמֵאֲתָיִם אֲסוּר:

ז' הָיָה עוֹבֵר בְּכָרֶם וְנָפְלוּ מִמֶּנּוּ זֵרְעִים. אוֹ שִׁיָּצְאוּ עִם
הַזְּבָלִים אוֹ עִם הַמַּיִם. הַזֵּרַע וְסַעֲרָתוֹ הָרוּחַ לֹאֲחֻזְרֵיו
מוֹתָר. סַעֲרָתוֹ הָרוּחַ לִפְנֵי. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר אִם עֲשִׂיבִים
יוֹפְדִין. וְאִם אָבִיב יִנְפֹץ. וְאִם הִבִּיֵּאָה דָּגָן תִּדְּלֶק:

ח' הַמְּקִיִּים קוֹצִים בְּכָרֶם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר קִדְשׁ. וְחֻכְמִים
אֹמְרִים לֹא קִדְשׁ. אֶלָּא דְּבַר שְׂכֻמוֹהוּ מְקִיִּימִין. הָאִירוֹס

והקיסוס. ושושנת המלך. וכל (מיני) זרעים. אינן כלאים
בכרם. הקנבוס רבי טרפון אומר אינו כלאים. וחכמים
אומרים כלאים. והקנרס כלאים בכרם:

פרק ו

איזהו עריס. הנוטע שורה של חמש גפנים. בצד הגדר.
שהוא גבוה עשרה טפחים. או בצד חריץ. שהוא
עמוק עשרה טפחים ורוחב ארבע. נותנין לו עבודתו
ארבע אמות. בית שמאי אומרים מודדין ארבע אמות
מעקר הגפנים לשדה. ובית הלל אומרים מן הגדר לשדה.
אמר רבי יוחנן בן נורי. טועין כל האומרים כן. אלא
אם יש שם ארבע אמות מעקר גפנים ולגדר. נותנין לו
את עבודתו. וזורע את המותר. וכמה היא עבודת הגפן.
ששה טפחים לכל רוח. רבי עקיבא אומר שלשה:

^ב עריס שהוא יוצא מן המדרגה. רבי אליעזר בן יעקב
אומר אם עומד בארץ ובוצר את כלו. הרי זה אוסר
ארבע אמות בשדה. ואם לאו אינו אוסר אלא כנגדו. רבי
אליעזר אומר אף הנוטע אחת בארץ ואחת במדרגה. אם
גבוה מן הארץ עשרה טפחים אינה מצטרפת עמה. ואם
לאו הרי זו מצטרפת עמה:

^ג המדלה את הגפן על מקצת אפיפירות. לא יביא זרע
אל תחת המותר. ואם הביא לא קדש. ואם הלך החדש
אסור. וכן המדלה על מקצת אילן סרק:

י המדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל. מתר להביא זרע אל תחת המותר. אם הלך החדש יחזירנו מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל לכפר עזיז. והראהו גפן מולדה על מקצת תאנה. אמר לו מה אני להביא זרע אל תחת המותר. אמר לו מותר. והעלהו משם לבית המגניה. והראהו גפן שהוא מולדה על מקצת הקורה. וסדן של שקמה. ובו קורות הרבה. אמר לו תחת הקורה זו אסור. והשאר מותר:

ה איזהו אילן סרק. כל שאינו עושה פירות. רבי מאיר אומר הכל אילן סרק. חוץ מן הזית והתאנה. רבי יוסי אומר כל שאין כמותו נוטעין שדות שלמות. הרי זה אילן סרק:

י פסקי ערים שמונה אמות ועוד. וכל מדות שאמרו חכמים בפרס אין בהם ועוד. חוץ מפסקי ערים. אלו הן פסקי ערים. ערים שחרב מאמצעו. ונשתירו בו חמש גפנים מכאן וחמש גפנים מכאן. אם יש שם שמונה אמות לא יביא זרע לשם. שמונה אמות ועוד. נותנין לו כדי עבודתו. וזרע את המותר:

י ערים שהוא יוצא מן הכותל מתוך הקרן וכלה. נותנין לו עבודתו וזרע את המותר. רבי יוסי אומר אם אין שם ארבע אמות. לא יביא זרע לשם:

ח הקנים היוצאים מן הערים וחס עליהם לפסקון כנגדן
מותר עשאן כדי שיהלך עליהן החדש אסור:

ט הפרח היוצא מן הערים רואין אותו כאלו מטוטלת
תלויה בו כנגדו אסור וכן בדלית המותח זמורה מאילן
לאילן תחתיה אסור ספקה בחבל או בגמי תחת הספוק
מותר עשאה כדי שיהלך עליו החדש אסור:

פרק ז

המבריד את הגפן בארץ אם אין עפר על גבה שלשה
טפחים לא יביא זרע עליה אפילו הבריקה
בדלעת או בסילון הבריקה בסלע אף על פי שאין עפר
על גבה אלא שלש אצבעות מותר להביא זרע עליה
הארבעה שבגפן אין מודדין לה אלא מן העיקר השני:

ב המבריד שלש גפנים ועקריהם נראים רבי אליעזר
בר צדוק אומר אם יש ביניהם מארבע אמות ועד
שמונה הרי אלו מצטרפות ואם לאו אינן מצטרפות
גפן שיבשה אסורה ואינה מקדשת רבי מאיר אומר אף
צמר גפן אסור ואינו מקדש רבי אליעזר בר צדוק אומר
משמו אף על גבי הגפן אסור ואינו מקדש:

ג אלו אוסרין ולא מקדשין מותר חרבן הפרס מותר
מחול הפרס מותר פסקי ערים מותר אפיירות אבל

תחת הגפן ועבודת הגפן וארבע אמות שבפכרם הרי אלו
מקדשות:

ד המספך את גפנו על גבי תבואתו של חבירו הרי זה
קדש וחייב באחריותו רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין
אדם מקדש דבר שאינו שלו:

ה אמר רבי יוסי מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית
ובא מעשה לפני רבי עקיבא ואמר אין אדם מקדש דבר
שאינו שלו:

ו האנס שזרע את הכרם ויצא מלפניו קוצרו אפילו
במועד עד כמה הוא נותן לפועלים עד שליש יתר מכאן
קוצר כדרכו והולך אפילו לאחר המועד מאימתי הוא
נקרא אנס משישקע:

ז הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה יגדור
מיד אם ארעו אנס מותר תבואה שהיא נוטה תחת
הגפן וכן בירק מחזיר ואינו מקדש מאימתי תבואה
מתקדשת משתשריש וענבים משיעשו כפול הלבן
תבואה שייבשה כל צרכה וענבים שבשלו כל צרכן אינן
מתקדשות:

ח עציץ נקוב מקדש בכרם ושאינו נקוב אינו מקדש ורבי
שמעון אומר זה וזה אוסרין ולא מקדשין המעביר עציץ
נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור:

פרק ח

כִּלְאֵי הַכֶּרֶם. אֲסוּרִין מִלְזָרוֹעַ וּמִלְקָיִים. וְאֲסוּרִין בִּהֲנָאָה.
 כִּלְאֵי זֵרַעִים. אֲסוּרִין מִלְזָרוֹעַ וּמִלְקָיִים. וּמוֹתְרִין
 בְּאֲכִילָה. וְכָל שֶׁבֶן בִּהֲנָאָה. כִּלְאֵי בְּגָדִים. מוֹתְרִין בְּכָל
 דָּבָר. וְאֵינָן אֲסוּרִין אֲלָא מִלְּבֹושׁ. כִּלְאֵי בְּהֵמָה מוֹתְרִים
 לְגִדְל וּלְקָיִים. וְאֵינָן אֲסוּרִים אֲלָא מִלְּהַרְבִּיעַ. כִּלְאֵי בְּהֵמָה
 אֲסוּרִים זֶה בְּזֶה:

^א בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה. וְחִיָּה עִם חִיָּה. בְּהֵמָה עִם חִיָּה.
 וְחִיָּה עִם בְּהֵמָה. טְמֵאָה עִם טְמֵאָה. וְטֵהוֹרָה עִם טֵהוֹרָה.
 טְמֵאָה עִם טֵהוֹרָה. וְטֵהוֹרָה עִם טְמֵאָה. אֲסוּרִין לְחַרוֹשׁ
 וּלְמִשּׁוֹךְ וּלְהִנְהִיג:

^ב הַמְּנַהִיג. סוֹפֵג אֶת הָאֲרָבָעִים. וְהַיּוֹשֵׁב בְּקֶרוֹן. סוֹפֵג אֶת
 הָאֲרָבָעִים. רַבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר. וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא קְשׁוּרָה
 לְרִצּוּעוֹת אֲסוּרָה:

^ג אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוֹס. לֹא לְצִדְדֵי הַקֶּרוֹן. וְלֹא לְאַחֵר
 הַקֶּרוֹן. וְלֹא אֶת הַלְּבָדָקִים לְגַמְלִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל
 הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס אֵף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהּ חֲמוֹר מִתְּרִין זֶה
 עִם זֶה. וְכֵן הַנוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אֵף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהּ סוֹס
 מִתְּרִין זֶה עִם זֶה. אֲבָל הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס עִם הַנוֹלָדִים
 מִן הַחֲמוֹר. אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

ה הפרוטיות אסורות והרמך מתר ואדני השדה חיה רבי יוסי אומר מטמאות באהל באדם הקופד וחולדת הסננים חיה חולדת הסננים רבי יוסי אומר בית שמאי אומרים מטמא כזית במשא וכעדשה במגע:

י שור בר מין בהמה ורבי יוסי אומר מין חיה כלב מין חיה רבי מאיר אומר מין בהמה החזיר מין בהמה הערוד מין חיה הפיל והקוף מין חיה ואדם מתר עם כלם למשוך ולחרוש ולהנהיג:

פרק ט

אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים אין הכהנים לובשין לשמש בבית המקדש אלא צמר ופשתים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מתר ואם רוב מן הרחלים אסור מחצה למחצה אסור וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה:

ב השירים והפלך אין בהם משום כלאים אבל אסורים מפני מראית העין הכרים והפסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהיה בשרו נוגע בהם אין עראי לכלאים ולא ילבש כלאים אפילו על גבי עשרה אפילו לגנוב את המכס:

ג מטפחות הידיים. מטפחות הספרים. מטפחות הספג. אין בהם משום כלאים. רבי אליעזר אוסר. ומטפחות הספרים. אסורות משום כלאים:

ד תכריכי המת ומרדעת של חמור. אין בהם משום כלאים. לא יתן המרדעת על כתפו. אפילו להוציא עליה זבל:

ה מוכרי כסות. מוכרין בדרך. ובלבד שלא יתכוננו. בחמה. מפני החמה. ובגשמים. מפני הגשמים. והצנועים מפשילין במקל לאחוריהן:

ו תופרי כסות. תופרין בדרך. ובלבד שלא יתכוננו. בחמה. מפני החמה. ובגשמים. מפני הגשמים. והצנועים תופרין בארץ:

ז הבריסין והברדסין. והדלמטיקיון. ומנעלות הפינון. לא ילבש בהן עד שיבדוק. רבי יוסי אומר הבאים מחוץ הים וממדינות הים. אינן צריכים בדיקה. מפני שחזקתן בקנבוס. ומנעל של זרד אין בו משום כלאים:

ח אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג. שנאמר לא תלבש שעטנז. דבר שהוא שוע טווי ונוז. רבי שמעון בן אלעזר אומר נלוז. ומליז הוא את אביו שבשמים עליו:

ט לבדים אסורים מפני שהם שועים. פיו של צמר בשל פשתן אסור. מפני שהם חוזרין באריג. רבי יוסי אומר

משיחות של ארגמן אסורות מפני שהוא מולל עד שלא
קושר. לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן לחגור בו
את מתניו. אף על פי שהרצועה באמצע:

· אותות הגרדין ואותות הכובסין. אסורות משום בלאים.
· התוכף תכיפה אחת אינה חבור. ואין בה משום בלאים.
· והשומטה בשבת פטור. עשה שני ראשיה לצד אחד.
· חבור ויש בה משום בלאים. והשומטה בשבת חייב.
· רבי יהודה אומר עד שישלש השק והקפה מצטרפין
לבלאים: סליק

מסכת שביעית

פרק א

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית בית
שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי ובית הלל
אומרים עד העצרת וקרובין דברי אלו להיות בדברי
אלו:

^ב איזהו שדה האילן כל שלשה אילנות לבית סאה אם
ראויין לעשות כפר דבלה של ששים מנה באיטלקי
חורשים כל בית סאה בשבילן פחות מכאן אין חורשין
להם אלא מלא האורה וסלו חוצה לו:

^ג אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל רואין אותן כאלו הם
תאנים אם ראויין לעשות כפר דבלה של ששים מנה
באיטלקי חורשין כל בית סאה בשבילן פחות מכאן
אין חורשין להן אלא לצרכן:

^ד היתה אחד עושה כפר דבלה ושנים אין עושין או שנים
עושין ואחד אינו עושה אין חורשין להן אלא לצרכן עד
שיהיו משלשה ועד תשעה היו עשרה מעשרה ולמעלה
בין עושין בין שאינן עושין חורשין כל בית סאה בשבילן
שנאמר בחריש ובקציר תשבות אין צריך לומר חריש
וקציר של שביעית אלא חריש של ערב שביעית שהוא
נכנס בשביעית וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי

שְׁבִיעִית· רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר מֵה חֲרִישׁ רְשׁוֹת אַף קָצִיר
רְשׁוֹת· יֵצֵא קָצִיר הָעוֹמֵר:

ה' שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָנָּשִׁים הָרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין·
וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלֵן· וְכַמָּה יֵהָא בֵּינֵהֶם· רַבֵּן
(שְׁמַעוֹן בֶּן) גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כְּדִי שִׁיְהָא הַבֶּקֶר עוֹבֵר בְּכֵלָיו:

י' עֶשֶׂר נְטִיעוֹת מְפוֹזְרוֹת בְּתוֹךְ בֵּית סָאָה· חוֹרְשִׁין כָּל
בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלֵן· עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה· הֵיוּ עֲשׂוּיוֹת שׁוֹרָה
וּמוֹקְפוֹת עֲטָרָה· אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא לְצָרְכָן:

י' הַנְטִיעוֹת וְהַדְלוּעִים מִצְטָרְפִין לְתוֹךְ בֵּית סָאָה· רַבֵּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל עֲשָׂרָה דְלוּעִים לְבֵית סָאָה·
חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

ח' עַד אֵימָתִי נִקְרְאוּ נְטִיעוֹת· רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר
עַד שִׁיְחוּלוֹ· רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בֵּת שִׁבְעַ שָׁנִים· רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר נְטִיעָה כְּשִׁמָּה· אֵילָן שֶׁנִּגְמַם וְהוֹצִיא חֲלִיפִין· מְטַפַּח
וְלִמְטָה כְּנְטִיעָה· מְטַפַּח וְלִמְעָלָה כְּאֵילָן· דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ב

עד אימתי חורשין בשדה לבן ערב שביעית. עד שתכלה הליחה. כל זמן שבני אדם חורשין לטע במקשאות ובמדלעות. אמר רבי שמעון נתת תורת כל אחד ואחד בידו. אלא בשדה הלבן עד הפסח. ובשדה האילן עד עצרת:

ב מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ראש השנה. וכן בבית השלחים. מיבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ראש השנה. רבי שמעון אומר אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית:

ג מסקלין עד ראש השנה. מקרסמין מזרדין מפסלין עד ראש השנה. רבי יהושע אומר בזרודה וכפסולה של חמישית כד של ששית. רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן רשאי אני בפסולו:

ד מזהמין את הנטיעות וכורכין אותן וקוטמין אותן. ועושין להם בתים. ומשקין אותן עד ראש השנה. רבי אלעזר בר צדוק אומר אף משקה הוא את הנוף בשביעית. אבל לא את העקר:

ה סכין את הפגים ומנקבים אותם עד ראש השנה. פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית. ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית. לא סכין ולא מנקבין אותן. רבי יהודה

אומר מקום שנהגו לסוד אינן סכין מפני שהיא עבודה.
מקום שנהגו שלא לסוד סכין. רבי שמעון מתיר באילן.
מפני שהוא רשאי בעבודת האילן:

י אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין. ערב שביעית.
פחות משלשים יום לפני ראש השנה ואם נטע או הבריך
או הרכיב יעקור. רבי יהודה אומר כל הרקבה שאינה
קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת. רבי יוסי ורבי
שמעון אומרים לשתי שבתות:

י האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני
ראש השנה מתעשרין לשעבר ומתירין בשביעית. ואם
לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה:

ח רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו לזרע
בתחלה כיוצא בהן. רבי שמעון אומר אפונין הגמלונין
כיוצא בהן. רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין משתרמלו
לפני ראש השנה:

ט הבצלים הסריסים ופול המצרי שמנע מהם מים
שלשים יום לפני ראש השנה מתעשרין לשעבר ומתירים
בשביעית. ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה
הבאה. ושל בעל שמנע מהם מים שתי עונות דברי רבי
מאיר. וחכמים אומרים שלש:

הַדְּלוּעִין שְׁקִימָן לְזֶרַע. אִם הִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
וְנִפְסְלוּ מֵאֵכֶל אָדָם. מִתֵּר לְקִיּוֹם בְּשִׁבְעִית. וְאִם
לֹא אָסוּר לְקִיּוֹם בְּשִׁבְעִית. הִתְמַרוּת שְׁלֵהֶם אָסוּרוֹת
בְּשִׁבְעִית. וּמִרְבִּיצִין בְּעֶפֶר לָבֵן. דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר. מִמָּרְסִין בְּאוֹרֵז בְּשִׁבְעִית. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֲבָל אֵין מִכֶּסְחִין:

פרק ג

מֵאִימַתִּי מוֹצִיאִין זְבָלִים לְאַשְׁפֹּתוֹת. מְשִׁיפְסִיקוּ עוֹבְרֵי
עֲבִירָה. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
מְשִׁיבֵשׁ הַמֶּתוֹק. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מְשִׁיקֶשׁוֹר:

ב עד כִּמָּה מְזַבְּלִין. עַד שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אֲשָׁפֹתוֹת לְבֵית סָאָה.
שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר מְשָׁפְלוֹת. שֶׁל לֶתֶד לֶתֶד. מוֹסִיפִין עַל
הַמְשָׁפְלוֹת. וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאֲשָׁפֹתוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר אֵף עַל הָאֲשָׁפֹתוֹת:

ג עוֹשֶׂה אָדָם אֶת שְׂדֵהוּ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אֲשָׁפֹתוֹת לְבֵית סָאָה.
יֵתֵר מִכֵּן מַחְצִיב. דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין עַד
שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שְׁיַגְבִּיָּה שְׁלֹשָׁה. עוֹשֶׂה אָדָם אֶת
זְבָלוֹ אוֹצֵר. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר עַד שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד
שְׁיַגְבִּיָּה שְׁלֹשָׁה. הִיָּה לוֹ דָּבָר מוּעָט מוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלִיד.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר עַד שְׁיַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה. אוֹ עַד
שְׁיַגְבִּיָּה שְׁלֹשָׁה. אוֹ עַד שִׁיתָן עַל הַסֹּלַע:

י המדייר שדהו עושה סהר לבית סאתים עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית נמצא מדייר בית ארבע סאין רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמונה סאין היתה כל שדהו בית ארבע סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין ומוציא מן הסהר ונותן לתוך שדהו בדרך המזבלין:

ה לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו עד שיהיו בו שלש מרביות שהם שלש על שלש על רום שלש שיעורן עשרים ושבעה אבנים:

י גדר שיש בו עשרה אבנים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו שיעור גדר עשרה טפחים פחות מכן מחצב וגוממו עד פחות מהארץ טפח במה דברים אמורים מתוך שלו אבל מתוך של חבירו מה שהוא רוצה יטול במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית אבל אם התחיל בו מערב שביעית מה שהוא רוצה נוטל:

י אבנים שזעזעטן המחרשה או שהיו מכוסות ונתגלו אם יש בהם שתים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו המסקל את שדהו נוטל את העליונות ומניח את הנזעזעות בארץ וכן גרגר של צרורות או גל של אבנים נוטל את העליונות ומניח את הנזעזעות בארץ אם יש תחתיהן סלע או קש הרי אלו ינטלו:

ח אין בוגין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים. מפני שהוא מתקן לשביעית. אבל בונה הוא בשביעית משפסקו גשמים. מפני שהוא מתקן למוצאי שביעית. ולא יסמוך בעפר. אבל עושה הוא חייץ. כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו ולטלה. הרי זו תנטל:

ט אבני כתר באות מכל מקום. והקבלן מביא מכל מקום. ואלו הם אבני כתר. כל שאינה יכולה להנטל באחת יד. דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר אבני כתר כשמן. כל שהן נטלות שתיים שלש על הכתר:

י הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים. מתר להעמיק עד הסלע. מה יעשה בעפר. צוברו ברשות הרבים ומתקנו. דברי רבי יהושע. רבי עקיבא אומר כדרך שאין מקלקלין ברשות הרבים. כך לא יתקנו. מה יעשה בעפר. צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלים. וכן החופר בור ושיח ומערה:

יום ג

פרק ד

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים מִלֶּקֶט אָדָם עֲצִים וְאַבְנִים
וַעֲשָׂבִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ. כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מִלֶּקֶט
מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ. אֶת הַגֶּס הַגֶּס. מִשְׁרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבִירָה.
הִתְקִינוּ שֶׁיְהֵא זֶה מִלֶּקֶט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה. וְזֶה מִלֶּקֶט מִתּוֹךְ
שֶׁל זֶה. שְׁלֹא בְטוֹבָה. וְאֵין צָרִיד לֹאמַר שֶׁיִּקְצֹץ לָהֶם
מִזִּנּוֹת:

ב שָׂדֶה שֶׁנִּתְקוּצָה תִּזְרַע בְּמוֹצָאי שְׁבִיעִית. שֶׁנִּשְׁטִיבָהּ אוֹ
שֶׁנִּדְיָיָהּ. לֹא תִזְרַע בְּמוֹצָאי שְׁבִיעִית. שָׂדֶה שֶׁנִּשְׁטִיבָהּ.
בֵּית שְׁמָאי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין פִּירוֹתֶיהָ בְּשְׁבִיעִית. וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין. בֵּית שְׁמָאי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין
פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין בְּטוֹבָה
וְשְׁלֹא בְטוֹבָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר חֲלוּף הַדְּבָרִים זֶה. מִקּוּלֵי
בֵּית שְׁמָאי וּמַחֲזִירֵי בֵּית הֵלֵל:

ג חוֹכְרִין גִּירִין מִן הַגּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אֲבָל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל.
וּמַחֲזִיקִים יְדֵי גּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל.
וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

ד הַמִּדֵּל בְּזִיתִים בֵּית שְׁמָאי אוֹמְרִים יְגוֹם. וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים יִשְׁרֹשׁ. וּמוֹדִים בְּמַחֲלִיק עַד שֶׁיִּגְוֹם. אֵי זֶה הוּא
הַמִּדֵּל. אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם. הַמַּחֲלִיק. שְׁלֹשָׁה זֶה בְּצֵד זֶה. בְּמָה

דברים אמורים מתוך שלו. אבל מתוך של חבירו. אף
המחליק ישרש:

^ה המבקיע בזית. לא יחפהו בעפר. אבל מכסה הוא
באבנים או בקש. הקוצץ קורות שקמה. לא יחפהו
בעפר. אבל מכסה הוא באבנים או בקש. אין קוצצין
בתולת שקמה בשביעית. מפני שהיא עבודה. רבי יהודה
אומר כדרך אסור. אלא או מגביה עשרה טפחים. או
גומם מעל הארץ:

^י המזנב בגפנים והקוצץ קנים. רבי יוסי הגלילי אומר
ירחיק טפח. רבי עקיבא אומר קוצת כדרך כפרדוס. או
במגל ובמגירה. ובכל מה שירצה. אילן שנפשח קושרין
אותו בשביעית. לא שיעלה אלא שלא יוסיף:

^ז מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית. הפגים
משניזריחו אוכל בהם פתו בשדה. בחלו כונים לתוך ביתו.
וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע. חייב במעשרות:

^ח הבוסר משהביא מים. אוכל בו פתו בשדה. הבאיש
כונים לתוך ביתו. וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע. חייב
במעשרות:

^ט זיתים משיכניסו רביעית לסאה. פוצע ואוכל בשדה.
הכניסו חצי לוג. כותש וסך בשדה. הכניסו שליש. כותש
בשדה וכוונס לתוך ביתו. וכן פוצא בהם. בשאר שני

שְׁבוּעַ חַיִּיבִים בַּמַּעֲשֵׂרוֹת וְשָׂאֵר כָּל פִּירוֹת הָאֵילָן כְּעוֹנָתָן
לַמַּעֲשֵׂרוֹת כִּד עוֹנָתָן לְשַׁבְּעִית:

^א מֵאִמְתִּי אֵין קוֹצֵצִין הָאֵילָן בַּשְּׁבִיעִית בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים כָּל הָאֵילָן מְשִׁיזְצִיא בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים הַחֲרוּבִין
מְשִׁישְׁלָשְׁלוֹ וְהַגָּפְנִים מְשִׁיגָרְעוּ וְהַזִּיתִים מְשִׁינָצוּ וְשָׂאֵר
כָּל אֵילָן מְשִׁיזְצִיא וְכָל אֵילָן כִּיּוֹן שֶׁבָּא לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת
מוֹתָר לְקוֹצֵצוֹ כִּמָּה יֵהָא בַּזִּית וְלֹא יְקוֹצְנוּ רוֹבַע רֶבֶן
שֶׁמֶעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל לְפִי הַזִּית:

פרק ה

בְּנוֹת שׁוּחַ שְׁבִיעִית שְׁלָהֶן שְׁנִיָּה שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁלְשׁ
שָׁנִים רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַפְּרָסָאוֹת שְׁבִיעִית
שְׁלָהֶן מוֹצֵאֵי שְׁבִיעִית שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁנֵּי שָׁנִים אָמְרוּ
לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ:

^ב הַטּוֹמֵן אֶת הַלּוֹף בַּשְּׁבִיעִית רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לֹא יִפְחוֹת
מִסָּאֲתִים עַד גּוֹבָה שְׁלִשָּׁה טַפָּחִים וְטַפַּח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לֹא יִפְחוֹת מֵאַרְבָּעָה קָבִים עַד גּוֹבָה
טַפַּח וְטַפַּח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ וְטוֹמְנוֹ בְּמָקוֹם דְּרִיסַת אָדָם:

^ג לּוֹף שֶׁעֲבָרָה עָלָיו שְׁבִיעִית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם
לָקְטוּ הָעֲנָנִים אֶת עָלָיו לָקְטוּ וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן
עִם הָעֲנָנִים רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם לָקְטוּ הָעֲנָנִים אֶת עָלָיו
לָקְטוּ וְאִם לֹא אֵין לָעֲנָנִים עָלָיו חֶשְׁבּוֹן:

ד' לוף של ערב שביעית שונכנס לשביעית. וכן בצלים הקיצונים. וכן פואה של עידית. בית שמאי אומרים עוקרין אותן במארופות של עץ. ובית הלל אומרים בקרדומות של מתכת. ומודים בפואה של צלעות. שעוקרין אותה בקרדומות של מתכת:

ה' מאימתי מותר אדם לקח לוף במוצאי שביעית. רבי יהודה אומר מיד. וחכמים אומרים משירבה החדש:

ו' אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית. מחרישה וכל כליה. העול והמזרה והדקר. אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר. ועגלה וכל כליה. זה הכלל. כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור. לאסור ולהתר מותר:

ז' היוצר מוכר חמשה כדי שמן. וחמשה עשר כדי יין. שכן דרכו להביא מן ההפקר. ואם הביא יותר מכאן. מותר. ומוכר לגוי בארץ. ולישראל בחוצה לארץ:

ח' בית שמאי אומרים לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית. ובית הלל מתירין. מפני שהוא יכול לשחטה. מוכר לו פירות (אפילו) בשעת הזרע. ומשאיל לו סאתו. אף על פי שהוא יודע שיש לו גורן. ופורט לו מעות אף על פי שהוא יודע שיש לו פועלים. וכלן בפירוש אסורין:

ט' משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית. נפה. וכברה. ורחים. ותנור. אבל לא תבזר. ולא תטחן עמה.

אֵשֶׁת חֵבֶר מִשְׁאֲלָת לְאִשֶּׁת עִם הָאָרֶץ. נָפֶה. וּבִכְרָה.
וּבִוֶּרֶת וְטוֹחֶנֶת וּמִרְקֶדֶת עִמָּה. אֲבָל מִשְׁתַּטִּיל אֶת הַמִּים
לֹא תִגַּע אֲצֵלָהּ. שְׁאִין מִחֲזִיקִין יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה. וְכֵלֶן
לֹא אָמְרוּ אֲלֵא מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם. וּמִחֲזִיקִין יְדֵי גוֹיִם
בְּשִׁבְעִית. אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוֹמָן מִפְּנֵי
דַרְכֵי שְׁלוֹם:

פרק ו

שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְשִׁבְעִית. כָּל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי בֶּבֶל מֵאָרֶץ
יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב. לֹא נֶאֱכַל וְלֹא נִעְבַּד. וְכָל
שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם מִכְּזִיב וְעַד הַנֶּהָר וְעַד אֲמִנָּה. נֶאֱכַל
אֲבָל לֹא נִעְבַּד. מִן הַנֶּהָר וּמֵאֲמִנָּה וְלִפְנֵים. נֶאֱכַל וְנִעְבַּד:

^ב עוֹשִׂין בַּתְּלוּשׁ בְּסוּרְיָא. אֲבָל לֹא בַמַּחְבֵּר. דְּשִׁין וְזוּרִין
וְדוֹרְכִין וּמַעֲמָרִין. אֲבָל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא
מוֹסְקִין. כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כָּל שְׁפִיזָא בּו מוֹתֵר
בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא:

^ג בְּצִלִּים שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְצָמְחוּ. אִם הָיוּ הָעֵלִין
שְׁלָהֶן שְׁחוּרִין. אֲסוּרִין. הוֹרִיקוּ. הָרִי אֵלּוּ מוֹתְרִין. רַבִּי
חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס אָמַר אִם (אֵינָם) יְכוּלִין לְהַתְּלֵשׁ
בְּעֵלִין שְׁלָהֶן אֲסוּרִין. וְכִנְגַּד כֵּן. מוֹצְאֵי שִׁבְעִית מוֹתְרִין:

י מאימתי מותר אדם לקח ירק במוצאי שביעית.
משיעשה כיוצא בו עשה הבכיר התר האפיל רבי התיר
לקח ירק במוצאי שביעית מיד:

ה אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ
לחוצה לארץ. אמר רבי שמעון שמעתי בפירוש
שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחוצה לארץ:

י אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ. אמר רבי
שמעון שמעתי בפירוש שמביאין מסוריא ואין מביאין
מחוצה לארץ:

פרק ז

כלל גדול אמרו בשביעית. כל שהוא מאכל אדם
ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים
בארץ. יש לו שביעית. ולדמיו שביעית. יש לו ביעור.
ולדמיו ביעור. ואיזה זה עלה הלוף השוטה ועלה
הדנדנה העולשין והכרישין והרגילה וגן החלב ומאכל
בהמה החוחים והדרדרים וממין הצובעים ספיחי
אסטים וקוצה. יש להם שביעית. ולדמיהן שביעית. יש
להם ביעור. ולדמיהן ביעור:

ב ועוד כלל אחר אמרו. כל שאינו מאכל אדם ומאכל
בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ. יש לו שביעית.
ולדמיו שביעית. אין לו ביעור ואין לדמיו ביעור. ואיזה זה

עקר הלוף השוטה· ועקר הדגדגה· והעקר בגין· והחלבצין·
והבוכריא· וממין הצובעין· הפואה והרכפא· יש להם
שביעית ולדמיהן שביעית· אין להם ביעור ולא לדמיהן
ביעור· רבי מאיר אומר דמיהן מתבערין עד ראש השנה·
אמרו לו להן אין ביעור· קל וחומר לדמיהן:

^ג קליפי רמון והנץ שלו· קליפי אגוזים והגרעינים· יש
להם שביעית ולדמיהן שביעית· הצבע צובע לעצמו· ולא
יצבע בשכר· שאין עושין סחורה בפירות שביעית· ולא
בבכורות· ולא בתרומות· ולא בגבלות· ולא בטרפות· ולא
בשקצים· ולא ברמשים· ולא יהיה לוקח ירקות שדה
ומזכר בשוק· אבל הוא לוקח ובגו מזכר על ידו· לקח
לעצמו והותיר· מותר למכרו:

^ד לקח בכור למשטה בגו או לרגל· ולא צריך לו· מותר
למכרו· צדי חיה עופות ודגים· שנודמנו להם מיני טמאין·
מותר למכרו· רבי יהודה אומר אף מי שנתימנה לו לפי
דרכו· לוקח ומזכר· ובלבד שלא תהא אומנותו בכך·
וחכמים אוסרין:

^ה לולבי זרדים והחרובין· יש להם שביעית ולדמיהן
שביעית· יש להם ביעור ולדמיהן ביעור· לולבי האלה
והבטנה והאטדין· יש להם שביעית· ולדמיהן שביעית·
אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור· אבל לעלין יש ביעור·
מפני שנושרין מאביהן:

י הוֹרֵד וְהַכְפֵּר וְהַקְטִיף וְהַלֹּטֵם יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלַדְמִיָּהּ
שְׁבִיעִית רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין לְקַטֵּף שְׁבִיעִית מִפְּנֵי
שְׁאִינוֹ פָּרִי:

י וְרָד חֹדֶשׁ שֶׁכֶּבֶשׂוּ בְשֶׁמֶן יֶשֶׁן יִלְקֹט אֶת הַוֹּרֵד וַיֵּשֶׁן
בְּחֹדֶשׁ חַיִּיב בְּבִיעוֹר חֲרוּבִים חֲדָשִׁים שֶׁכֶּבֶשׂוּ בֵּין יֶשֶׁן
וַיִּשְׁנִים בְּחֹדֶשׁ חַיִּיבִין בְּבִיעוֹר זֶה הַכָּלָל כֹּל שֶׁהוּא בְּנוֹתָן
טַעַם חַיִּיב לְבָעַר מִן שְׁאִינוֹ מִינוֹ וּמִן בְּמִינוֹ כֹּל שֶׁהוּא
שְׁבִיעִית אוֹסְרָתָהּ כֹּל שֶׁהוּא בְּמִינָהּ וְשֶׁלֹא בְּמִינָהּ בְּנוֹתָן
טַעַם:

פרק ח

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בְּשְׁבִיעִית כֹּל הַמְּיוֹחֵד לְמֵאֲכָל אָדָם
אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלֻוּגָמָא לְאָדָם וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר
לְבִהְמָה וְכֹל שְׁאִינוֹ מְיוֹחֵד לְמֵאֲכָל אָדָם עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ
מְלֻוּגָמָא לְאָדָם אֲבָל לֹא לְבִהְמָה וְכֹל שְׁאִינוֹ מְיוֹחֵד לֹא
לְמֵאֲכָל אָדָם וְלֹא לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה חֹשֵׁב עָלָיו לְמֵאֲכָל אָדָם
וְלְמֵאֲכָל בְּהֵמָה נוֹתֵנִין עָלָיו חוֹמְרֵי אָדָם וְחוֹמְרֵי בְּהֵמָה
חֹשֵׁב עָלָיו לְעֵצִים הָרִי הוּא כְּעֵצִים כְּגוֹן הַסִּיאָה וְהָאֵזוֹב
וְהַקּוֹרְנִית:

ב שְׁבִיעִית נִתְּנָה לְאֲכִילָהּ וּלְשִׁתָּהּ וּלְסִיכָהּ לְאָכּוֹל דְּבָר
שֶׁדִּרְכוֹ לְאָכּוֹל (וּלְשִׁתּוֹת דְּבָר שֶׁדִּרְכוֹ לְשִׁתּוֹת) וְלִסְוֹד
דְּבָר שֶׁדִּרְכוֹ לְסוֹד לֹא יִסּוֹד יֵין וְחוֹמֶץ אֲבָל סָד הוּא

אֶת הַשֶּׁמֶן וְכֵן בְּתְרוּמָה וּבִמְעֶשֶׂר שְׁנִי קָל מֵהֶם שְׁבִיעִית
שֶׁנִּתְּנָה לְהַדְלִיקָה הַנֶּר:

ג אין מוכרין פירות שביעית לא במידה ולא במשקל ולא
במנין ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל בית שמאי
אומרים אף לא אגדות ובית הלל אומרים את שדרך
לאגוד אותו בבית אוגדין אותו בשוק כגון הכרישין וגן
החלב:

ד האומר לפועל הא לך איסור זה ולקט לי ירק היום שכרו
מותר לקט לי בו ירק היום שכרו אסור לקח מן הנחתום
כפר בפונדיון כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר
לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית שאין פורעין
חוב מדמי שביעית:

ה אין נותנין לא לביר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן אבל
נותן הוא לביר לשתות ולכלן הוא נותן מתנת חנם:

ו תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה אבל קוצה
הוא בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא
בעריבה ואין עושין זיתים בבד ובקוטב אבל כותש הוא
ומכניס לבודידה רבי שמעון אומר אף טוחן הוא בבית
הבד ומכניס לבודידה:

ז' אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא
יביאנו לידי פסול. רבי שמעון מתיר. ואחרון אחרון נתפש
בשביעית. והפרי עצמו אסור:

ח' אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי
שביעית. ואם לקח יאכל כנגדן. אין מביאין קיני זבים.
וקיני זבות. וקיני יולדות. מדמי שביעית. ואם הביא יאכל
כנגדן. אין סבין כלים בשמן של שביעית. ואם סד יאכל
כנגדו:

ט' עור שסכו בשמן של שביעית. רבי אליעזר אומר ידלק
וחכמים אומרים יאכל כנגדו. אמרו לפני רבי עקיבא.
אומר הִיא רבי אליעזר עור שסכו בשמן של שביעית
ידלק. אמר להם שתוקו לא אומר לכם מה שרבי אליעזר
אומר בו:

י' ועוד אמרו לפניו. אומר הִיא רבי אליעזר האוכל פת
בותרים באוכל בשר חזיר. אמר להם שתוקו לא אומר
לכם מה שרבי אליעזר אומר בו:

יא' מרחץ שהסקה בתבן או בקש של שביעית מותר
לרחוץ בה. ואם מתחשב הוא הרי זה לא ירחץ:

פרק ט

הַפִּיגָם וְהִירְבּוּזִין הַשּׁוֹטִים וְהַחֲלָלְלוּגוֹת כּוֹסְבָּר
 שְׁבֵהֲרִים וְהַכֶּרֶפֶס שְׁבִנְהָרוֹת וְהַגֶּרְגֵּר שֶׁל
 אֶפְרַיִם פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם בְּשַׁבְעִיעִית
 שֶׁאֵין כִּיּוֹצֵא בָּהֶם נִשְׁמַר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר סְפִיחֵי חֲרָדֵל
 מוֹתְרִין שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ עָלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר כָּל הַסְּפִיחִין מוֹתְרִין חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוֹב שֶׁאֵין
 כִּיּוֹצֵא בָּהֶם בִּירְקוֹת שְׂדֵה וְחֻכְמִים אוֹמְרִים כָּל הַסְּפִיחִין
 אֲסוּרִין:

ב שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְבִיעוּר יְהוּדָה וְעֵבֶר הִירְדֵן וְהַגָּלִיל
 וְשֶׁלֹּשׁ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְכָל אַחַת וְאַחַת גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן וְגָלִיל
 הַתְּחִתּוֹן וְהָעֵמֶק מִכֶּפֶר חֲנַנְיָה וְלַמַּעֲלֹן כָּל שְׂאִינוֹ מִגִּדֵּל
 שְׁקָמִין גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן וּמִכֶּפֶר חֲנַנְיָה וְלַמַּטָּן כָּל שֶׁהוּא מִגִּדֵּל
 שְׁקָמִין גָּלִיל הַתְּחִתּוֹן וְתַחֲסוּם טְבִירָה הָעֵמֶק וּבִיהוּדָה
 הָהָר הַשְּׂפֵלָה וְהָעֵמֶק וְשְׂפֵלַת לֹוד כְּשִׂפְלַת הַדְּרוֹם וְהָהָר
 שֶׁלָּה כְּהַר הַמֶּלֶךְ מִבֵּית חוּרֹן וְעַד הַיָּם מְדִינָה אַחַת:

ג וְלָמָּה אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת שֶׁיְהִיוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת
 וְאַחַת עַד שִׁיכֻלָּה הָאַחֲרוֹן שְׁבָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לֹא
 אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת אֲלָא בִיהוּדָה וְשֶׁאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת
 כְּהַר הַמֶּלֶךְ וְכָל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לְזִיתִים וְלִתְמָרִים:

ד אוֹכְלִין עַל הַמִּפְקָר אֲבָל לֹא עַל הַשְּׁמוּר רַבִּי יוֹסִי מֵתִיר
 אֵף עַל הַשְּׁמוּר אוֹכְלִין עַל הַטְּפִיחִין וְעַל הַדּוּפְרָא אֲבָל

לא על הסתונגיות. רבי יהודה מתיר כל זמן שבכרו עד שלא יכלה הקיץ:

ה' הכובש שלשה כבשים בחבית אחת. רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון. רבי יהושע אומר אף על האחרון. רבן גמליאל אומר כל שפלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית (והלכה כדבריו). רבי שמעון אומר כל ירק אחד לביעור. אוכלין ברגילה עד שיכלו סגירות מבקעת בית נטופה:

י' המלקט עשבים לחים עד שייבש המתוק. והמגבב ביבש עד שתירד רביעה שניה. עלי קנים. ועלי גפנים. עד שישורו מאביהן. והמגבב ביבש עד שתירד רביעה שניה. רבי עקיבא אומר בכלן עד שתירד רביעה שניה:

י' כיוצא בו המשכיר בית לחבירו עד הגשמים. עד שתירד רביעה שניה. המדר הנאה מחבירו עד הגשמים. עד שתירד רביעה שניה. עד אימתי עניים נכנסין לפרדסות עד שתירד רביעה שניה. מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית. משתירד רביעה שניה:

ה' מי שהיו לו פירות שביעית. והגיע שעת הביעור. מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד. ועניים אוכלין אחר הביעור. אבל לא עשירים דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור:

ט מי שֶהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ בִּירוּשָׁה אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ בְּמִתְּנָה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִנָּתְנוּ לְאוֹכְלֵיהֶן וְחֻכְמִים אוֹמְרִים אֵין הַחוּטָא נִשְׁכָּר אֲלָא יִמְכְּרוּ לְאוֹכְלֵיהֶן וְדַמִּיהֶם יִתְחַלְקוּ לְכָל אָדָם. הָאוֹכֵל מַעֲסֵת שְׁבִיעִית עַד שֶׁלֹּא הוֹרָמָה חֻלְתָּהּ: חֵיִיב מִיתָהּ:

פרק י

שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַמְּלוֹה בְּשֹׁטֶר וְשֹׁלָא בְּשֹׁטֶר. הַקֶּפֶת הַחֲנוּת אֵינָה מְשַׁמֶּטֶת. וְאִם עָשָׂא מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֶּט. שְׁכָר שְׁכִיר אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. וְאִם עָשָׂא מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֵּט. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל מְלָאכָה שְׁפוּסָקֶת בְּשְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת. וְשֹׁאֵינָה פּוֹסְקֶת בְּשְׁבִיעִית אֵינָה מְשַׁמֶּטֶת:

ב הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּרָה וְחֻלְקָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם הָיָה הַחֹדֶשׁ מְעַבָּר מְשַׁמֵּט. וְאִם לֹא אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. הָאוֹנֵס וְהַמִּפְתָּה וְהַמוֹצִיא שֵׁם רָע וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין אֵינָן מְשַׁמְטִין. הַמְּלוֹה עַל הַמְּשֻׁכּוֹן וְהַמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין אֵינָן מְשַׁמְטִין:

ג פְּרוֹזְבוֹל אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהֵתְקִין הַלֵּל הַזֶּקֶן. כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּמְנְעוּ הָעַם מִלְּהֻלוֹת זֶה אֶת זֶה. וְעוֹבְרִין עַל מֶה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָּבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל וְגוֹמֵר. הֵתְקִין הַלֵּל פְּרוֹזְבוֹל:

י זהו גופו של פְּרוֹזְבוֹל מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי
הַדִּיּוּנִין שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוֹנִי שָׁכַל חוֹב שֵׁישׁ לִי שֶׁאֲגַבְנוּ כָּל
זְמַן שְׁאֲרָצָה וְהַדִּיּוּנִים חוֹתְמִין לְמִטָּה אוֹ הָעֵדִים:

ה פְּרוֹזְבוֹל הַמִּקְדָּם כָּשֶׁר וְהַמְּאוּחָר פָּסוּל. שְׁטָרֵי חוֹב
הַמִּקְדָּמִים פָּסוּלִין וְהַמְּאוּחָרִין כָּשֵׁרִים. אֶחָד לֹוֶה מִחֲמֹשָׁה
כּוֹתֵב פְּרוֹזְבוֹל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. חֲמֹשָׁה לוֹוִין מֵאֶחָד אֵינוֹ
כּוֹתֵב אֲלָא פְּרוֹזְבוֹל אֶחָד לְכֻלָּם:

י אֵין כּוֹתְבִין פְּרוֹזְבוֹל אֲלָא עַל הַקֶּרְקַע. אִם אֵין לוֹ מְזֻכָּה
הוא בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כָּל שֶׁהוּא. הֵיתָה לוֹ שְׂדֵהוּ מִמְשַׁכְּנָתָה
בְּעִיר כּוֹתְבִים עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוֹל. רַבִּי חוּצְפִית אוֹמֵר כּוֹתְבִין
לְאִישׁ עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ. וְלִיתּוֹמִים עַל נִכְסֵי אֶפֶסְרוּפִין:

י כּוֹרֶת דְּבוּרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הֵרִי הִיא כְּקֶרְקַע.
וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוֹל. וְאֵינָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמִקּוּמָהּ.
וְהַרְוּדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת חִיִּיב. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינָה
כְּקֶרְקַע וְאֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוֹל וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה
בְּמִקּוּמָהּ. וְהַרְוּדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת פָּטוּר:

ה המַחְזִיר חוֹב בְּשִׁבְעִית יֹאמֵר לוֹ מְשִׁמַּט אֲנִי. אָמַר לוֹ אָף
עַל פִּי כֵן יִקְבַּל מִמֶּנּוּ שְׁנֵאֵמַר זֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה. כִּיּוֹצֵא בּוֹ
רוֹצֵחַ שֶׁגָּלָה לְעִיר מְקֻלָּט וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לְכַבְּדוֹ. יֹאמֵר
לָהֶם רוֹצֵחַ אֲנִי. אָמְרוּ לוֹ אָף עַל פִּי כֵן יִקְבַּל מֵהֶם שְׁנֵאֵמַר
זֶה דְּבַר הַרוֹצֵחַ:

ט המַחֲזִיר חֹבב בְּשִׁבְעֵית רֹיחַ חֲכָמִים נוֹחָה הַיִּמָּנוּ הַלּוֹחָה
 מִן הַגֵּר שֶׁנִּתְגִּירוּ בָּנָיו עִמּוֹ לֹא יִחֲזִיר לְבָנָיו. וְאִם הֶחֱזִיר
 רֹיחַ חֲכָמִים נוֹחָה הַיִּמָּנוּ כָּל הַמְטִלְטָלִים נִקְנִין בְּמִשְׁיכָה
 וְכָל הַמְקַיִּים אֶת דְּבָרוֹ רֹיחַ חֲכָמִים נוֹחָה הַיִּמָּנוּ: סליק

מסכת תרומה

פרק א

חמשה לא יתרמו. ואם תרמו אין תרומתן תרומה.
החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו
שלו. נכרי שתרים את של ישראל אפילו ברשות אין
תרומתו תרומה:

ב חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרים תרומתו
תרומה. חרש שדברו בו חכמים בכל מקום. שאינו לא
שומע ולא מדבר:

ג קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר תרומתו
תרומה. רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים אין
תרומתו תרומה ומשפא לעונת נדרים תרומתו תרומה:

ד אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין ואם
תרמו בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהם. ובית הלל
אומרים אין תרומתן תרומה:

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר. ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו) ולא מן החייב על הפטור
ולא מן הפטור על החייב. ולא מן התלוש על המחבר
ולא מן המחבר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא
מן הישן על החדש. ולא מפירות הארץ על פירות חוצה

לְאָרֶץ וְלֹא מִפִּירוֹת חוּצָה לְאָרֶץ עַל פִּירוֹת הָאָרֶץ. וְאִם
תִּרְמוּ אֵין תְּרוֹמָתָן תְּרוּמָה:

י חֲמִשָּׁה לֹא יִתְּרוּ וְאִם תִּרְמוּ תְּרוֹמָתָן תְּרוּמָה. הָאֵלֶם
וְהַשְּׂכֹּר וְהָעֶרֶם וְהַסּוֹמֵא וּבַעַל קָרִי לֹא יִתְּרוּ וְאִם
תִּרְמוּ תְּרוֹמָתָן תְּרוּמָה:

י אין תִּזְרִימִין לֹא בְּמִדָּה וְלֹא בְּמִשְׁקָל וְלֹא בְּמִנְיָן. אֲבָל
תִּזְרִים הוּא אֶת הַמִּדּוּד וְאֶת הַשְּׁקוּל וְאֶת הַמִּנּוּי. אֵין
תִּזְרִימִין בְּסֵל וּבִקְפָּה שֶׁהֵם שֶׁל מִדָּה. אֲבָל תִּזְרִים הוּא בָּהֶן
חֲצִיין וְשְׁלִישֵׁין. לֹא יִתְּרוּם בְּסֵאָה חֲצִיָּה. שְׁחֲצִיָּה מִדָּה:

י אין תִּזְרִימִין שֶׁמֶן עַל זֵיתִים הַנִּכְבָּשִׁין וְלֹא יֵין עַל עֲנָבִים
הַנִּדְרָכּוֹת. וְאִם תִּרְם תְּרוֹמָתוֹ תְּרוּמָה וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרוּם.
הָרֵאשׁוֹנָה מִדְּמַעַת בְּפָנֶי עֲצָמָה וַחֲיִיבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ אֲבָל
לֹא שְׁנִיָּה:

ט וַתִּזְרִימִין שֶׁמֶן עַל זֵיתִים הַנִּכְבָּשִׁין. וַיֵּין עַל עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן
צְמוּקִין. הָרִי שֶׁתִּרְם שֶׁמֶן עַל זֵיתִים לֹאכִילָה וְזֵיתִים עַל
זֵיתִים לֹאכִילָה וַיֵּין עַל עֲנָבִים לֹאכִילָה וְעֲנָבִים עַל עֲנָבִים
לֹאכִילָה. וְנִמְלֵךְ לְדוֹרְכָן. אֵינוֹ צָרִיךְ לְתִרּוּם:

י אין תִּזְרִימִין מִדְּבַר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. עַל דְּבַר שֶׁלֹּא
נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. עַל
דְּבַר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ

עַל דְּבַר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. וְאִם תִּרְמוּ תְּרוּמָתָן
תְּרוּמָה:

פרק ב

אֵין תּוֹרְמִין מִטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא. וְאִם תִּרְמוּ תְּרוּמָתָן
תְּרוּמָה. בְּאַמֶּת אָמְרוּ הָעֵגוּל שֶׁל דְּבִילָה שֶׁנִּטְמָא
מִקְצָתוֹ. תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שֵׁישׁ בּוֹ עַל הַטָּמֵא שֵׁישׁ בּוֹ.
וְכֵן אֲגִידָה שֶׁל יֶרֶק וְכֵן עֵרְמָה. הָיוּ שְׁנֵי עֵגוּלִין שְׁתֵּי אֲגִדּוֹת.
שְׁתֵּי עֵרְמוֹת. אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה. לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה
עַל זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא:

^ב אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטְּהוֹר. וְאִם תִּרְם שׁוֹיֵג
תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וּמִזִּיד לֹא עָשָׂה כָּלוּם. וְכֵן בֶּן לֹוי שֶׁהָיָה
לּוֹ מַעֲשֹׂר טָבֵל הָיָה מִפְּרִישׁ עָלָיו וְהוֹלִיךְ. שׁוֹיֵג מִה שֶׁעָשָׂה
עָשׂוּי. מִזִּיד לֹא עָשָׂה כָּלוּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִם הָיָה יוֹדֵעַ
בּוֹ בַּתְּחִלָּה. אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹיֵג לֹא עָשָׂה כָּלוּם:

^ג הַמְטָבִיל כָּלִים בְּשַׁבַּת שׁוֹיֵג יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. מִזִּיד לֹא
יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. הַמַּעֲשֹׂר וְהַמְבִּשֵׁל בְּשַׁבַּת. שׁוֹיֵג יֹאכֵל.
מִזִּיד לֹא יֹאכֵל. הַנוֹטֵעַ בְּשַׁבַּת. שׁוֹיֵג יִקְיִים. מִזִּיד יַעֲקוֹר
וּבְשִׁבְעִית בֵּין שׁוֹיֵג בֵּין מִזִּיד יַעֲקוֹר:

^ד אֵין תּוֹרְמִין מִמֵּין עַל שְׁאִינוּ מִינוֹ. וְאִם תִּרְם אֵין תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה. כָּל מִין חֲטִים אֶחָד. כָּל מִין תָּאֲנִים וּגְרוּגְרוֹת
וְדְבִילָה אֶחָד. וְתוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה. כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ כֶּהֱן

תוֹרֵם מִן הַיָּפָה וְכָל מְקוֹם שֶׁאֵין כָּהֵן תוֹרֵם מִן הַמִּתְקַיִּים.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא תוֹרֵם מִן הַיָּפָה:

ה' תוֹרֵמִין בְּצֵל קָטָן שָׁלֵם וְלֹא חֲצִי בְּצֵל גָּדוֹל. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר לֹא כִּי אֵלֹא חֲצִי בְּצֵל גָּדוֹל. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר תוֹרֵמִין בְּצֵלִים מִבְּנֵי הַמִּדִּינָה עַל הַכּוֹפְרִים. אֲבָל
לֹא מִן הַכּוֹפְרִים עַל בְּנֵי הַמִּדִּינָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֵכֶל
פּוֹלִיטִיקוֹן:

י' וְתוֹרֵמִין זֵיתֵי שֶׁמֶן עַל זֵיתֵי כֶּבֶשׂ. וְלֹא זֵיתֵי כֶּבֶשׂ עַל
זֵיתֵי שֶׁמֶן. וַיֵּין שְׂאִינוֹ מִבֶּשֶׁל עַל הַמִּבְשָׁל. וְלֹא מִן הַמִּבְשָׁל
עַל שְׂאִינוֹ מִבֶּשֶׁל. זֶה הַכֹּל כֹּל שֶׁהוּא כִּלְאִים בַּחֲבִירוֹ
לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה. אֲפִילוּ מִן הַיָּפָה עַל הָרַע. וְכָל
שְׂאִינוֹ כִּלְאִים בַּחֲבִירוֹ תוֹרֵם מִן הַיָּפָה עַל הָרַע. אֲבָל לֹא
מִן הָרַע עַל הַיָּפָה. וְאִם תָּרַם מִן הָרַע עַל הַיָּפָה תִּרְוֹמָתוֹ
תִּרְוֹמָה. חוּץ מִן הַזֹּנִין עַל הַחֲטִים שֶׁאֵינָן אֲכָלִי. וְהַקִּישׁוֹת.
וְהַמִּלְפָּפֹן. מִין אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁנֵי מִינִין:

פרק ג

הַתּוֹרִם קִישׁוֹת. וְנִמְצָאת מָרָה. אֲבֵטִיחַ וְנִמְצָאת
 סְרוּחָה. תְּרוּמָה וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם. הַתּוֹרִם חֲבִית
 שֶׁל יֵין וְנִמְצָאת שֶׁל חוֹמֶץ. אִם יָדוּעַ שֶׁהִיָּתָה שֶׁל חֶמֶץ עַד
 שֶׁלֹּא תִרְמָה אֵינָה תְּרוּמָה. אִם מִשְׁתַּרְמָה הַחֲמִיצָה הָרִי
 זוֹ תְּרוּמָה. אִם סָפַק תְּרוּמָה וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם. הָרֵאשׁוֹנָה
 אֵינָה מִדְּמַעַת בִּפְנֵי עֲצָמָה. וְאֵין חִיבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ. וְכֵן
 הַשְּׁנִיָּה:

^ב נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מִדְּמַעַתָּן. נִפְלָה
 שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מִדְּמַעַתָּן. נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם
 אֶחָד. מִדְּמַעוֹת פְּקֻטָּנָה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן:

^ג הַשְּׁתַּפִּין שֶׁתִּרְמוּ זֶה אַחֵר זֶה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
 תְּרוּמַת שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים תְּרוּמַת הָרֵאשׁוֹן
 תְּרוּמָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם תֵּרַם הָרֵאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר אֵין
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה. וְאִם לֹא תֵּרַם הָרֵאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר.
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה:

^ד בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים בְּשֵׁלֹא דְּבַר. אֲבָל הִרְשָׁה אֶת בֶּן
 בֵּיתוֹ. אוֹ אֶת עֲבָדוֹ. אוֹ אֶת שִׁפְחָתוֹ לְתֵרוֹם. תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה. בְּטֹל. עַם עַד שֶׁלֹּא תֵּרַם בְּטֹל. אֵין תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה. וְאִם מִשְׁתַּרֵּם בְּטֹל תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. הַפּוֹעֲלִים
 אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְתֵרוֹם חוּץ מִן הַדְּרוּכוֹת שֶׁהֵן מִטְמְאִין
 אֶת הַגֶּת מִיָּד:

ה האומר תרומת הפרי זה בתוכו. ומעשרותיו בתוכו תרומת מעשר זה בתוכו. רבי שמעון אומר קרא שם. וחכמים אומרים עד שיאמר בצפוננו או בדרומו. רבי אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הפרי ממנו עליו קרא שם. רבי אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם:

י המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה. מעשר שני לראשון. אף על פי שהוא עובר בלא תעשה. מה שעשה עשוי. שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר:

י ומנין שיקדימו הבכורים לתרומה. זה קרוי תרומה וראשית. וזה קרוי תרומה וראשית. אלא יקדימו הבכורים שהן בכורים לכל. ותרומה לראשון שהיא ראשית. מעשר ראשון לשני שיש בו ראשית:

י המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר. מעשר ואמר תרומה. עולה ואמר שלמים. שלמים ואמר עולה. שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה. שאיני נהנה לזה ואמר לזה. לא אמר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין:

ט הנכרי והביתאי. תרומתן תרומה. ומעשרותיהן מעשר. וחקדשן הקדש. רבי יהודה אומר אין לנכרי כרם רבעי. וחכמים אומרים יש לו. תרומת הנכרי מדמעת וחיובין עליה חמש. ורבי שמעון פוטר:

פרק ד

הַמִּפְּרִישׁ מִקְצֵת תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת מוֹצִיא מִמֶּנּוּ
תְּרוּמָה עָלָיו. אָבֵל לֹא לְמָקוֹם אַחֵר. רַבִּי
מֵאִיר אוֹמֵר אֵף מוֹצִיא הוּא לְמָקוֹם אַחֵר תְּרוּמָה
וּמַעֲשָׂרוֹת:

^ב מִי שֶׁהָיוּ פִּירוֹתָיו בַּמְּגוּרָה וְנָתַן סָאָה לְבֵן לְוִי וְסָאָה לְעָנִי.
מִפְּרִישׁ עַד שְׁמוֹנֶה סָאִין וְאוֹכֵלָן דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים אֵינוֹ מִפְּרִישׁ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבֹּן:

^ג שִׁיעוֹר תְּרוּמָה עֵין יָפָה אֶחָד מֵאַרְבָּעִים. בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים מְשֻׁלָּשִׁים. וְהַבְּנוּנִית מִחֻמְשִׁים. וְהֶרְעָה מְשֻׁשִׁים.
תָּרֵם וְעָלָה בִּידוֹ אֶחָד מְשֻׁשִׁים תְּרוּמָה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְתָרוּם.
חֲזַר וְהוֹסִיף חֵיִב בַּמַּעֲשָׂרוֹת. עָלָה בִּידוֹ מְשֻׁשִׁים וְאֶחָד
תְּרוּמָה וַיַּחֲזוֹר וַיִּתְּרוֹם. כִּמוֹ שֶׁהוּא לְמוֹד בְּמִדָּה וּבַמִּשְׁקָל
וּבַמִּנְיָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף שְׁלֹא מִן הַמוֹקֵף:

^ד הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחוֹ צֵא וְתָרוּם. תוֹרֵם כְּדַעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל
הַבֵּית. אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית תוֹרֵם כַּבִּינוּנִית.
אַחַת מִחֻמְשִׁים. פָּחַת עֲשָׂרָה אוֹ הוֹסִיף עֲשָׂרָה תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה. אִם נִתְכַּוֵּן לְהוֹסִיף אֶפִּילוֹ אַחַת אֵין תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה:

^ה הַמִּרְבֵּה בְּתְרוּמָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֶחָד מֵעֲשָׂרָה
כְּתְרוּמַת מַעֲשֵׁר. יֵתֵר מִכָּאן יַעֲשֶׂנָּה תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר

למקום אחר. רבי ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה. רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישיר שם חולין:

^י בשלשה פרקים משערים את הכלכלה בבכורות ובסיפות ובאמצע הקיץ. המונה משבח והמודד משבח ממנו. והשוקל משבח משבח משלשתן:

^י רבי אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה. רבי יהושע אומר במאה ועוד. ועוד זה אין לו שיעור. רבי יוסי בן משולם אומר ועוד קב למאה סאה. שתות למדמע:

^ה רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות. והלבנות מעלות את השחורות. עגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים. העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים מעלים את העגולים. רבי אליעזר אוסר. ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו. וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו:

^ט כיצד חמשים תאנים שחורות וחמשים לבנות. נפלה שחורה. שחורות אסורות והלבנות מתרות. נפלה לבנה. לבנות אסורות ושחורות מתרות. כשאנו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו. ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מקל:

י' ובזו רבי אליעזר מקל ורבי יהושע מחמיר. בדורס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו יודע אי זו היא. רבי אליעזר אומר רואין אותן כאלו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות. רבי יהושע אומר לא תעלה. עד שיהיו שם מאה כדים:

י" סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה. רבי אליעזר אומר אם יש בקפוי (מאה סאה) תעלה באחד ומאה. רבי יהושע אומר לא תעלה. סאה תרומה שנפלה על פי מגורה יקפאנה. ואם בן למה אמרו תרומה עולה באחת ומאה בשאינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה:

י"ב שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם. ואין ידוע לאיזו מהן נפלה. מעלות זו את זו. רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו:

י"ג אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגדות של ירק שנפלה אחת מהן לתוכן חציה תרומה. ואמרתי לפניו תעלה. לא שהתרומה עולה בחמשים ואחד. אלא שהיו שם מאה ושני חצאים:

פרק ה

סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה חוֹלִין. אוֹ
 לְמַעַשְׂרַר רֵאשׁוֹן. אוֹ לְמַעַשְׂרַר שְׁנִי אוֹ לְהַקְדֵּשׁ בֵּין
 טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִים יִרְקָבוּ. וְאִם טְהוֹרָה הָיְתָה אוֹתָהּ
 הַסָּאָה יִמְכְּרוּ לַכֹּהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה. חוּץ מִדָּמֵי אוֹתָהּ
 סָאָה. וְאִם לְמַעַשְׂרַר רֵאשׁוֹן נִפְלָה יִקְרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת
 מַעַשְׂרֶ. וְאִם לְמַעַשְׂרַר שְׁנִי אוֹ לְהַקְדֵּשׁ נִפְלָה הָרִי אֵלָיו יִפְדּוּ.
 וְאִם טְמֵאִים הָיוּ אוֹתָן הַחוֹלִין יֵאָכְלוּ נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת
 אוֹ יִלוּשׁוּ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת. כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה
 בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^א סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מָאָה חוֹלִין טְהוֹרִין.
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תִּירוֹם וְתִשְׂרֹף שְׁאֵנִי אוֹמֵר סָאָה
 שֶׁנִּפְלָה הִיא סָאָה שֶׁעָלְתָהּ. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת. אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ב סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה חוֹלִין טְמֵאִין תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת. אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ג סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה סָאָה תְּרוּמָה
 טְהוֹרָה. בֵּית שְׁמַאי אוֹסְרִים וּבֵית הֵלֵל מְתִירִין. אָמְרוּ בֵּית
 הֵלֵל לְבֵית שְׁמַאי הוֹאִיל וְטְהוֹרָה אֲסוּרָה לְזָרִים וְטְמֵאָה
 אֲסוּרָה לַכֹּהֲנִים. מֵה טְהוֹרָה עוֹלָה אַף טְמֵאָה תַּעֲלֶה.

אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לֹא אִם הָעָלוּ הַחֹלִין הַקָּלִים
הַמִּתְרִין לְזָרִים אֶת הַטְּהוֹרָה תַּעֲלֶה תְּרוּמָה הַחֲמוּרָה
הָאֲסוּרָה לְזָרִים אֶת הַטְּמֵאָה לְאַחַר שֶׁהוּדוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר תְּרוּם וְתִשְׂרֹף וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֲבָדָה בְּמִיעוּטָהּ:

^ה סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה לְמָקוֹם
אַחֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת כְּתְּרוּמָה וְדַאי וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים אֵינָה מִדְּמַעַת אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן:

^י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה וְנִדְמָעוּ וְנִפְלָה
מִן הַמְּדוּמָע לְמָקוֹם אַחֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת
כְּתְּרוּמָה וְדַאי וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵין הַמְּדוּמָע מִדְּמַעַת אֶלָּא
לְפִי חֲשָׁבוֹן וְאֵין הַמְּחַמֵּץ מְחַמֵּץ אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן וְאֵין
הַמֵּים שְׁאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה אֶלָּא לְפִי חֲשָׁבוֹן:

^י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה אַחֲרֶת
הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה מִתְּרַת עַד שֶׁתִּרְבֶּה תְּרוּמָה
עַל הַחֹלִין:

^ח סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיָּהּ עַד
שֶׁנִּפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה אֲסוּרָה רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר:

^ט סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְטַחֲנָן וּפָחַתוּ בְּשֵׁם
שֶׁפָּחַתוּ הַחֹלִין כִּד פָּחַתָּה הַתְּרוּמָה וּמַתִּיר סָאָה תְּרוּמָה
שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה וְטַחֲנָן וְהוֹתִירוּ בְּשֵׁם שֶׁהוֹתִירוּ
הַחֹלִין כִּד הוֹתִירָה הַתְּרוּמָה וְאֲסוּר אִם יָדוּעַ שֶׁהַחֲטִים

שֶׁל חוֹלִין יָפוֹת מִשָּׁל תְּרוּמָה מִתָּרִי סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
לְפָחוֹת מִמָּאָה וְאַחֲרֵי כֵן נִפְלוּ שֵׁם חוֹלִין אִם שׁוּגַג מִתָּרִי
וְאִם מִזִּיד אָסוּר:

פרק ו

הָאוֹכֵל תְּרוּמָה שׁוּגַג מִשָּׁלם קֶרֶן וְחוּמֶשׁ אֶחָד הָאוֹכֵל
וְאֶחָד הַשּׁוֹתֶה וְאֶחָד הַסֹּדֵף אֶחָד תְּרוּמָה טְהוֹרָה
וְאֶחָד תְּרוּמָה טְמֵאָה מִשָּׁלם חֲמִשָּׁה וְחֲמִשׁ חֲמִשָּׁה אֵינוֹ
מִשָּׁלם תְּרוּמָה אֲלֵא חוֹלִין מִתְּקַנִּים וְהֵם נַעֲשִׂין תְּרוּמָה
וְהַתְּשֻׁלּוּמִין תְּרוּמָה אִם רָצָה הַכֹּהֵן לִמְחוֹל אֵינוֹ מוֹחֵל:

^ב בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁאַכְלָה תְּרוּמָה וְאַחֲרֵי כֵן נִשְׁאֵאת לַכֹּהֵן אִם
תְּרוּמָה שְׁלֵא זָכָה בָּהּ כֹּהֵן אֲכָלָהּ מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן וְחֲמִשׁ
לְעֶצְמָהּ וְאִם תְּרוּמָה שֶׁזָּכָה בָּהּ כֹּהֵן אֲכָלָהּ מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן
לְבַעָלִים וְחֲמִשׁ לְעֶצְמָהּ מִפְּנֵי שֶׁאַמְרוּ הָאוֹכֵל תְּרוּמָה
מִשָּׁלם קֶרֶן לְבַעָלִים וְחֲמִשׁ לְכָל מִי שִׁירָצָה:

^א הַמֵּאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלָיו וְאֶת אוֹרְחָיו תְּרוּמָה הוּא מִשָּׁלם
אֶת הַקֶּרֶן וְהֵם מִשְׁלֵמִין אֶת הַחֲמִשׁ דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר
וְחֲכָמִים אוֹמְרִים הֵם מִשְׁלֵמִין קֶרֶן וְחֲמִשׁ וְהוּא מִשָּׁלם
לָהֶם דָּמִי סְעוּדָתוֹ:

^ד הַגּוֹיֵב תְּרוּמָה וְלֹא אֲכָלָהּ מִשָּׁלם תְּשֻׁלּוּמֵי כָּפֹל דָּמִי
תְּרוּמָה אֲכָלָהּ מִשָּׁלם שְׁנֵי קֶרְנִים וְחֲמִשׁ קֶרֶן וְחֲמִשׁ מִן

החולין. וקרן דמי תרומה. גנב תרומת הקדש ואכלה
משלם שני חומשין וקרן. שאין בהקדש תשלומי כפל:

ה אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו). שאין הקדש פודה את
הקדש דברי רבי מאיר. וחכמים מתירין באלו:

י רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו ובלבד
שישלם מן היפה על הרע. ורבי עקיבא אומר אין משלמין
אלא ממין על מינו לפיכך אם אכל קשואין של ערב
שביעית. ימתין לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהם.
ממקום שרבי אליעזר מקל משם רבי עקיבא מחמיר.
שנאמר ונתן לכהן את הקדש כל שהוא ראוי להיות
קדש דברי רבי אליעזר. ורבי עקיבא אומר ונתן לכהן
את הקדש קדש שאכל:

פרק ז

הַאוֹכֵל תְּרוּמָה מְזִיד־ מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם
אֶת הַחֲמֵשׁ הַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין־ אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל מוֹחֵל:

^ב בֵּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאֵאת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחֵר כֵּךְ אֶכְלָה תְּרוּמָה־
מְשַׁלֵּמַת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָה מְשַׁלֵּמַת אֶת הַחֲמֵשׁ וּמִיתְתָּהּ
בְּשָׂרִיפָה־ נִשְׂאת לְאַחַד מִכָּל הַפְּסוּלִין מְשַׁלֵּמַת קֶרֶן
וְחֲמֵשׁ־ וּמִיתְתָּהּ בְּחֶנֶק דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר־ וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
זוֹ וְזוֹ מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַחֲמֵשׁ
וּמִיתְתָּן בְּשָׂרִיפָה:

^ג הַמֵּאֲכִיל אֶת בָּנָיו קִטְנִים וְאֶת עֲבָדָיו בֵּין גְּדוּלִים בֵּין
קִטְנִים־ הַאוֹכֵל תְּרוּמָה חוּצָה לָאָרֶץ־ וְהַאוֹכֵל פְּחוֹת מְבוֹיֹת
תְּרוּמָה־ מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמֵשׁ־
וְהַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין־ אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל מוֹחֵל:

^ד זֶה הַכֹּלֵל כָּל הַמְּשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ הַתְּשֻׁלוּמִין תְּרוּמָה־
אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל אֵינוֹ מוֹחֵל־ וְכָל הַמְּשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן
וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמֵשׁ הַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין־ אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל מוֹחֵל:

^ה שְׁתֵּי קוֹפּוֹת־ אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חוֹלִין־ שֶׁנִּפְלָה
סָאָה תְּרוּמָה־ לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֶן נִפְלָה־
הָרִי אֲנִי אוֹמֵר לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלָה־ אֲבָל אִם אֵין יָדוּעַ

אי זו היא של תרומה ואי זו היא של חולין אכל אחת מהן
 פטור והשנייה נזהג בה בתרומה וחיבת בחלה דברי
 רבי מאיר רבי יוסי פוטר אכל אחר את השנייה פטור
 אכל אחד את שתיהן משלם כקטנה שבשתיהן:

י נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן והשנייה
 נזהג בה בתרומה וחיבת בחלה דברי רבי מאיר ורבי
 יוסי פוטר נפלה שנייה למקום אחר אינה מדמעתן נפלו
 שתיהן למקום אחד מדמעות כקטנה שבשתיהן:

י זרע את אחת מהן פטור והשנייה נזהג בה בתרומה
 וחיבת בחלה דברי רבי מאיר ורבי יוסי פוטר זרע אחר
 את השנייה פטור זרע אחד את שתיהן בדבר שזרעו
 כלה מותר ובדבר שאין זרעו כלה אסור:

פרק ח

האשה שהיתה אוכלת בתרומה באו ואמרו לה
 מת בעליך או גרשך וכן העבד שהיה אוכל
 בתרומה ובאו ואמרו לו מת רבך או מכרך לישראל
 או נתנד במתנה או עשאך בן חורין וכן כהן שהיה
 אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי
 אליעזר מחייב קרן וחמש ורבי יהושע פוטר היה עומד
 ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן
 חלוצה רבי אליעזר אומר כל הקרבנות שהקריב על גבי

הַמִּזְבֵּחַ פְּסוּלִים. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ מְכַשִּׁיר. נֹדֵעַ שֶׁהוּא בֶּעַל
מוֹם עֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה:

ב' וְכֻלָּם שֶׁהֵיְתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ פִּיָּהֶם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר
יִבְלְעוּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר יִפְלוּטוּ. אָמְרוּ לוֹ נִטְמָאתָ
וְנִטְמָאת תְּרוּמָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִבְלַע. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ
אוֹמֵר יִפְלוּט. טָמֵא הָיִיתָ וְטָמְאָה הֵיְתָה תְּרוּמָה. אוֹ נֹדֵעַ
שֶׁהוּא טָבֵל. וְנִמְעָשָׁר רֵאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָהּ. וְנִמְעָשָׁר
שֵׁנִי וְהִקְדָּשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ. אוֹ שְׁטַעַם טַעַם פֶּשַׁע לְתוֹךְ פִּיו.
הֲרִי זֶה יִפְלוּט:

ג' הִיָּה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל. וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶה לְחֹצֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר יִגְמֹר. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר לֹא יִגְמֹר. חֲשִׁיכָה לַיְלִי
שִׁבְתָּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִגְמֹר. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר לֹא
יִגְמֹר:

ד' יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְגַּלָּה יִשְׁפֹּךְ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁל
חוֹלִין. שְׁלֹשָׁה מִשְׁקִין אֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי. הַמִּים וְהַיֵּין
וְהַחֵלֶב. וְשָׂאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין מוֹתְרִין. כִּמָּה יִשְׁהוּ וְיִהְיוּ
אֲסוּרִין. כְּדִי שִׁיֵּצֵא הָרַחֵשׁ מִמָּקוֹם קְרוֹב. וְיִשְׁתָּה:

ה' שִׁיעוֹר הַמִּים הַמְּגוּלִין. כְּדִי שֶׁתֵּאָבֵד בָּהֶם הַמָּרָה. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר בִּבְלִים כָּל שֶׁהֵן. וּבִקְרָקְעוֹת אֲרָבָעִים סָאָה:

ו' נְקוּרֵי תֵּאֲנִים וְעֵנָבִים וְקִשּׁוּאִין וְהִדְלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים
וְהַמְּלַפְּפָנוֹת. אֶפִּילוֹ הֵם כֶּכֶר. אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן. אֶחָד

תלוש ואֶחָד מִחֶבֶר. כָּל שֵׁישׁ בּוֹ לִיחָה אָסוּר. וּנְשִׁיכַת
הַנָּחַשׁ אָסוּרָה. מִפְּנֵי סִכָּנַת נַפְשׁוֹת:

^ז הַמִּשְׁמֶרֶת שֶׁל יֵיזֵן. אָסוּרָה מִשּׁוּם גְּלוּי. רַבִּי נַחֲמִיָּה מֵתִיר:
^ח חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנוּלָד בָּהּ סֶפֶק טוּמְאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר אִם הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה. יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם
הַמְּצָנֶע. וְאִם הָיְתָה מְגֵלָה יִכְסֶּנָּה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם
הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם מְצָנֶע יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה. וְאִם
הָיְתָה מְכֻסָּה יְגַלְנָה. וְרַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵל יַחֲדֵשׁ בָּהּ
דָּבָר:

^ט חֲבִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה בְּגַת הָעֲלִיזָה וְהַתְּחַתּוֹנָה טְמֵאָה. מוֹדָה
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית
בְּטָהֳרָה יִצִּיל. וְאִם לֹא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד וְתִטָּמֵא.
וְאֵל יִטְמָאנָה בִּידּוֹ:

^י וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה. מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל.
וְאִם לֹא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד וְתִבָּלַע. וְאֵל יִבְלַעֲנָה
בִּידּוֹ:

^{יא} (וְעַל זֶה) וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא זֶה הִיא
תְּרוּמָה שֶׁאֲנִי מוֹזְהֵר עָלֶיהָ מִלְּטִמְאָה. אֲלֵא מְלֹאכָלָה. וּבִלְ
תִּטְמָאָה. כִּיצַד. הִיא עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְכִכְרוֹת שֶׁל
תְּרוּמָה בִּידּוֹ. אָמַר לוֹ נִכְרִי. תֵּן לִי אַחַת מֵהֶם וְאַטְמָאָה.

וְאִם לֹאוּ הָרִי אָנִי מְטַמֵּא אֶת כְּלֵהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר
יְטַמֵּא אֶת כְּלֵהּ וְאֵל יִתֵּן לוֹ אַחַת מֵהֵן וְיְטַמֵּא רַבִּי יְהוֹשֻעַ
אוֹמֵר יֵנִיחַ לַפְנֵי אַחַת מֵהֵן עַל הַסֵּלַע:

^ב וְכֵן נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִם תִּגְנוּ אַחַת מֵכֶם וְנִטְמָאָהּ
וְאִם לֹאוּ הָרִי אָנִי מְטַמֵּאִים אֶת כָּלְכֶם יְטַמְאוּ אֶת כָּלֶן
וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם נַפְשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל:

פרק ט

הַזּוֹרֵעַ תְּרוּמָה שׁוֹגֵג יוֹפֵד וּמִזִּיד יִקְיִים אִם הִבִּיאָה
שְׁלִישׁ בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד יִקְיִים וּבִפְשָׁתוֹן מִזִּיד
יוֹפֵד:

^ב וְחִיִּיבַת בִּלְקֹט וּבִשְׂכָחָהּ וּבִפְאָהּ וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
כֹהֲנִים מְלַקְטִים וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלֵהֶם לְכֹהֲנִים
בְּדָמֵי תְרוּמָה וְהִדָּמִים שְׁלֵהֶם רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר לֹא יִלְקֹטוּ
אֶלָּא עֲנִי כֹהֲנִים שֶׁמָּא יִשְׁכָּחוּ וְיִתְּנוּ לְתוֹד פִּיהֶם אָמַר לוֹ
רַבִּי עֲקִיבָא אִם כֵּן לֹא יִלְקֹטוּ אֶלָּא טְהוֹרִים:

^ג וְחִיִּיבַת בְּמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַעֲשֵׂר עֲנִי וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
כֹהֲנִים נוֹטְלִים וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלֵהֶם לְכֹהֲנִים
בְּדָמֵי תְרוּמָה וְהִדָּמִים שְׁלֵהֶם הַחוּבֵט מִשְׁבַּח וְהַדָּשׁ
כֵּיצַד יַעֲשֶׂה תוֹלָה כְּפִיפּוֹת בְּצוּאָרֵי בְהֶמָּה וְנוֹתֵן לְתוֹכָן
מֵאוֹתוֹ הַמִּין נִמְצָא לֹא זֶמֶס אֶת הַבְּהֶמָּה וְלֹא מֵאֲכִיל
אֶת הַתְּרוּמָה:

ד גדולי תרומה תרומה וגדולי גדולין חולין אבל הטבל ומעשר ראשון וספיחי שביעית ותרומת חוצה לארץ והמדמע והבכורין גדוליהן חולין גדולי הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם בזמן זרעם:

ה מאה לגינה של תרומה ואחד של חולין כלן מותרים בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו מאה של חולין ואחת של תרומה כלן אסורין:

ו הטבל גדוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גדולי גדולין אסורין איזהו דבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים רבי יהודה אומר השום כשעורים:

ז המנפש עם הנכרי בחסיות אף על פי שפירותיו טבל אוכל מהם עראי שתילי תרומה שנטמאו שתלן טהרו מלטמא ואסורין מלאכול עד שיגום את האכל רבי יהודה אומר עד שיגום וישנה:

פרק י

בצל שנתנו בתוך עדשים. אם שלם מותר. ואם חתכו
בנותן טעם. ושאר כל התבשיל. בין שלם בין
מחותך בנוטן טעם. רבי יהודה מתיר בצחנה. שאינה
אלא לטול את הזוהמא:

^א תפוח שרסקו ונתנו לתוך עסה וחמצה. הרי זו אסורה.
שעורים שנפלו לתוך הבור של מים. אף על פי שהבאישו
מימיו. (מימיו) מותרים:

^ב הרודה פת חמה. ונתנה על פי חבית של יין של תרומה.
רבי מאיר אוסר. ורבי יהודה מתיר. רבי יוסי מתיר בשל
חטין. ואוסר בשל שעורים. מפני שהשעורים שואבות:

^ד תנור שהסיקו בכמון של תרומה. ואפה בו את הפת.
הפת מותרת. שאינו טעם כמון אלא ריח כמון:

^ה תלתן שנפלה לתוך הבור של יין. בתרומה ובמעשר
שני. אם יש בזרע כדי לתן טעם. אבל לא בעץ. בשביעית
ובכלאי הכרם והקדש. אם יש בזרע ובעץ. כדי לתן טעם:

^ו מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו. היו
לו חבילי תלתן של טבל. כותש ומחשב כמה זרע יש
בהם. ומפריש את הזרע. ואינו צריך להפריש את העץ.
אם הפריש לא יאמר אכתוש. ואטול את העץ. ואתן את
הזרע. אלא נותן העץ עם הזרע:

י זיתי חולין שֶׁכֶּבֶשׁוֹן עִם זִיתֵי תְרוּמָה פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם שְׁלִימֵי תְרוּמָה אוֹ בְּמֵי תְרוּמָה אָסוּר אֲבָל שְׁלִימֵי חוֹלִין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה מוֹתֵר:

ח דָּג טִמָּא שֶׁכֶּבֶשׁוֹ עִם דָּג טְהוֹר כָּל גֶּרֶב שֶׁהוּא מִחֲזִיק סָאֲתִים אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקָל עֶשֶׂר זֶזוּ בִּיהוּדָה שֶׁהֵם חֲמֵשׁ סֵלָעִים בִּגְלִיל דָּג טִמָּא צִירוֹ אָסוּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רַבִּיעִית בְּסָאֲתִים וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד מִשְׁשָׁה עֶשֶׂר בּוֹ: ט חֲגָבִים טִמָּאִים שֶׁנִּכְבְּשׁוּ עִם חֲגָבִים טְהוֹרִים לֹא פָּסְלוּ אֶת צִירָם הֵעִיד רַבִּי צְדוֹק עַל צִיר חֲגָבִים טִמָּאִים שֶׁהוּא טְהוֹר:

י כָּל הַנִּכְבְּשִׁים זֶה עִם זֶה מוֹתְרִים אֲלֹא עִם הַחֲסִית חֲסִית חוֹלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה יֵרֶק שֶׁל חוֹלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה אָסוּר אֲבָל חֲסִית שֶׁל חוֹלִין עִם יֵרֶק שֶׁל תְרוּמָה מוֹתֵר:

יא רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתְּרָדִים אָסוּרִים מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹתְנִין אֶת הַטֶּעַם רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כְּרוּב שֶׁל שְׁקִיָּא עִם כְּרוּב שֶׁל בַּעַל אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלַע רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה מוֹתְרִים אֲלֹא עִם הַבָּשָׂר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר הַכֶּבֶד אוֹסְרֵת וְאֵינָה נֹאסְרֵת מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלָטֶת וְאֵינָה בּוֹלַעֶת:

^{יב} בִּיעָה שְׁנֵתְבִלָּה בַּתְּבִלִּין (אֲסוּרִים) . אֲפִילוּ חֶלְמוֹן שְׁלֵה אֲסוּר . מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלַע . מִי שְׁלֻקוֹת . וּמִי כִבְשִׁים שֶׁל תְּרוּמָה . אֲסוּרִים לְזָרִים :

פרק יא

אֵין נוֹתֵנִין דְּבִילָה וּגְרוּגְרָת לְתוֹךְ הַמּוֹרִיִּים . מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵאֲבֹדֵן . אֲבָל נוֹתֵנִין אֶת הַיֵּין לַמּוֹרִיִּים . וְאֵין מִפְּטָמִין אֶת הַשָּׁמֶן . אֲבָל עוֹשִׂין אֶת הַיֵּין יִינוּמְלִין . אֵין מְבַשְׁלִים יֵין שֶׁל תְּרוּמָה . מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעֲיטוֹ . רַבִּי יְהוּדָה מְתִיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבִּיחוֹ :

^{יג} דְּבַשׁ תְּמָרִים וַיֵּין תְּפוּחִים וְחֶמֶץ סְתוּנִיּוֹת . וְשֹׂאֵר כָּל מִי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה . רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן וְחֶמֶשׁ . וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר . וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה . אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא מָנוּ חֲכָמִנִים שְׁבַעַה מְשָׁקִין בְּמוֹנֵי פְטָמִים . אֲלֵא אָמְרוּ שְׁבַעַה מְשָׁקִין טַמְאִים . וְשֹׂאֵר כָּל הַמְשָׁקִין טְהוֹרִים :

^{יד} אֵין עוֹשִׂין תְּמָרִים דְּבַשׁ . וְלֹא תְּפוּחִים יֵין . וְלֹא סְתוּנִיּוֹת חֶמֶץ . וְשֹׂאֵר כָּל הַפִּירוֹת . אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָם מִבְּרִייתָן בַּתְּרוּמָה וּבִמְעַשְׂרֵי שְׁנֵי . אֲלֵא זִיתִים וְעִנְבִּים בְּלֶבֶד . אֵין סוֹפְגִין אַרְבָּעִים מִשּׁוּם עֶרְלָה . אֲלֵא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזִּיתִים וּמִן הָעִנְבִּים . וְאֵין מְבִיאִין בְּכוֹרִים מְשָׁקִין . אֲלֵא הַיּוֹצֵא מִן הַזִּיתִים וּמִן הָעִנְבִּים . וְאֵינוּ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה . אֲלֵא

הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים וְאִין מִקְרִיבִין עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים:

ד' עוֹקְצֵי תֵּאֲנִים וּגְרוּגְרוֹת הַכְּלִיסִים וְהַחֲרוּבִין שֶׁל תְּרוּמָה.
אֲסוּרִים לְזָרִים:

ה' גִּרְעִינֵי תְּרוּמָה בְּזֶמֶן שֶׁהוּא מִכְּנִסֵּן אֲסוּרוֹת וְאִם
הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרוֹת וְכֵן עֲצָמוֹת הַקֹּדְשִׁים בְּזֶמֶן שֶׁהוּא
מִכְּנִסֵּן אֲסוּרִין וְאִם הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרִין הַמּוֹרֶסֶן מוֹתֵר.
סוֹבִין שֶׁל חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת וְשֶׁל יִשְׁנוֹת מוֹתְרוֹת וְנוֹהֵג
בְּתְרוּמָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחוּלִין הַמְּסֻלָּת קֵב אוֹ קֵבִים
לְסָאָה לֹא יֵאבֹד אֶת הַשָּׂאֵר אֶלָּא יִנְיָחוּנוּ בַּמָּקוֹם הַמִּצָּנֵעַ:

י' מְגוּרָה שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְּרוּמָה אֵין מְחִיבִים אוֹתוֹ
לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּמִלְקֹט אַחַת אַחַת אֶלָּא מְכַבֵּד כְּדֶרְכּוֹ וְנוֹתֵן
לְתוֹכָהּ חוּלִין:

י' וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפָּכָה אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת
יוֹשֵׁב וּמִטְפֹּחַ אֶלָּא נוֹהֵג בָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחוּלִין:

י"ה הַמַּעֲרָה מִכֹּד לְכַד וְנוֹטֵף שְׁלֹשׁ טַפִּים נוֹתֵן לְתוֹכָהּ
חוּלִין הַרְבֵּינָה וּמִצָּה הָרִי זוֹ תְּרוּמָה וְכִמָּה תִּהְיֶה בְּתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאִי וְיִוְלִיכְנָה לִכְהֵן אֶחָד מִשְׁמוֹנָה לְשְׁמִינִית:

ט' כְּרִשְׁיֵי תְּרוּמָה מֵאֲכִילִין אוֹתָם לְבִהְמָה וּלְחִיָּה
וְלִתְרַגְּוֹלִים יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֵּהֶן מֵאֲכִילָהּ כְּרִשְׁיֵי
תְּרוּמָה וְכֵהֶן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל אֵף עַל פִּי שְׁמִזּוֹנוֹתֶיהָ

עָלְיוֹ לֹא יֹאכִילָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָהּ. יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ פָּרָה
מִכֶּהֶן לֹא יֹאכִילָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָהּ. וְכֵהֶן שֵׁשׁ פָּרָה
מִיִּשְׂרָאֵל מֵאֲכִילָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָהּ:

י' מְדֻלֵּקִין שֶׁמֶן שְׂרִיפָה בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מְדַרְשׁוֹת
וּבְמִבְאוֹת הָאֶפְלִין וְעַל גְּבֵי הַחֹלִין בְּרִשְׁוֹת כֶּהֶן. בֵּית
יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לִכֶּהֶן וְהִיא לְמוֹדָה (לְבָא) אֶצֶל אָבִיהָ.
אָבִיהָ מְדֻלֵּק בְּרִשְׁוֹתָהּ. מְדֻלֵּקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה אֲבָל לֹא
בְּבֵית הָאֵבֶל דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בְּבֵית
הָאֵבֶל אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר כָּאֵן
וְכֵאֵן. רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר כָּאֵן וְכֵאֵן: סליק

מסכת מעשרות

יום ד

פרק א

כָּלֵל אָמְרוּ בַּמַּעֲשָׂרוֹת כָּל שֶׁהוּא אֵכֶל וְנִשְׁמֵר וְגִדּוּלֵיו
מִן הָאָרֶץ חֵיִיב בַּמַּעֲשָׂרוֹת וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ
כָּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ אֵכֶל וְסוּפּוֹ אֵכֶל אִף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר
לְהוֹסִיף אֵכֶל חֵיִיב קָטָן וְגִדּוּל וְכָל שֶׁאֵין תַּחֲלָתוֹ אֵכֶל אֵכֶל
סוּפּוֹ אֵכֶל אֵינּוּ חֵיִיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵכֶל:

ב מֵאֵימַתִּי הַפִּירוֹת חֵיִיבִין בַּמַּעֲשָׂרוֹת הַתַּאֲנִים
מִשִּׁיב־חִילוֹ הַעֲנָבִים וְהָאֲבִשִׁים מִשֶּׁהִבֵּאִישׁוֹ הָאוֹג
וְהַתּוֹתִים מִשִּׁיֶּאֱדִימוֹ וְכָל הָאֲדוּמִים מִשִּׁיֶּאֱדִימוֹ הָרְמוֹנִים
מִשִּׁיִּמְסוֹ הַתְּמָרִים מִשִּׁיִּטְלוֹ שְׁאֹר הָאֶפְרָסִקִּים
מִשִּׁיִּטְלוֹ גִּידִים הָאֶגְזִזִּים מִשִּׁיעֲשׂוֹ מְגוּרָה רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר הָאֶגְזִזִּים וְהַשְּׁקָדִים מִשִּׁיעֲשׂוֹ קְלִיפָה:

ג הַחֲרוּבִין מִשִּׁיִּנְקָדוֹ וְכָל הַשְּׁחוּרִין מִשִּׁיִּנְקָדוֹ הָאֲגָסִים
וְהַקֶּרְסְטוּמָלִין וְהַפְּרִישִׁין וְהַעֲזֹזָרִים מִשִּׁיקְרָחוֹ וְכָל
הַלִּבְנִים מִשִּׁיקְרָחוֹ הַתִּלְתָּן מִשִּׁתְּצִמָּח הַתְּבוּאָה וְהַזֵּיתִים
מִשִּׁיִּכְנִיסוֹ שְׁלִישׁ:

ד וּבִירְק הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים וְהַמִּלְפָּפוֹנוֹת
הַתְּפוּחִים וְהָאֲתָרוּגִין חֵיִיבִים גְּדוּלִּים וְקִטְנִים רַבִּי שִׁמְעוֹן

פֹּטֹר אֶת הָאֲתֵרוּגִין בְּקֶטֶן. הַחַיִּיב בַּשְּׂקָדִים הַמָּרִים
פֹּטֹר בַּמִּתּוּקִים. הַחַיִּיב בַּמִּתּוּקִים פֹּטֹר בַּמָּרִים:

ה' אֵיזָהוּ גִרְנָן לַמַּעֲשֵׂרוֹת. הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים מִשִּׁיפָּקְסוּ.
וְאִם אֵינוּ מִפָּקֶס מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה. אֲבֵטִיחַ מִשִּׁישָׁלֶק וְאִם
אֵינוּ מִשָּׁלֶק עַד שִׁיעֵשָׁה מְקַצָּה. יֵרֶק הַנֶּאֱגָד מִשִּׁיאָגֵד.
אִם אֵינוּ אוֹגֵד עַד שִׁימְלֵא אֶת הַכְּלִי. וְאִם אֵינוּ מְמַלֵּא
אֶת הַכְּלִי עַד שִׁילְקֹט כָּל צָרְכוֹ. כֹּלְכָלָה עַד שִׁיחֲפָה. וְאִם
אֵינוּ מִחֲפָה עַד שִׁימְלֵא אֶת הַכְּלִי. וְאִם אֵינוּ מְמַלֵּא אֶת
הַכְּלִי עַד שִׁילְקוּט כָּל צָרְכוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים בְּמוֹלִיד
לְשׁוֹק. אֲבָל בְּמוֹלִיד לְבֵיתוֹ. אוֹכֵל מֵהֶם עֲרָאֵי עַד שֶׁהוּא
מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ:

י' הַפֶּרֶד וְהַצְמוּקִין וְהַחֲרוּבִין מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה. הַבְּצָלִים
מִשִּׁיפָּקֶל. וְאִם אֵינוּ מִפָּקֶל. מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה. הַתְּבוּאָה
מִשִּׁימְרַח. וְאִם אֵינוּ מִמְרַח עַד שִׁיעֵמִיד עֲרִימָה. הַקֶּטְנִיּוֹת
מִשִּׁיכְבוֹר וְאִם אֵינוּ כּוֹבֵר עַד שִׁימְרַח. אֵף עַל פִּי שִׁמְרַח
נוֹטֵל מִן הַקּוֹטְעִים וּמִן הַצֹּדְדִים. וּמִמָּה שֶׁבִּתּוֹךְ הַתֵּבָן
וְאוֹכֵל:

י' הֵיִזֵּן מִשִּׁיקָפָה אֵף עַל פִּי שֶׁקָּפָה קוֹלֵט מִן הַגֶּת הָעֲלִינָה.
וּמִן הַצָּנוֹר וְשׁוֹתָה. הַשָּׁמֶן מִשִּׁירֵד לְעוֹקָה. אֵף עַל פִּי שִׁירֵד
נוֹטֵל מִן הָעֵקֶל וּמִבֵּין הַמָּמֶל וּמִבֵּין הַפָּצִין. וְנוֹתֵן לַחֲמָטָה
וְלַתְּמָחוּי. אֲבָל לֹא יִתֵּן לְקִדְרָה וְלִלְפָס כִּשְׁהֵן רוֹתְחִין. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר לְכָל הוּא נּוֹתֵן חוּץ מִדְּבַר שִׁישׁ בּוֹ חֲמֵץ וְצִיר:

ח העגול משיחליקנו. מחליקים בתאנים ובענבים של
טבל. רבי יהודה אוסר. המחליק בענבים לא הכשר.
רבי יהודה אומר הכשר. הגרוגרות משידוש. ומגורה
משיעגל. היה דש בחבית ומעגל במגורה. נשברה החבית
ונפתחה המגורה לא יאכל מהם עראי. רבי יוסי מתיר:

פרק ב

היה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים אוכלין ופטורין.
לפיכך אם הכניסו לבתיהם מתקנים ודאי. טלו
והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהם עראי. לפיכך אם
הכניסו לבתיהם אינן מתקנין אלא דמאי:

ב היו יושבין בשער או בחנות. ואמר טלו לכם תאנים
אוכלין ופטורין. ובעל השער ובעל החנות חייבין. רבי
יהודה פוטר עד שיחזיר את פניו. או עד שישנה מקום
ישיבתו:

ג המעלה פירות מן הגליל ליהודה או עולה לירושלים.
אוכל מהם עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך. וכן
בתורה. רבי מאיר אומר עד שהוא מגיע למקום
השביתה. והרוכלין המחזרין בעירות אוכלים עד
שמגיעים למקום הלינה. רבי יהודה אומר הבית הראשון
הוא ביתו:

י פירות שתִּרְמֵן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכָתָן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מְלֹאכּוֹל מֵהֶם עֲרָאִי וְחֻכְמִים מִתִּירִין חוּץ מִכֻּלְפֶּלֶת תְּאֵנִים. כֻּלְפֶּלֶת תְּאֵנִים שֶׁתִּרְמָה רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר וְחֻכְמִים אוֹסְרִין:

ה האומר לחבירו הילך איסר זה. וְתֵן לִי בּוֹ חֲמֵשׁ תְּאֵנִים. לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר. וְאִם צִרְף חֲזִיב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּגִנַּת וְרָדִים שֶׁהִיְתָה בִירוּשָׁלַיִם. וְהָיוּ תְּאֵנִים נִמְכָּרוֹת מִשְׁלֵשׁ וּמֵאַרְבַּע בְּאִיסָר וְלֹא הוּפְרַשׁ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂה מֵעוֹלָם:

ו האומר לחבירו הילך איסר זה בעֶשֶׂר תְּאֵנִים שְׁאֵבוֹר לִי. בּוֹרֵר וְאוֹכֵל. בְּאֶשְׁכּוֹל שְׁאֵבוֹר לִי מִגִּרְגֵר וְאוֹכֵל. בְּרִמּוֹן שְׁאֵבוֹר לִי פּוֹרֵט וְאוֹכֵל. בְּאַבְטִיחַ שְׁאֵבוֹר לִי סוּפֹת וְאוֹכֵל. אֲבֵל אִם אָמַר לוֹ בְּעֶשְׂרִים תְּאֵנִים אֵלָיו. בְּשָׁנִי אֶשְׁכְּלוֹת אֵלָיו. בְּשָׁנִי רִמּוֹנִים אֵלָיו. בְּשָׁנִי אֲבַטִּיחִים אֵלָיו. אוֹכֵל כְּדָרְכּוֹ וּפְטוּר. מִפְּנֵי שֶׁקֵּנָה בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע:

ז השוכר את הפועל לקצות עמו בתְּאֵנִים. אָמַר לוֹ עַל מְנַת שְׁאוּכֵל תְּאֵנִים אוֹכֵל וּפְטוּר. עַל מְנַת שְׁאוּכֵל אֲנִי (וּבְנֵי בֵיתִי) אוֹ שִׁיאֲכַל בְּנֵי בִשְׁכָרִי הוּא אוֹכֵל וּפְטוּר וּבְנֵי אוֹכֵל וְחֲזִיב. עַל מְנַת שְׁאוּכֵל בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה וְלֹאֲחֵר הַקְצִיעָה. בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה אוֹכֵל וּפְטוּר. וְלֹאֲחֵר הַקְצִיעָה

אוֹכֵל וְחַיִּיב. שְׂאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה (חַיִּיב). זֶה הַכֶּלֶל
הָאוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה פְּטוֹר. וְשְׂאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה חַיִּיב:

^ח הָיָה עוֹשֶׂה בַלְבָּסִים לֹא יֹאכַל בְּבָנוֹת שֶׁבַע. בְּבָנוֹת שֶׁבַע
לֹא יֹאכַל בַּלְבָּסִים. אֲבָל מוֹנֵעַ הוּא אֶת עַצְמוֹ עַד שְׂמַגִּיעַ
לְמָקוֹם הַיָּפוֹת וְאוֹכֵל. הַמַּחְלִיף עִם חֲבִירוֹ זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה
לְאָכּוֹל. זֶה לְקָצוֹת וְזֶה לְקָצוֹת. זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה לְקָצוֹת חַיִּיב.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַמַּחְלִיף לְאָכּוֹל חַיִּיב. וְלְקָצוֹת פְּטוֹר:

פרק ג

הַמַּעֲבִיר תְּאֵנִים בַּחֲצִירוֹ לְקָצוֹת. בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין
וּפְטוּרִין. הַפּוֹעֲלִים שְׂעָמוֹ. בְּזִמְנָן שְׂאִין לָהֶם
עָלָיו מְזוֹנוֹת אוֹכְלִין וּפְטוּרִין. אֲבָל אִם יֵשׁ לָהֶם עָלָיו
מְזוֹנוֹת. הָרִי אֵלָיו לֹא יֹאכְלוּ:

^ב הַמוֹצִיא פּוֹעֵלָיו לַשָּׂדֶה. בְּזִמְנָן שְׂאִין לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין. וְאִם יֵשׁ לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת אוֹכְלִים אַחַת
אַחַת מִן הַתְּאֵנָה. אֲבָל לֹא מִן הַסֵּל וְלֹא מִן הַקֶּפֶה וְלֹא מִן
הַמִּקְצָה:

^ג הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת בְּזִיתִים. אָמַר לוֹ עַל מְנַת
לְאָכּוֹל זִיתִּים. אוֹכֵל אֶחָד אֶחָד פְּטוֹר. וְאִם צָרַף חַיִּיב.
לְנֹכַח בְּבָצָלִים. אָמַר לוֹ עַל מְנַת לְאָכּוֹל יֶרֶק. מְקָרְטִם
עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל. וְאִם צָרַף חַיִּיב:

י' מִצָּא קְצִיצוֹת בַּדֶּרֶךְ. אֲפִילוּ בְצֵד שְׂדֵה קְצִיצוֹת. וְכֵן תֵּאָנָה שֶׁהִיא נוֹטָה עַל הַדֶּרֶךְ וּמִצָּא תַּחְתֶּיהָ תֵּאָנִים. מוֹתָרוֹת מְשׁוּם גָּזֹל. וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. וּבִיּוֹתִים וּבַחֲרוּבִים חֵיִיבִים. מִצָּא גְרוּגְרוֹת אִם דָּרְסוּ רוֹב בְּנֵי אָדָם חֵיִיב. וְאִם לֹא פְטוּר. מִצָּא פִלְחֵי דְבִילָה חֵיִיב. שִׂידוּעַ שֶׁהֵם מַדְבֵּר גָּמוּר. וְהַחֲרוּבִים עַד שֶׁלֹּא כָנָסָן לְרֹאשׁ הַגֶּגֶ. מוֹרִיד מֵהֶם לְבִהמָה פְטוּר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת הַמוֹתָר:

ה' אִיזוֹ הִיא חֲצֵר שֶׁהִיא חֵיִיבֶת בַּמַּעֲשָׂרוֹת. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר חֲצֵר הַצּוֹרֵת שֶׁהַכֵּלִים נִשְׁמְרִים בְּתוֹכָהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל שֶׁאֶחָד פּוֹתַח וְאֶחָד נוֹעֵל פְטוּרָה. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין אָדָם בּוֹשׁ מִלֵּאכּוֹל בְּתוֹכָהּ חֵיִיבֶת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל שֶׁנִּכְנַס לָהּ וְאִין אוֹמֵר לוֹ מָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ פְטוּרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֹו לְפָנִים מִזֹּו הַפְּנִימִית חֵיִיבֶת וְהַחִיצוֹנָה פְטוּרָה:

י' הַגָּגוֹת פְטוּרִין אִף עַל פִּי שֶׁהֵם שֶׁל חֲצֵר הַחֵיִיבֶת. בֵּית שַׁעַר אֲכַסְדָּרָה וּמִרְפָּסֶת הָרִי אֵלּוּ כְּחֲצֵר אִם חֵיִיבֶת חֵיִיבִין. וְאִם פְטוּרָה פְטוּרִים:

י' הַצְרִיפִים וְהַבְּרִגִּין וְהָאֱלֵקִיטִיּוֹת פְטוּרִין. סִכַּת גְּנוֹסֶר אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רַחִים וְתִרְנַגּוּלִים פְטוּרָה. סִכַּת הַיּוֹצְרִים הַפְּנִימִית חֵיִיבֶת. וְהַחִיצוֹנָה פְטוּרָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל

שְׁאִינָה דִּירַת הַחֲמָה וְדִירַת הַגְּשָׁמִים פְּטוּרָהּ סִכַּת הַחֶג
בְּחֶג רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב וְחֲכָמִים פּוֹטְרִין:

ח' תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר
וְאִם צָרֶף חַיִּיב רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אַחַת בִּימִינוֹ וְאַחַת
בְּשְׂמָאלוֹ וְאַחַת בְּפִיו עָלָה לְרֹאשָׁה מִמֶּלֶא חִיקוֹ וְאוֹכֵל:

ט גָּפֶן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּחֶצֶר נוֹטֵל אֶת כָּל הָאֶשְׁכּוֹל וְכֵן
בְּרִמּוֹן וְכֵן בְּאַבְטִיחַ דְּבָרֵי רַבִּי טַרְפוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
מִגִּרְגֵר בְּאֶשְׁכּוֹל וּפּוֹרֵט בְּרִמּוֹן וְסוֹפֵת בְּאַבְטִיחַ כֶּסֶבֶר
שֶׁהִיא זְרוּעָה בְּחֶצֶר מְקַרְטֵם עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל וְאִם צָרֶף
חַיִּיב הַסָּאָה וְהָאֲזוּב וְהַקּוֹרְנִית שֶׁבְּחֶצֶר אִם הָיוּ נִשְׁמָרִים
חַיִּיבִין:

י' תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר וְנוֹטָה לַגֶּנֶה אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ
פְּטוּר עוֹמֶדֶת בַּגֶּנֶה וְנוֹטָה לְחֶצֶר אוֹכֵל אַחַת אַחַת פְּטוּר
וְאִם צָרֶף חַיִּיב עוֹמֶדֶת בָּאָרֶץ וְנוֹטָה לְחוּצָה לָאָרֶץ
בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְנוֹטָה לָאָרֶץ הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר וּבִבְתִּי
עָרֵי חוּמָה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר וּבְעָרֵי מְקֻלָּט הַכֹּל
הוֹלֵךְ אַחֵר הַנּוֹף וּבִירוּשָׁלַיִם הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַנּוֹף:

פרק ד

הכובש השולק המולח בשדה חייב. המכמן באדמה פטור. המטבל בשדה פטור. הפוצע זיתים שיצא מהם השרף פטור. הסוחט זיתים על בשרו פטור. ואם סחט ונתן לתוך ידו חייב. המקפא לתבשיל פטור. לקדרה חייב מפני שהוא כבור קטן:

^ב תנוקות שטמנו תאנים לשבת ושכחו לעשרן. לא יאכלו למוצאי שבת עד שיעשרו. כלכלת השבת בית שמאי פוטרין. ובית הלל מחייבין. רבי יהודה אומר אף הלוקט את הכלכלה לשלוח לחבירו לא יאכל עד שיעשר:

^ג הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחד אחד במלח ואוכל. אם מלח ונתן לפניו חייב. רבי אליעזר אומר מן המעטן הטהור חייב. ומן הטמא פטור. מפני שהוא מחזיר את המותר:

^ד שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן פטור. דברי רבי מאיר. רבי אליעזר ברבי צדוק מחייב. וחקמים אומרים על החמין חייב. ועל הצונן פטור:

^ה המקלף שעורים מקלף אחת אחת ואוכל. ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. המולל מלילות של חטים מנפח מיד ליד ואוכל. ואם נפח ונתן לתוך חיקו חייב. כסבר שזרעה לזרע. ירקה פטור. זרעה לירק מתעשרת זרע וירק. רבי

אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַשֶּׁבֶת מִתַּעֲשׂוֹר זָרַע וַיֵּרֶק וַיִּזְרִין וַחֲכָמִים
אוֹמְרִים אֵינּוּ מִתַּעֲשׂוֹר זָרַע וַיֵּרֶק אֶלֶּא הַשְּׁחָלִים וְהַגְּרִיר
בְּלֶבֶד:

י רֶבֶן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר תִּימְרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חֲרָדֵל וְשֶׁל
פֹּל הַלָּבָן חִיבוֹת בְּמַעֲשֵׁר רַבִּי אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַצֶּלֶף
מִתַּעֲשׂוֹר תִּימְרוֹת וְאַבְיוֹנוֹת וְקַפָּרֶס רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֵין
מִתַּעֲשׂוֹר אֶלֶּא אַבְיוֹנוֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּרִי:

פרק ה

הָעוֹקֵר שְׁתָּלִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוֹ פָּטוֹר לָקַח
בְּמַחְבֵּר לְקָרְקַע פָּטוֹר לָקַט לְשִׁלּוּחַ לְחֲבִירוֹ
פָּטוֹר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ כְּיוֹצֵא בָהֶם
נִמְכָּרִים בְּשׁוֹק הָרִי אֵלּוֹ חִיבִין:

ב הָעוֹקֵר לֶפֶת וְצִנּוֹנוֹת מִתּוֹךְ שָׁלוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוֹ לְזָרַע
חִיִּבִּי מִפְּנֵי שֶׁהוּא גֶרֶן בְּצָלִים מְשֻׁהָרִישׁוֹ בְּעֵלְיָה טָהֵרוֹ
מִלְטָמָא גִּפְלָה עֲלֵיהֶם מַפּוֹלֶת וְהֵם מְגוּלִים הָרִי אֵלּוֹ
כְּנוֹטוּעִים בַּשָּׂדֶה:

ג לֹא יִמְכּוֹר אָדָם אֶת פִּירוֹתָיו מִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת
לְמִי שֶׁאֵינּוּ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֻׂרוֹת וְלֹא בַּשְּׂבִיעִית לְמִי שֶׁהוּא
חָשׁוּד עַל הַשְּׂבִיעִית וְאִם בָּכְרוּ נוֹטֵל הַבְּכוּרוֹת וּמוֹכֵר אֶת
הַשָּׂאָר:

ד לא ימכור אדם את תבגו ואת גפתו ואת זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין ואם הוציא חייב במעשרות ופטור מן התרומה שהתורם בלבד על הקטועים על הצדדים ועל מה שבתוך התבן:

ה הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב ומשבא לעונת המעשרות פטור ולוקט כדרך והולך רבי יהודה אומר אף ישכור פועלים וילקוט אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שקנה קרקע אבל בזמן שלא קנה קרקע אם עד שלא בא לעונת המעשרות פטור רבי אומר אף לפי חשבון:

ו המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור רבי יהודה מחייב מצא יותר על כדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון:

ז חורי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת הרי אלו חייבים שידוע שמדבר הגמור היו גוררין כל הלילה:

ח שום בעל בכי ובצל של רכפא וגריסין הקילקין והעדשים המצירות רבי מאיר אומר אף הקרקס רבי יוסי אומר אף הקטנים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית זרע לוף העליון זרע כרישים זרע בצלים זרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל

אָדָם בְּשִׁבְעִיתָּ. שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאֲבִיָּהּ תְּרוּמָה הָרִי אֵלָיו
יֵאָכְלוּ: סליק

מסכת מעשר שני

פרק א

מַעֲשֵׂר שְׁנִי אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ. וְאֵין מִמְשַׁכְּנִין אוֹתוֹ. וְאֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ. וְלֹא שׁוֹקְלִין בְּנִגְדּוֹ. וְלֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבִירוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הִילָךְ יֵין וְתַן לִי שְׁמֹן. וְכֵן שְׂאֵר כָּל הַפִּירוֹת. אֲבָל נוֹתְנִין זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

^ב מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ. תָּמִים חִי. וְלֹא בֶעַל מוֹם חִי וְשָׁחוּט. וְאֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה. הַבְּכוֹר מוֹכְרִים אוֹתוֹ. תָּמִים חִי. וּבֶעַל מוֹם חִי וְשָׁחוּט. וּמְקַדְּשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה. אֵין מַחְלִלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל אֶסִּימוֹן. וְלֹא עַל הַמִּטְבֵּעַ שְׂאִינוֹ יוֹצֵא. וְלֹא עַל הַמָּעוֹת שְׂאִינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ:

^ג הַלּוֹקַח בְּהֵמָה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אוֹ חִיָּה לַבָּשָׂר תֹּאנָה. יֵצֵא הָעוֹר לַחֹלִין אִף עַל פִּי שֶׁהָעוֹר מְרַבֶּה עַל הַבָּשָׂר. כִּדֵּי יֵין סְתוּמוֹת מְקוֹם שֶׁדֶּרֶכָן לְמַכֵּר סְתוּמוֹת יֵצֵא קִנְקָן לַחֹלִין. הָאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים יֵצְאוּ קְלִיפָהֶם לַחֹלִין. הַתָּמֵד עַד שֶׁלֹּא הִחֲמִין אִינוֹ נִלְקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. וּמִשֶּׁהִחֲמִין נִלְקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר:

^ד הַלּוֹקַח חִיָּה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים. בְּהֵמָה לַבָּשָׂר תֹּאנָה. לֹא יֵצֵא הָעוֹר לַחֹלִין. כִּדֵּי יֵין פְּתוּחוֹת אוֹ סְתוּמוֹת. מְקוֹם שֶׁדֶּרֶכָן לְמַכֵּר פְּתוּחוֹת. לֹא יֵצֵא קִנְקָן לַחֹלִין. סְלֵי זֵיתִים וְסְלֵי עֲנָבִים עִם הַכְּלִי. לֹא יֵצְאוּ דָּמֵי הַכְּלִי לַחֹלִין:

ה' הלוקח מים ומלח ופירות המחברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים. לא קנה מעשר. הלוקח פירות שזגג יחזרו דמים למקומן. מזיד יעלו ויאכלו במקום. ואם אין מקדש ירקבו:

י' הלוקח בהמה שזגג יחזרו דמיה למקומן. מזיד תעלה ותאכל במקום. ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה:

י' אין לוקחין עבדים שפחות וקרקעות. ובהמה טמאה מדמי מעשר שני. ואם לקח יאכל כנגדן. אין מביאין קני זבים. וקני זבות. וקני יולדות. חטאות ואשמות מדמי מעשר שני. ואם הביא יאכל כנגדם. זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני. יאכל כנגדו:

פרק ב

מעשר שני נתן לאכילה ולשתיה ולסיכה. לאכול דבר שדרכו לאכול. (ולשתות דבר שדרכו לשתות. ולסוד דבר שדרכו לסוד. לא יסוד יין וחמץ. אבל סד הוא את השמן. אין מפטמין שמן של מעשר שני. ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפטם. אבל מפטם הוא את היין. נפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו. השבח לפי חשבון. דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו. השבח לפי חשבון. עסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני. זה הכלל כל ששבחו

נָכַר. הַשֶּׁבַח לְפִי חֶשְׁבֹּן וְכָל שְׂאִין שֶׁבַח נָכַר הַשֶּׁבַח
לְשָׁנִי:

ב רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵין סָכִין שְׁמֹן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי
בִּירוּשָׁלַיִם וְחֻכָּמִים מִתִּירִין. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אִם
הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה חֲמוּרָה. לֹא נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל. אָמַר
לָהֶם מָה לֹא אִם הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה הַחֲמוּרָה מְקוֹם שֶׁהֵקֵל
בְּכַרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן. נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל מְקוֹם שֶׁלֹּא
הֵקֵל בְּכַרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן:

ג תְּלָתָן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי תֹאכַל צִמְחוֹנִים וְשֵׁל תֵּרוֹמָה בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטֶהְרָה חוּץ מִחִפְּיֶתָהּ. וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטוֹמְאָה חוּץ מִשְׁרִיטָתָהּ:

ד כַּרְשִׁינֵי מַעֲשֵׁר שְׁנִי יֵאָכְלוּ צִמְחוֹנִים. וְנִכְנָסִין לִירוּשָׁלַיִם
וְיוֹצְאִין גִּטְמָאוֹ. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים יִפְדּוּ. וְשֵׁל תֵּרוֹמָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שׁוֹרִין
וְשָׁפִין בְּטֶהְרָה וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
שׁוֹרִין בְּטֶהְרָה וְשָׁפִין וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה. שְׁמַאי אוֹמֵר
יֵאָכְלוּ צָרִיד. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטוֹמְאָה:

ה מַעוֹת חוֹלִין. וּמַעוֹת מַעֲשֵׁר שְׁנִי שְׁנֵת פְּזִירוֹ. מָה שֶׁלֶקֶט
לֶקֶט לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי עַד שִׁישְׁלִים. וְהַשָּׂאָר חוֹלִין. אִם בָּלָל
וְחָפַן לְפִי חֶשְׁבֹּן. זֶה הַכֹּלל הַמְתַּלְקָטִים לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי.
וְהַנִּבְלָלִין לְפִי חֶשְׁבֹּן:

י סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו. מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא. מחללת על המעות האלו. ובורר את היפה שבהן ומחללן עליה. מפני שאמרו מחללין כסף על נחשת מדוחק. ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללם על הכסף:

י' בית שמאי אומרים לא יעשה אדם את סלעיו דינרי זהב. ובית הלל מתירין. אמר רבי עקיבא אני עשיתי לרבן גמליאל ולרבי יהושע את כסף דינרי זהב:

י"ה הפורט סלע ממעות מעשר שני. בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל מעות. רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין:

ט' הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל מעות. הדנים לפני חכמים אומרים בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. רבי עקיבא אומר בשלשה דינרים כסף (וברביעית כסף). וברביעית מעות. רבי טרפון אומר ארבעה אספרי כסף. שמאי אומר יניחנה בחנות ויאכל כנגדה:

י' מי שהיו מקצת בגיו טמאין. ומקצתן טהורין. מניח את הסלע ואומר. מה שהטהורים שותים. סלע זו מחללת עליו. נמצאו טהורים וטמאין שותין מכד אחד:

פרק ג

לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבִירוֹ. הֲעַל אֶת הַפִּירוֹת הָאֵלוֹ
לִירוּשָׁלַיִם לַחֲלֹק. אֲלֵא אֹמֵר לוֹ הֲעַלְם שְׁנֵאכֻלָּם
וְנִשְׁתַּם בִּירוּשָׁלַיִם. אֲבָל נֹתְנִים זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

^ב אֵין לוֹקַחִין תְּרוּמָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׁר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעַט
בְּאַכִּילָתוֹ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר. אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן מֶה
אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי שְׁלָמִים. שֶׁהוּא מִבִּיאַן לְיָדֵי פֶגֶז וְנוֹתֵר
וְטָמֵא. לֹא נִקַּל בְּתְרוּמָה אָמְרוּ לוֹ מֶה אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי
שְׁלָמִים שֶׁהֵן מוֹתְרִין לְזָרִים. נִקַּל בְּתְרוּמָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה
לְזָרִים:

^ג מִי שֶׁהָיוּ לוֹ מַעֲוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וְצָרִיךְ לוֹ. וְלַחֲבִירוֹ פִּירוֹת.
אֹמֵר לַחֲבִירוֹ הֲרִי הַמַּעֲוֹת הָאֵלוֹ מִחֻלָּלִים עַל פִּירוֹתֶיךָ.
נִמְצָא זֶה אוֹכֵל פִּירוֹתָיו בְּטִהְרָה. וְהָלָה עוֹשֶׂה צָרְכוֹ
בְּמַעֲוֹתָיו. וְלֹא יֹאמַר כֵּן לַעַם הָאָרֶץ אֲלֵא בִדְמָאִי:

^ד פִּירוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּמַעֲוֹת בְּמִדְיָנָה. אֹמֵר הֲרִי הַמַּעֲוֹת
הֵם מִחֻלָּלִין עַל פִּירוֹת הָאֵלוֹ. מַעֲוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּפִירוֹת
בְּמִדְיָנָה. אֹמֵר הֲרִי הַמַּעֲוֹת הָאֵלוֹ מִחֻלָּלִין עַל פִּירוֹת
הֵם. וּבִלְבָד שִׁיעֲלוּ הַפִּירוֹת וַיֵּאָכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם:

^ה מַעֲוֹת נִכְנָסוֹת לִירוּשָׁלַיִם וַיּוֹצְאוֹת. וּפִירוֹת נִכְנָסִין וַיֵּצְאוּ
וַיּוֹצְאִים. רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר אִף הַפִּירוֹת נִכְנָסִין
וַיּוֹצְאִין:

י פירות שנגמרה מלאכתן. ועברו בתוך ירושלים. יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ושלא נגמרה מלאכתן. סלי ענבים לגת. וסלי תאנים למוקצה. בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל. על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום. ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן. שבית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום. והדמאי נכנס ויוצא ונפדה:

י אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ. או עומד בחוץ ונוטה לפנים. מכנגד החומה ולפנים כלפנים. מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ. בתי הבדים שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ. או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים. בית שמאי אומרים הכל כלפנים. ובית הלל אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים. מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ:

י הלשכות בנזירות בקדש ופתוחות לחול. תוכן חול וגזותיהן קדש. בנזירות בחול ופתוחות לקדש. תוכן קדש וגזותיהן חול. בנזירות בקדש ובחול. ופתוחות לקדש ולחול. תוכן וגזותיהן מכנגד הקדש ולקדש קדש. מכנגד החול ולחול חול:

^ט מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁנִּכְנָס לִירוּשָׁלַיִם וְנִטְמָא בֵּין שְׁנֵי טַמְאָה בָּאָב הַטּוֹמְאָה. בֵּין שְׁנֵי טַמְאָה בּוֹלֵד הַטּוֹמְאָה. בֵּין בְּפָנִים בֵּין בַּחוּץ. בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים הַכֹּל יִפְדָּה וַיֵּאָכֵל בְּפָנִים. חוּץ מִשְׁנֵי טַמְאָה בָּאָב הַטּוֹמְאָה בַּחוּץ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים הַכֹּל יִפְדָּה וַיֵּאָכֵל בַּחוּץ. חוּץ מִשְׁנֵי טַמְאָה בּוֹלֵד הַטּוֹמְאָה בְּפָנִים:

^י הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁנֵי טַמְאָה. יִפְדָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יִקְבֹּר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה. מָה אִם מַעֲשֵׂר שְׁנִי עֲצָמוּ שְׁנֵי טַמְאָה. הֲרִי הוּא נִפְדָּה. הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁנֵי טַמְאָה. אֵינוֹ דִּין שִׁיפְדָּה. אָמַר לָהֶם לֹא. אִם אֲמַרְתֶּם בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי עֲצָמוּ. שָׁכַן הוּא נִפְדָּה בְּטָהוֹר בְּרַחוּק מִקּוֹם. תֹּאמְרוּ בַּלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי טַמְאָה. נִפְדָּה בְּטָהוֹר בְּרַחוּק מִקּוֹם:

^{יא} צָבִי שֶׁלְקָחוּ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וּמַת. יִקְבֹּר עַל יְדֵי עוֹרוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר יִפְדָּה. לְקָחוּ חֵי וּשְׁחָטוּ. וְנִטְמָא. יִפְדָּה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִקְבֹּר. לְקָחוּ שְׁחוּט וְנִטְמָא. הֲרִי הוּא כְּפִירוֹת:

^{יב} הַמִּשְׁאֵל קִנְיָנִים לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי. אֵף עַל פִּי שְׁגָפָן לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר. זֶלַף לְתוֹכָן סֶתֶם. עַד שֶׁלֹּא גָפָן לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר. מִשְׁגָּפָן קָנָה מַעֲשֵׂר. עַד שֶׁלֹּא גָפָן עוֹלוֹת בְּאַחַד וּמֵאָה. וּמִשְׁגָּפָן מְקַדְּשׁוֹת בְּכֹל שֶׁהֵן. עַד שֶׁלֹּא גָפָן תוֹרֵם מֵאַחַת עַל הַכֹּל. וּמִשְׁגָּפָן תוֹרֵם מִכָּל אַחַת וְאַחַת:

^{יג} בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים מִפְתָּח וּמַעֲרָה לִגְת. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מִפְתָּח וְאֵינוֹ צָרִיד לַעֲרוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים

בְּמָקוֹם שֶׁדֶרְכָן לַמָּכּוֹר סְתוּמוֹת. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדֶרְכָן
לַמָּכּוֹר פְּתוּחוֹת. לֹא יֵצֵא קִנְקֵן לַחֻלִּין. אֲבָל אִם רָצָה
לְהַחֲמיר עַל עֲצָמוֹ לַמָּכּוֹר בְּמִדָּה יֵצֵא קִנְקֵן לַחֻלִּין. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אִף הָאוֹמֵר לְחִבְירוֹ חֲבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לָךְ.
חוּץ מִקִּנְקָנִים יֵצֵא קִנְקֵן לַחֻלִּין:

פרק ד

הַמוֹלִיד פִּירוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִמָּקוֹם הֵיכָר לַמָּקוֹם הַזֶּה.
אוּ מִמָּקוֹם הַזֶּה לַמָּקוֹם הֵיכָר. פּוֹדְהוּ כְּשַׁעַר
מִקְוָמוֹ. הַמְּבִיא פִירוֹת מִן הַגֶּרֶן לָעִיר. וְכֵדֵי יֵין מִן הַגֶּת
לָעִיר. הַשֹּׁבֵחַ לַשְּׁנֵי. וְיִצְיָאוֹת מִבֵּיתוֹ:

^א פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי כְּשַׁעַר הַזֶּה. כְּמוֹת שֶׁהַחֲנוּנִי לֹקֵחַ.
לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר. כְּמוֹת שֶׁהַשְּׁלֹחֲנִי פּוֹרֵט וְלֹא כְּמוֹת
שֶׁהוּא מַצְרֵף. וְאֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֶכְסְרָה. אֶת שְׁדָמָיו
יְדוּעִים. יִפְדָּה עַל פִּי עַד אֶחָד. וְאֶת שְׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִים.
יִפְדָּה עַל פִּי שְׁלֹשָׁה. כְּגוֹן הַיֵּין שֶׁקָּרַם. וּפִירוֹת שֶׁהִרְקִיבוּ.
וּמַעוֹת שֶׁהִחֲלִיאוּ:

^ב בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֻלַּע. בַּעַל הַבֵּית
קוֹדֵם. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף חֲמֵשׁ. בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסֻלַּע.
וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאִסָּר. אֶת שֶׁל סֻלַּע וְאִסָּר קוֹדֵם.
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן. הַפּוֹדָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלוֹ.
מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁית. בֵּין שֶׁהוּא שְׁלוֹ. וּבֵין שֶׁנָּתַן לוֹ
בְּמִתְנָה:

י מערימין על מעשר שני. כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים. לעבדו ולשפחתו העברים. הילך מעות אלו ופדה לך מעשר שני זה. אבל לא יאמר בן לבנו ולבתו הקטנים לעבדו ולשפחתו הכנענים. מפני שיידן כידו:

ה הריה עומד בגורן. ואין בידו מעות. אומר לחבירו הרי הפרות האלו נתונים לך במתנה. חוזר ואומר הרי אלו מחללין על מעות שבבית:

י משך ממנו מעשר בסלע. ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתיים. נותן לו סלע ומשתכר בסלע. ומעשר שני שלו. משך ממנו מעשר בשתיים. ולא הספיק לפדותו עד שעמד בסלע. נותן לו סלע מחולין. וסלע של מעשר שני שלו. אם היה עם הארץ. נותן לו מדמאי:

י הפודה מעשר שני ולא קרא שם. רבי יוסי אומר דיו. רבי יהודה אומר צריך לפרש. היה מדבר עם האשה על עסקי גטה וקדושיה. ונתן לה גטה וקדושיה. ולא פירש. רבי יוסי אומר דיו. רבי יהודה אומר צריך לפרש:

ה המניח איסר ואכל עליו חציו. והלך למקום אחר. והרי הוא יוצא בפונדיון. אוכל עליו עוד איסר. המניח פונדיון ואכל עליו חציו. והלך למקום אחר. והרי הוא יוצא באיסר. אוכל עליו עוד פלג. המניח איסר של מעשר שני. אוכל עליו אחד עשר באיסר. ואחד ממאה באיסר. בית

שְׁמָאֵי אוֹמְרִים הַכֹּל עֲשֶׂרָהּ וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בּוֹדְאֵי.
אֶחָד עֶשֶׂר וּבִדְמָאֵי עֲשֶׂרָה:

^ט כָּל הַמַּעוֹת הַנִּמְצָאִים הָרִי אֵלּוּ חוֹלִין אֶפִּילוֹ דִּינָר זָהָב
עִם הַכֶּסֶף וְעִם הַמַּעוֹת מִצָּא בְּתוֹכָן חֶרֶס וְכָתוּב עָלָיו
מַעֲשֶׂר הָרִי זֶה מַעֲשֶׂר:

^י הַמוֹצֵא כָּלִי וְכָתוּב עָלָיו קֶרֶבֶן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם
הָיָה שֶׁל חֶרֶס הוּא חוֹלִין וּמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ קֶרֶבֶן וְאִם הָיָה
שֶׁל מִתְכֶּת הוּא קֶרֶבֶן וּמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ חוֹלִין אָמְרוּ לוֹ אֵין
דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִהְיוֹת כּוֹנְסִין חוֹלִין לְקֶרֶבֶן:

^{יא} הַמוֹצֵא כָּלִי וְכָתוּב עָלָיו ק' קֶרֶבֶן מ' מַעֲשֶׂר ד' דְּמָאֵי.
^{טז} טָבֵל ת' תְּרוּמָה שֶׁבִשְׁעַת סָכְנָה הָיוּ כּוֹתְבִין ת' תַּחַת
תְּרוּמָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּלֵם שְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם הֵם אָמַר
רַבִּי יוֹסִי אֶפִּילוֹ מִצָּא חֲבִית וְהִיא מְלִיאָה פִּירוֹת וְכָתוּב
עָלֶיהָ תְּרוּמָה הָרִי אֵלּוּ חוֹלִין שְׁאֲנִי אוֹמֵר אֲשֶׁתִּקְדַּ הֵיתָה
מְלִאָה פִּירוֹת תְּרוּמָה וּפְנָה:

^{יב} הָאוֹמֵר לִבְנוֹ מַעֲשֶׂר שְׁנֵי בָזוּיִת זֹו וּמִצָּא בָזוּיִת אַחֲרָת.
הָרִי אֵלּוּ חוֹלִין הָיָה שֵׁם מְנָה וּמִצָּא מֵאֲתִים הַשָּׂאָר חוֹלִין.
מֵאֲתִים וּמִצָּא מְנָה הַכֹּל מַעֲשֶׂר:

פרק ה

כָּרֶם רְבָעִי מְצִינִין אוֹתוֹ בְּקוֹזוֹת אֲדָמָה וְשֵׁל עֶרְלָה
בַּחֲרִסִּית וְשֵׁל קִבְרוֹת בְּסִיד וּמִמָּחָה וְשׁוֹפֵךְ אָמַר
רַבִּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים בְּשִׁבְיעִית
וְהַצְנוּעִים מִנִּיחִין אֶת הַמַּעוֹת וְאוֹמְרִים כָּל הַנִּלְקָט מִזֶּה
יְהֵא מְחָלֵל עַל הַמַּעוֹת הָאֵלּוּ:

^א כָּרֶם רְבָעִי הָיָה עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם מִהַלֵּךְ יוֹם אֶחָד לְכָל
צֵד וְאִיזוֹ הִיא תְּחוּמָּה אֵילַת מִן הַדְּרוֹם וְעַקְרֶבֶת מִן
הַצָּפוֹן לֹד מִן הַמַּעְרָב וְהִירְדֵן מִן הַמְּזָרָח וּמִשְׁרְבו
הַפִּירוֹת הִתְקִינוּ שֶׁיְהֵא נִפְדָּה סָמוּךְ לְחוּמָּה וּתְנָאִי הָיָה
הַדָּבָר שְׁאִימְתִי שֶׁיִּרְצוּ יַחְזוֹר הַדָּבָר לְכֻמוֹת שֶׁהָיָה רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה הַתְנָאִי הַזֶּה וּתְנָאִי
הָיָה אִימְתִי שֶׁיִּבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ יַחְזוֹר הַדָּבָר לְכֻמוֹת
שֶׁהָיָה:

^ג כָּרֶם רְבָעִי בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חֶמֶשׁ וְאֵין לוֹ
בִיעוֹר וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים יֵשׁ
לוֹ פָּרֶט וְיֵשׁ לוֹ עוֹלָלוֹת וְהָעֲנִיִּים פּוֹדִין לְעַצְמָן וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים כֻּלּוֹ לָגַת:

^ד בִּיצֵד פּוֹדִין גָּטָע רְבָעִי מִנִּיחִין אֶת הַסֵּל עַל פִּי שְׁלֹשָׁה
וְאוֹמֵר בְּמָה אָדָם רוֹצֶה לְפָדוֹת לוֹ בְּסָלַע עַל מִנַּת לְהוֹצִיא
יְצִיאֹת מִבֵּיתוֹ וּמִנִּיחִין אֶת הַמַּעוֹת וְאוֹמֵר כָּל הַנִּלְקָט מִזֶּה
מְחָלֵל עַל הַמַּעוֹת הָאֵלּוּ בְּכַךְ וּבְכַךְ סָלִים בְּסָלַע:

ה בְּשִׁבְעֵית פֹּדֶהוּ בְּשׁוּיָיו. וְאִם הָיָה הַכֹּל מוֹפָקָר. אֵין לוֹ
אֵלָא שְׂכָר לְקִיטָה. הַפֹּדֶה נֹטֵעַ רִבְעֵי שָׁלוֹ. מוֹסִיף עָלָיו
חֲמִישִׁיתוֹ. בֵּין שֶׁהוּא שָׁלוֹ. וּבֵין שֶׁנֶּתֵּן לוֹ בְּמַתָּנָה:

י עֶרֶב יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח. שֶׁל רִבְעֵית וְשֶׁל
שְׁבִיעֵית הָיָה בִיעוּר. בִּיצָד (הָיָה בִיעוּר). נֹתֵנִים תְּרוּמָה
וְתֵרוּמַת מַעֲשֵׂר לְבָעֵלִים. וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְבָעֵלָיו. וּמַעֲשֵׂר
עֲנִי לְבָעֵלָיו. וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַכֹּפּוּרִים. מִתְּבַעְרִים בְּכָל מָקוֹם.
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַכֹּפּוּרִים נִתְּנִין לַכֹּהֲנִים בְּתֵרוּמָה.
הַתְּבָשִׁיל בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים צִרְיָךְ לְבָעֵר. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים הָרִי הוּא כַּמְבוּעֵר:

י' מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת בְּזֶמֶן הַזֶּה. וְהִגִּיעָה שַׁעַת הַבִּיעוּר. בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים צִרְיָךְ לְחַלֵּל עַל הַכֶּסֶף. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
אַחַד שֶׁהֵן כֶּסֶף וְאַחַד שֶׁהֵן פִּירוֹת:

י"א אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ שׁוֹלְחִין אֶצֶל בַּעֲלֵי בָתִּים
שֶׁבַמְדִּינֹת. מִהֲרוּ וְהִתְקִינוּ אֶת פִּירוֹתֵיכֶם. עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ
שַׁעַת הַבִּיעוּר. עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד. שְׁכָל הַפִּירוֹת
שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת. פְּטוּרִים מִן הַבִּיעוּר:

ט מִי שֶׁהָיוּ פִּירוֹתָיו רְחוּקִים מִמֶּנּוּ. צִרְיָךְ לַקְרוֹת לָהֶם
שֵׁם. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּין גְּמְלִיאֵל וְהַזְקֵנִים. שֶׁהָיוּ בָּאִין בִּסְפִינָה.
אָמַר רַבִּין גְּמְלִיאֵל עֲשׂוּר שְׁאֲנִי עֲתִיד לָמוּד. נִתּוֹן לִיהוֹשֻׁעַ.
וּמִקּוֹמוֹ מְשֻׁכָּר לוֹ. עֲשׂוּר אַחֵר שְׁאֲנִי עֲתִיד לָמוּד. נִתּוֹן
לְעֲקִיבָא בֶן יוֹסֵף שִׁיזָכָה בּוֹ לְעֹנִיִּים. וּמִקּוֹמוֹ מְשֻׁכָּר לוֹ.

אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לא לעזר
בן עזריה ומקומו משכר לו ונתקבלו זה מזה שכר:

במנחה ביום טוב האחרון היו מתודין ביצד היה הודוי
בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי
נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת
מעשר לגר ליתום ולא למנה זה מעשר עני הלקט
והשכחה והפאה אף על פי שאינו מעבבין את הודוי
מן הבית זו חלה:

כ" ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר
שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותך
לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על
המחבר ולא מן המחבר על התלוש ולא מן החדש על
הישן ולא מן הישן על החדש ולא שכחתי ולא שכחתי
מלברךך ומלהזכיר שמך עליו:

כ" לא אכלתי באני ממנו הא אם אכלו באנינות אינו
יכול להתודות ולא בערתי ממנו בטמא הא אם הפרישו
בטומאה אינו יכול להתודות ולא נתתי ממנו למת לא
לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת ולא נתתיו לאוננים
אחרים שמעתי בקול יי אלהי הבאתיו לבית הבחירה
עשיתי ככל אשר צויתני שמחתי ושמחתי בו:

כ" השקיפה ממעון קדשך מן השמים עשינו מה שגזרת
עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו השקיפה ממעון

קִדְשָׁךְ מִן הַשָּׁמַיִם. וּבִרְךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּבָנִים
וּבְבָנוֹת. וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ בְּטָל וּבְמָטָר
וּבְזֵדוֹת בְּהֶמָּה. כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב
וּדְבַשׁ. כִּדִּי שֶׁתֵּתֶן טַעַם בִּפְּירוֹת:

י"ד מִכָּאֵן אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל וּמִמְזֵרִים מִתּוֹדִים. אָבֵל לֹא גֵרִים.
וְלֹא עֲבָדִים מְשׁוֹחָרִים שְׂאִין לָהֶם חֶלֶק בָּאֶרֶץ. רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר אֵף לֹא כֹהֲנִים וְלוֹיִים שְׂלֹא נָטְלוּ חֶלֶק בָּאֶרֶץ. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר יֵשׁ לָהֶם עָרֵי מִגְרָשׁ:

טו' יוֹחֲנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הָעֵבֶיר הוֹדִיָּת הַמַּעֲשֶׂר. אֵף הוּא בְּטָל
אֶת הַמַּעֲזָרִים וְאֵת הַנוֹקְפִים. וְעַד יָמָיו הָיָה פָּטִישׁ מִכָּה
בִּירוּשָׁלַיִם וּבִיָּמָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמָאִי: סליק

מסכת חלה

פרק א

חמשה דברים חייבין בחלה: החטים והשעורים.
והבסמים ושבולת שועל ושיפון. הרי אלו
חייבין בחלה. ומצטרפין זה עם זה ואסורין בחדש מלפני
הפסח ומלקצור מלפני העומר. ואם השרישו קודם
לעמר העמר מתירן. ואם לאו. אסורין עד שיבא העמר
הבא:

ב האוכל מהם כזית מצה בפסח. יצא ידי חובתו. כזית
חמץ. חייב בהפרת. נתערב אחד מהם בכל המינים. הרי
זה עובר בפסח. הנזדר מן הפת ומן התבואה. אסור בהם
(אבל הנזדר מן הדגן אסור בכל המינין חוץ מפירות
האילן) דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים הנזדר מן הדגן
אינו אסור אלא מהן. וחייבין בחלה ובמעשרות:

ג אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות. הלקט
והשכחה. והפאה. וההפקר ומעשר ראשון שנטלה
תרומתו ומעשר שני. והקדש שנפדו. ומותר העמר.
ותבואה שלא הביאה שליש. רבי אליעזר אומר תבואה
שלא הביאה שליש. פטורה מן החלה:

ד אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה. האורז והדוחן.
והפרגים והשומשמים. והקטניות. ופחות מחמשת

רביעיים בתבואה. הסופגנין. והדבשנין. והאסקריטין.
וחלת המשרת והמדמע פטורין מן החלה:

ה עסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין. פטורה מן
החלה. תחלתה עסה וסופה סופגנין. תחלתה סופגנין.
וסופה עסה. חייבת בחלה. וכן הקנבקאות חייבות:

י המעסה בית שמאי פטורין. ובית הלל מחייבין. החליטה
בית שמאי מחייבין. ובית הלל פטורים. חלות תודה
ורקיקי נזיר עשאן לעצמו פטור. למכור בשוק חייב:

י נחתום שעשה שאור לחלק. חייב בחלה. נשים שנתנו
לנחתום לעשות להם שאור. אם אין בשל אחת מהן
כשעור. פטורה מן החלה:

ח עסת הכלבים. בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת
בחלה. ומערבין בה. ומשתתפין בה. ומברכין עליה.
ומזמנין עליה. ונעשית ביום טוב ויוצא בה אדם ידי חובתו
בפסח. אם אין הרועין אוכלין ממנה. אינה חייבת בחלה.
ואין מערבין עליה. ואין מזמנין עליה ואינה נעשית ביום
טוב ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. בין כך ובין כך
מטמאה טומאת אוכלין:

ט החלה והתרומה חייבין עליה מיתה וחמש. ואסורים
לזרים. והם נכסי כהן. ועולין באחד ומאה. וטעונין רחיצת
ידים. והערב שמש. ואין נוטלין מן הטהור על הטמא.

אֵלָא מִן הַמֶּקֶף. וּמִן הַדְּבָר הַגָּמוּר. הָאוֹמֵר כֹּל גֶּרְנִי
תְּרוּמָה. וְכֹל עֲסוֹתֵי חִלָּה. לֹא אָמַר כָּלוּם. עַד שִׁישִׁיר
מִקְצַת:

פרק ב

פִּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ. חֵיִיבִים בַּחֲלָה. יֵצְאוּ
מִכָּאן לְשֵׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִחֵיִב. וְרַבִּי עֲקִיבָא
פּוֹטֵר:

^ב עֵפֶר חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁבָּא בְּסָפִינָה לָאָרֶץ. חֵיִיבֵת
בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבִשְׂבִיעִית. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזֶמֶן
שֶׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת. עֶסֶה שְׁנֹלוֹשָׁה בְּמֵי פִירוֹת חֵיִיבֵת
בַּחֲלָה וְנֶאֱכָלֶת בְּיָדַיִם מְסוּאָבוֹת:

^ג הָאִשָּׁה יּוֹשֶׁבֶת וְקוֹצֶה חֲלָתָה עֲרוּמָה. מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוּלָה
לְכַסּוֹת אֶת עַצְמָהּ אֲבָל לֹא הָאִישׁ. מִי שֶׁאִינוּ יְכוּלִּים לַעֲשׂוֹת
עֲסָתוֹ בְּטֶהֱרָה יַעֲשֶׂנָה קִבִּין. וְאֵל יַעֲשֶׂנָה בְּטִמְאָה. וְרַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר יַעֲשֶׂנָה בְּטִמְאָה. וְאֵל יַעֲשֶׂנָה קִבִּים. שְׂכָשֶׁם
שֶׁהוּא קוֹרֵא לְטֶהוֹרָה. בְּדָ הוּא קוֹרֵא לְטִמְאָה. לִזּוֹ קוֹרֵא
חֲלָה בְּשֵׁם. וְלִזּוֹ קוֹרֵא חֲלָה בְּשֵׁם. אֲבָל קִבִּיִּים אֵין לָהֶם
חֲלָק בְּשֵׁם:

^ד הָעוֹשֶׂה עֲסָתוֹ קִבִּים. וְנִגְעוּ זֶה בָּזֶה. פְּטוּרִים מִן הַחֲלָה
עַד שִׁישׁוּבוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַרוּדָה וְנוֹתֵן לִסֵּל.
הִסֵּל מִצָּרְפֵּן לַחֲלָה:

ה' המפריש חלתו קמח אינו חלה. וגזל ביד כהן. העסה עצמה חייבת בחלה. והקמח אם יש בו פשיעור. חייבת בחלה. ואסורה לזרים. דברי רבי יהושע. אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר. אמר להם אף הוא קלקל לעצמו ותקן לאחרים:

י' תמשה רביעים קמח (ועוד) חייבים בחלה. הם ושארן וסבן ומרסנן תמשה רביעים חייבים. נטל מרסנן מתוכן. וחזר לתוכן. הרי אלו פטורין:

י' שיעור החלה. אחד מעשרים וארבעה. העושה עסה לעצמו. והעושה למשתה בנו. אחד מעשרים וארבעה. נחתום שהוא עושה למכור בשוק. וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק. אחד מארבעים ושמנה. נטמאת עסתה שוגגת או אנוסה. אחד מארבעים ושמנה. נטמאת מזידה. אחד מעשרים וארבעה. כדי שלא יהא חוטא נשכר:

ה' רבי אליעזר אומר נטלת מן הטהור על הטמא. ביצד. עסה טהורה ועסה טמאה. נוטל כדי חלה מעסה שלא הורמה חלתה. ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המקף. וחכמים אוסרין:

פרק ג

אֹכֵלִין עָרָא מִן הָעֶסָה עַד שֶׁתִּגְלַגֵּל בַּחֲטִים וְתִטְמָטֵם
 בַּשְּׁעוּרִים גִּלְגָּלָה בַּחֲטִים וְטִמְטָמָה בַּשְּׁעוּרִים
 הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חַיִּיב מִיתָה כִּיּוֹן שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת אֶת הַמִּים
 מִגְבֶּהֶת חֲלָתָהּ וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יֵהָא שֵׁם חֲמֶשֶׁה רְבִיעִים
 קִמַּח:

^ב נִדְמָמָה עֲסָתָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגָּלָה פְּטוּרָה שֶׁהִמְדָּמָה
 פְּטוּר וּמִשְׁגִּלְגָּלָה חַיִּיבָתָה נֹלֵד לָהּ סֶפֶק טוּמְאָה עַד שֶׁלֹּא
 גִּלְגָּלָה תַעֲשֶׂה בְטוּמְאָה וּמִשְׁגִּלְגָּלָה תַעֲשֶׂה בְטָהֳרָה:

^ג הַקֹּדֶישָׁה עֲסָתָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגָּלָה וּפְדָאָתָה חַיִּיבָתָה
 מִשְׁגִּלְגָּלָה וּפְדָאָתָה חַיִּיבָתָה הַקֹּדֶישָׁתָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגָּלָה
 וּגִלְגָּלָה הַגִּזְבֵּר וְאַחֲרֵי כֵן פְּדָאָתָה פְּטוּרָה שֶׁבִשְׁשַׁעַת
 חֹבְתָה הִיתָה פְּטוּרָה:

^ד כִּיּוֹצֵא בּוֹ הַמְקֻדֵּשׁ פִּירוּתוֹ עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנֹת
 הַמַּעֲשָׂרוֹת וּפְדָאֵן חַיִּיבִין וּמִשְׁבָּאוּ לְעוֹנֹת הַמַּעֲשָׂרוֹת
 חַיִּיבִין הַקֹּדֶישׁ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וְנִגְמְרָן הַגִּזְבֵּר וְאַחֲרֵי כֵן
 פְּדָאֵן פְּטוּרִין שֶׁבִשְׁשַׁעַת חֹבְתָן הָיוּ פְּטוּרִין:

^ה הַנֶּכְרִי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עֶסָה פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה
 נִתְּנָה לוֹ בְּמִתְּנָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגָּל חַיִּיב וּמִשְׁגִּלְגָּל פְּטוּר
 הָעוֹשֶׂה עֶסָה עִם הַנֶּכְרִי אִם אֵין בְּשָׁל יִשְׂרָאֵל כְּשִׁיעוֹר
 חֲלָה פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה:

י גר שנתגזיר והיתה לו עסה נעשית עד שלא נתגזיר
פטור ומשנתגזיר חייב ואם ספק חייב ואין חייבין עליה
חמש רבי עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור:

י העושה עסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם
דגן חייבת בחלה ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח ואם
אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה ואין אדם יוצא בה
ידי חובתו בפסח:

י"ה הנוטל שאור מעסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך
עסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר
מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל:

ט כיוצא בו זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי נקוף ענבי
בציר עם ענבי עוללות אם יש לו פרנסה ממקום אחר
מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא תרומה ותרומת
מעשר לכל והשאר מעשר ומעשר שני לפי חשבון:

י הנוטל שאור מעסת חטים ונותן לתוך עסת אורז אם
יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה אם
כן למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא מין במינו ושלא
במינו בנותן טעם:

פרק ד

שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קָבִים וְנִגְעוּ זֶה בָּזֶה אֶפִּילוּ הֵם
מִמֵּין אֶחָד פְּטוּרִים וּבְזֶמֶן שֶׁהֵם שָׁל אִשָּׁה אַחַת
מִן בְּמִינוֹ חַיִּיב וְשָׁלֹא בְּמִינוֹ פְּטוּר:

^ב אִי זֶה הוּא מִן בְּמִינוֹ הַחֲטִים אֵינָן מַצְטַרְפוֹת עִם הַכֹּל
אֲלֹא עִם הַפְּסָמִים הַשְּׁעוּרִים מַצְטַרְפוֹת עִם הַכֹּל חוּץ מִן
הַחֲטִים רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר שְׂאֵר הַמִּינִים מַצְטַרְפִּין
זֶה עִם זֶה:

^ג שְׁנֵי קָבִין וְקָב אוֹרְזוֹ אוֹ קָב תְּרוּמָה בְּאֻמָּצָה אֵינָן
מַצְטַרְפִּין דָּבָר שֶׁנֶּטְלָה חֲלָתוֹ בְּאֻמָּצָה מַצְטַרְפִּין שְׁכָבָר
נִתְחַיֵּיב בַּחֲלָה:

^ד קָב חֲדָשׁ וְקָב יָשָׁן שֶׁנִּשְׁכּוּ זֶה בָּזֶה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר
יִטּוֹל מִן הָאֻמָּצָה וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים הַנּוֹטֵל חֲלָה מִן הַקָּב
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲלָה וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה חֲלָה:

^ה שְׁנֵי קָבִין שֶׁנֶּטְלָה חֲלָתוֹ שֶׁל זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְשֶׁל זֶה בְּפָנָי
עֲצָמוֹ חֲזָר וְעָשָׂאן עֶסֶה אַחַת רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר וְחֻכָּמִים
מַחֲיִיבִין נִמְצָא חֲמָרוֹ קוּלוֹ:

^ו נּוֹטֵל אָדָם כִּדֵּי חֲלָה מֵעֶסֶה שְׁלֹא הוֹרְמָה חֲלָתָה
לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטִהְרָה לִהְיוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלִיךְ חֲלָת
דְּמָאֵי עַד שֶׁתִּסְרַח שֶׁחֲלָת דְּמָאֵי נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטְּמֵא וְשָׁלֹא מִן הַמֶּקֶר:

י' ישראל שהיו אריסין לגזים בסוריא. רבי אליעזר מחייב פירותיהם במעשרות ובשביעית. ורבן גמליאל פטר. רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא. ורבי אליעזר אומר חלה אחת. אחזו קולו של רבן גמליאל. וקולו של רבי אליעזר. חזרו לנהוג כדברי רבן גמליאל בשתי דרכים:

ח רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה. מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת. מכזיב עד הנָהָר ועד אַמְנָה שתי חלות. אחת לאור ואחת לפהן. של אור יש לה שיעור. ושל פהן אין לה שיעור. מן הנָהָר ומן אַמְנָה ולפנים שתי חלות. אחת לאור ואחת לפהן. של אור אין לה שיעור. ושל פהן יש לה שיעור. וטבול יום אוכלה. רבי יוסי אומר אינו צריך טבילה. ואסורה לזבים ולזבות לגדות ולילדות. ונאכלת עם הזר על השלחן ונתנת לכל כהן:

ט ואלו נתנין לכל כהן. החרמים והבכורות. ופדיון הבן. ופדיון פטר חמור. הזרוע והלחיים והקבה. וראשית הגז. ושמן שרפה. וקדשי המקדש. והבכורים. רבי יהודה אוסר בבכורים. פרשיני תרומה. רבי עקיבא מתיר. וחכמים אוסרים:

י נתאי איש תקוע הביא חלות מבתר. ולא קבלו ממנו. אנשי אלכסנדריא הביאו חלותיהן מאלכסנדריא. ולא קבלו מהם. אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם

עֲצָרְתָּ וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם מִפְּנֵי הַכְּתוּב שֶׁבִּתְּוֹרָה וְחֵג הַקָּצִיר
בְּבוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בְּשָׂדֶה:

י"א בֶּן אֲנָטִינוּס הֶעֱלָה בְּכוֹרוֹת מִבֶּבֶל וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ.
יוֹסֵף הַכֹּהֵן הֵבִיא בְּבוּרֵי יֵין וְשֶׁמֶן. וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ.
אֵף הוּא הֶעֱלָה אֶת בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח קָטָן
בִּירוּשָׁלַיִם וְהִחְזִירוּהוּ שְׁלֹא יִקָּבַע הַדָּבָר חוֹבָה. אֲרִיסְטוֹן
הֵבִיא בְּבוּרָיו מֵאַפְמָיָא וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ. מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ הַקּוֹנֶה
בְּסוּרֵיָא כְּקוֹנֶה בַּפְּרוֹר שֶׁבִירוּשָׁלַיִם: סליק

מסכת ערלה

פרק א

הַנוֹטֵעַ לְסִיגָא וְלַקּוּרוֹת פֶּטוּר מֵהָעֶרְלָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
אֲפִילוּ אָמַר הַפְּנִימִי לְמֵאכֹל וְהַחִיצוֹן לְסִיגָא
הַפְּנִימִי חַיִּיב וְהַחִיצוֹן פֶּטוּר:

בַּעַת שֶׁבָּאוּ אֲבוֹתֵינוּ לָאָרֶץ מִצָּאוּ נְטוּעַ פֶּטוּר נִטְעוּ אֶף
עַל פִּי שְׁלֹא כִבְשׁוּ חַיִּיב הַנוֹטֵעַ לְרַבִּים חַיִּיב רַבִּי יְהוּדָה
פוֹטֵר הַנוֹטֵעַ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהַנֶּכְרִי שֶׁנִּטְעַע וְהַגְזֵלָן
שֶׁנִּטְעַע וְהַנוֹטֵעַ בְּסַפִּינָה וְהַעוֹלָה מֵאֲלִיו חַיִּיב בְּעֶרְלָה:

ג אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וְהִסְלַע עֲמוּ שִׁטְפוּ נָהָר וְהִסְלַע עֲמוּ אִם
יָכוֹל לַחֲיוֹת פֶּטוּר וְאִם לֹא חַיִּיב נֶעְקַר הִסְלַע מִצְדּוֹ אוֹ
שֶׁזֶעֱזַעְתּוּ הַמַּחְרִישָׁה אוֹ שֶׁזֶעֱזְעוּ וְעָשְׂאוּ בַּעֲפָר אִם יָכוֹל
לַחֲיוֹת פֶּטוּר וְאִם לֹא חַיִּיב:

ד אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וְנִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ שֶׁרֶשׁ פֶּטוּר וְכַמָּה יֵהָא
הַשֶּׁרֶשׁ רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר
בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בְּרִתּוֹתָא כְּמַחֲטָא שֶׁל מִתּוּחַ:

ה אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וּבּוֹ בְּרִיכָה וְהוּא חֲתָה מִמָּנָה חֲזָרָה הִזְקָנָה
לְהִיּוֹת כְּבָרִיכָה הַבְּרִיכָה שָׁנָה אַחֵר שָׁנָה וְנִפְסְקָה מוֹנָה
מִשְׁעָה שֶׁנִּפְסְקָה סְפּוּק הַגִּפְּנִים וְסְפּוּק עַל גִּבֵּי סְפּוּק
אֶף עַל פִּי שֶׁהַבְּרִיכָן בְּאֶרֶץ מוֹתֵר רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִקּוּם

שְׂכַחָה יָפָה מוֹתֵר וּמָקוֹם שְׂכַחָה רָע אָסוּר. (וְכֵן) בְּרִיכָה
שֶׁנִּפְסְקָה וְהִיא מְלֵאָה פִּירוֹת. אִם הוֹסִיף בְּמֵאֲתִים אָסוּר:

י גְּטִיעָה שֶׁל עֵרְלָה. וְשֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּגִטִּיעוֹת.
הֲרִי זֶה לֹא יִלְקוּט. וְאִם לָקַט יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתִים. וּבִלְבָּד
שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִף יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט
וַיַּעֲלוּ בְּאַחַד וּמֵאֲתִים.

י הָעֵלִים וְהַלּוּלָבִים. וּמִי גִפְנִים. וּסְמָדֵר מוֹתָרִים בְּעֵרְלָה.
וּבִרְבָּעִי. וּבִנְזִיר. וְאָסוּרִים בְּאַשְׁרָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַסְּמָדֵר
אָסוּר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַמַּעֲמִיד
בְּשֶׁרֶף הָעֵרְלָה אָסוּר. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁמַּעֲתִי בִּפְּירוּשׁ.
שֶׁהַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֵלִים. בְּשֶׁרֶף הָעֵקָרִים מוֹתֵר. בְּשֶׁרֶף
הַפָּגִים אָסוּר. מִפְּנֵי שֶׁהֵם פְּרִי:

י"ג עֲגוּקָלוֹת וְהַחֲרָצִנִּים וְהַזִּגִּים. וְהַתָּמָד שֶׁלָּהֶם. קְלִיפֵי
רְמוֹן וְהַנֶּזֶן שֶׁלּוֹ. קְלִיפֵי אֶגְזוֹזִים וְהַגִּרְעִינִים. אָסוּרִים
בְּעֵרְלָה. וּבְאַשְׁרָה. וּבִנְזִיר. וּמוֹתָרִין בִּרְבָּעִי וְהַנּוֹבְלוֹת כָּלֶם
אָסוּרוֹת:

ט רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר נוֹטְעִין יְחוּר שֶׁל עֵרְלָה. וְאִין נוֹטְעִין אֶגְזוֹז
שֶׁל עֵרְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי. וְאִין מְרַכִּיבִין בְּכַפְּזוֹת שֶׁל
עֵרְלָה:

פרק ב

הַתְּרוּמָה · (וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל וְדָאִי ·) וּתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאִי · הַחֲלָה וְהַבְּכוּרִים · עוֹלִים
בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה · וְצָרִיד לְהָרִים · הָעֶרְלָה
וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם · עוֹלִים בְּאֶחָד וּמֵאֲתִים · וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה ·
וְאִין צָרִיד לְהָרִים · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינֶן מִצְטָרְפִין · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִצְטָרְפִין בְּנוֹתָן טַעַם · אֲבָל לֹא לְאַסּוּר:

^ב הַתְּרוּמָה מֵעֵלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה ·
כִּי־צִד · סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה · וְאַחֵר כֶּךָ נִפְלוּ
שְׁלֹשָׁה קַבִּין עֶרְלָה · אוֹ שְׁלֹשָׁה קַבִּין כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֶה הִיא
שֶׁהַתְּרוּמָה מֵעֵלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה:

^ג הָעֶרְלָה מֵעֵלָה אֶת הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה ·
וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה · כִּי־צִד · סָאָה עֶרְלָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאֲתִים ·
וְאַחֵר כֶּךָ נִפְלָה סָאָה וְעוֹד עֶרְלָה · אוֹ סָאָה וְעוֹד שֶׁל כֻּלָּאֵי
הַכֶּרֶם · זֶה הִיא שֶׁהָעֶרְלָה מֵעֵלָה אֶת הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים
אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה:

^ד כָּל הַמְּחֻמָּץ · וְהַמִּתְבַּל · וְהַמְּדַמֵּעַ · בַּתְּרוּמָה וּבָעֶרְלָה ·
וּבְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם אֲסוּר · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף מְטֵמָא ·
וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים לְעוֹלָם אֵינֹו מְטֵמָא עַד שֶׁיֵּהָא בֹו
כְּבִיצָה:

ה דוֹסְתָאֵי אִישׁ כֶּפֶר יִתְמָהּ הִיא מִתְלַמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי.
וְאָמַר שְׁמַעְתִּי מִשְׁמַאי הַזֶּקֶן שֶׁאָמַר לְעוֹלָם אֵינוֹ מְטִמָּא
עַד שִׁיְהֶא בּוֹ כִּבְיָצָה:

י וּלְמָה אָמְרוּ כָּל הַמַּחֲמֵץ וְהַמֶּתֶבֶל וְהַמְדַּמֶּעַ לְהַחֲמִיר.
מִן בְּמִינוֹ לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר מִן בְּשֵׁאֵינוֹ מִינוֹ כִּיֻּצַּד שְׁאוֹר
שֶׁל חֲטִים שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עִיסַת חֲטִים וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדִי לְחַמֵּץ.
בֵּין שֵׁשׁ בּוֹ לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה וּבֵין שֵׁאֵינוֹ בּוֹ לַעֲלוֹת
בְּאֶחָד וּמֵאָה אֶסוּר אֵין בּוֹ לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה בֵּין שֵׁשׁ
בּוֹ כְּדִי לְחַמֵּץ בֵּין שֵׁאֵין בּוֹ כְּדִי לְחַמֵּץ אֶסוּר:

יז לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר מִן בְּשֵׁאֵינוֹ מִינוֹ כִּיֻּצַּד כְּגוֹן גְּרִיסִין
שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם עֲדָשִׁים וַיֵּשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם בֵּין שֵׁשׁ
בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה וּבֵין שֵׁאֵין בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה אֶסוּר אֵין בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם בֵּין שֵׁשׁ בָּהֶם לַעֲלוֹת
בְּאֶחָד וּמֵאָה וּבֵין שֵׁאֵין בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה מוֹתֵר:

יח שְׁאוֹר שֶׁל חוֹלִין שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֶסֶה וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדִי לְחַמֵּץ.
וְאַחֵר כֶּךָ נִפְּל שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי
הַכֶּרֶם וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדִי לְחַמֵּץ אֶסוּר:

ט שְׁאוֹר שֶׁל חוֹלִין שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ עֶסֶה וְחֻמְצָה וְאַחֵר כֶּךָ
נִפְּל שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם וַיֵּשׁ
בּוֹ כְּדִי לְחַמֵּץ אֶסוּר רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר:

י תבלין שנים ושלשה שמות ממין אחד או משלשה אסור ומצטרפין רבי שמעון אומר שנים ושלשה שמות ממין אחד או שני מינין משם אחד אינן מצטרפין:

יא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ נצטרפו וחמצו רבי אליעזר אומר אחר האחרון אני בא וחכמים אומרים בין שנפל (שאור) בתחלה בין בסוף לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ:

יב יועזר איש הבירה היה מתלמידי בית שמאי ואמר שאלתי את רבן גמליאל הזקן עומד בשער המזרח ואמר לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ:

יג כלים שסכן בשמן טמא וחזר וסכן בשמן טהור או שסכן בשמן טהור וחזר וסכן בשמן טמא רבי אליעזר אומר אחר הראשון אני בא וחכמים אומרים אחר האחרון:

יד שאור של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו לתוך עסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו אסור לזרים ומותר לכהנים רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים:

טו תבלין של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו בקדירה לא באלו כדי לתבל ולא באלו כדי לתבל ונצטרפו ותבלו:

אָסור לְזָרִים. וּמוֹתֵר לִכְהֻנִּים. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר לְזָרִים
וּלְכַהֲנִים:

י' חֲתִיכָה שֶׁל קֹדֶשִׁי קֳדָשִׁים. שֶׁל פָּגוּל. וְשֶׁל נֹתֵר. (וְשֶׁל
טָמֵא.) שְׁנֵת־בְּשָׁלוֹ עִם הַחֲתִיכוֹת. אָסור לְזָרִים. וּמוֹתֵר
לִכְהֻנִּים. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר לְזָרִים וּלְכַהֲנִים:

י"ב בֶּשֶׂר קֹדֶשִׁי קֳדָשִׁים. וּבֶשֶׂר קֳדָשִׁים קָלִים שְׁנֵת־בְּשָׁלוֹ עִם
בֶּשֶׂר הַתְּאֻוָּה. אָסור לְטָמֵאִים. וּמוֹתֵר לְטֹהוֹרִים:

פרק ג

בְּגָד שֶׁצָּבְעוּ בְּקִלְפֵי עֵרְלָה. יִדְלַק. נִתְעַרַּב בְּאַחֲרִים. כָּלם
יִדְלְקוּ. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יַעֲלֶה
בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ב' הַצּוֹבֵעַ מֵלֹא הִסִּיט בְּקִלְפֵי עֵרְלָה וְאַרְגּוֹ בְּבֶגֶד. וְאִין יָדוּעַ
אֵיזָה הוּא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יִדְלַק הַבֶּגֶד. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ג' הָאוֹרֵג מֵלֹא הִסִּיט מִצֶּמֶר הַבְּכוּר בְּבֶגֶד. יִדְלַק
הַבֶּגֶד. וּמִשְׁעַר הַנְּזִיר. וּמִפֶּטֶר חֲמוּר. בִּשְׁק. יִדְלַק הַשֶּׁק.
וּבִמְקַדְשֵׁין מְקַדְשֵׁין כָּל שֶׁהוּא:

ד' תִּבְשִׁיל שֶׁבְּשָׁלוֹ בְּקִלְפֵי עֵרְלָה. יִדְלַק. נִתְעַרַּב בְּאַחֲרִים.
יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ה תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת
תדלק הפת נתערבה באחרות תעלה באחד ומאתים:

י מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו
באחרים (ואחרים באחרים) כלם ידלקו דברי רבי מאיר
וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים:

י שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש
וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד
ורבי עקיבא אומר שבעה ואלו הם אגוזי פרך ורמוני
בדן וחביות סתומות וחולפות תרדין וקלסי כרוב
ודלעת יננית רבי עקיבא אומר אף בכרות של בעל
הבית הראוי לערלה ערלה לכלאי הכרם כלאי הכרם:

ח (ביצד) נתפצעו האגוזים נתפרדו הרמונים נתפתחו
החביות נתחתכו הדלועים נתפרסו הכפרות יעלו
באחד ומאתים:

ט ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר
ובחוצה לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט
כרם נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ ישראל אסור
ובסוריא מותר ובחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא
ילקוט ביד החדש אסור מן התורה בכל מקום והערלה
הלכה והכלאים מדברי סופרים: סליק

מסכת בכורים

פרק א

י"ש מביאין בכורים וקורין מביאין ולא קורין ויש
שאינן מביאין אלו שאינן מביאין הנוטע לתוך שלו
והבריד לתוך של יחיד או לתוך של רבים וכן המבריד
מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו הנוטע
לתוך שלו והבריד לתוך שלו ודרך היחיד ודרך הרבים
באמצע הרי זה אינו מביא רבי יהודה אומר כזה מביא:

ב מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר ראשית בכורי
אדמתך עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך האריסין
והחכורות והסקריקון והגזלן אין מביאין מאותו הטעם
משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך:

ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים לא מתמרים
שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינן
מן המובחר אין מביאין בכורים קודם לעצרת אנשי הר
צבועים הביאו בכוריהם קודם לעצרת ולא קבלו מהם
מפני הכתוב שבתורה וחק הקציר בכורי מעשיך אשר
תזרע בשדה:

ד אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו
יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו ואם היתה
אמו מישראל מביא וקורא וכשהוא מתפלל בינו לבין

עֲצָמוּ. אֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹת יִשְׂרָאֵל. וְכָשֶׁהוּא בְּבֵית הַכְּנָסֶת.
אֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם. וְאִם הִיתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אֹמֵר
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:

ה' רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֹמֵר. אִשָּׁה בֵּת גֵּרִים לֹא תִנָּשֵׂא
לְכַהֲנָה עַד שֶׁתֵּהא אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל. אֶחָד גֵּרִים. וְאֶחָד
עֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים. וְאֶפְּלוּ עַד עֲשָׂרָה דֹּרוֹת. עַד שֶׁתֵּהא
אִמָּן מִיִּשְׂרָאֵל. הָאֶפֹּטְרוֹפּוֹס וְהַשְּׁלִיחַ. וְהָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה.
וְטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס. מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין. שְׂאִינָן יִכּוּלִין
לֵאמֹר. אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי הַשֵּׁם:

י' הַקּוֹנֶה שְׁתֵּי אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירֹו. מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא.
רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא. יָבֵשׁ הַמַּעֲיָן. נִקְצֵץ הָאֵילָן.
מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא. מַעְצֶרֶת
וְעַד הַחֵג מְבִיא וְקוֹרֵא. מִן הַחֵג וְעַד חֲנֻכָּה. מְבִיא וְאִינוּ
קוֹרֵא. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא:

י' הַפְּרִישׁ בְּכוּרָיו. וּמִכָּר שְׂדֵהוּ. מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא. וְהַשְּׁנִי.
מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִינוּ מְבִיא. מִמֵּין אַחֵר מְבִיא וְקוֹרֵא. רַבִּי
יְהוּדָה אֹמֵר אֵף מֵאוֹתוֹ הַמִּין מְבִיא וְקוֹרֵא:

ה' הַפְּרִישׁ בְּכוּרָיו. גִּבְזָזוּ. גִּמְזָזוּ. גִּנְגְּבוּ. גִּנְאָבְדוּ. אוֹ שְׁנֵטְמָאוּ.
מְבִיא אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶם וְאִינוּ קוֹרֵא. וְהַשְּׁנִיִּים אֵינָן חֲזִבִין
עֲלֵיהֶם חֲמֵשׁ. נְטֵמָאוּ בְּעֶזְרָה נּוֹפֵץ וְאִינוּ קוֹרֵא:

ט ומנן שהוא חייב באחריותו עד שיביאם להר הבית.
שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך.
מלמד שחייב באחריותו עד שיביאם להר הבית. הרי
שהביא ממין אחד וקרא וחזר והביא ממין אחר אינו
קורא:

י ואלו מביאין וקורין מן העצרת ועד החג. משבעת
המינים מפירות שבהרים. מתמרות שבעמקים. ומזיתי
שמן. מעבר הירדן. רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאין
בכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש:

יא הקונה שלשה אילנות בתוך של חבירו מביא וקורא.
רבי מאיר אומר אפילו שנים. קנה אילן וקרקעו מביא
וקורא. רבי יהודה אומר אף בעלי אריסות וחכירות
מביאין וקורין:

יום ה

פרק ב

הַתְּרוּמָה וְהַבְּכוּרִים חִיבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחֻמֶּשׁ.
וְאַסּוּרִים לְזָרִים. וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן וְעוֹלִין בְּאַחַד
וּמֵאָה. וְטְעוּנִים רְחִיצַת יָדִים. וְהַעֲרַב הַשֶּׁמֶשׁ. הָרִי אֵלּוּ
בַתְּרוּמָה. וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּמַּעֲשֵׂר:

^ב יֵשׁ בַּמַּעֲשֵׂר וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַתְּרוּמָה. שֶׁהַמַּעֲשֵׂר
וְהַבְּכוּרִים טְעוּנִים הִבָּאת מְקוֹם. וְטְעוּנִים וְדוּי. וְאַסּוּרִין
לְאוֹנֵן. רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר. וְחִיבִין בְּבִיעוּר. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
פוֹטֵר. וְאַסּוּרִין כָּל שֶׁהֵן מִלֶּאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם. וְגִדּוּלֵיהֶן
אַסּוּרִים מִלֶּאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם. אֵף לְזָרִים וְלִבְהֵמָה. רַבִּי
שְׁמַעוֹן מַתִּיר. הָרִי אֵלּוּ בַּמַּעֲשֵׂר וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן
בַתְּרוּמָה:

^ג יֵשׁ בַתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֵׂר מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים.
שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר אוֹסְרִין אֶת הַגּוֹרֵן. וְיֵשׁ לָהֶם שִׁיעוּר.
וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפִּירוֹת. בְּפָנֵי הַבַּיִת. וְשִׁלָּא בְּפָנֵי הַבַּיִת.
וּבְאַרְיִסִין וּבַחֲכוּרוֹת וּבַסְקָרְקוֹן וּבַגּוֹזְלִין. הָרִי אֵלּוּ בַתְּרוּמָה
וּבַמַּעֲשֵׂר מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים:

^ד וְיֵשׁ בַּבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֵׂר.
שֶׁהַבְּכוּרִים נִקְנִין בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע. וְעוֹשֶׂה אָדָם כָּל שִׁדְּהוּ

בבֹּרִים. וְחֵיב בְּאַחֲרֵיהֶם. וְטֻעֲנִים קֶרֶבֶן. וְשִׁיר. וְתִנּוּפָה.
וְלִינָה:

ה' תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁוה לַבֹּרִים בְּשִׁתֵּי דִרְכִּים. וְלִתְרוּמָה
בְּשִׁתֵּי דִרְכִּים. נְטִלַת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא. וְשֵׁלֹא מִן
הַמֶּקֶף כַּבֹּרִים. וְאוֹסֶרֶת אֶת הַגּוֹרֵן. וְיֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר
בְּתִרּוּמָה:

י' אֶתְרוּג שָׁוה לְאֵילָן בְּשִׁלְשָׁה דִרְכִּים. וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ אֶחָד.
שָׁוה לְאֵילָן בְּעֶרְלָה. וּבִרְבִיעִי וּבִשְׁבִיעִית. וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ
אֶחָד שְׁבַעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ דְּבָרִי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שָׁוה לְאֵילָן בְּכָל דְּבָר:

י' דָּם מִהֲלָכֵי שְׁתִּים שָׁוה לְדָם בְּהֶמָּה. לְהַכְשִׁיר אֶת
הַזֵּרְעִים. וְדָם הַשֶּׁרֶץ אֵין חֵיבִין עָלָיו:

ח' כּוֹי יֵשׁ בּוֹ דִרְכִּים שָׁוה לַחֲתָה. וְיֵשׁ בּוֹ דִרְכִּים שָׁוה
לְבֶהֱמָה. וְיֵשׁ בּוֹ דִרְכִּים שָׁוה לְבֶהֱמָה וְלַחֲתָה. וְיֵשׁ בּוֹ
דִרְכִּים שְׂאִינוֹ שָׁוה. לֹא לְבֶהֱמָה. וְלֹא לַחֲתָה:

ט' כִּיצַד שָׁוה לַחֲתָה. דָּמוֹ טָעוֹן כֶּסֶּי כָּדָם חֲתָה. וְאֵין שׁוֹחֲטִין
אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב. וְאִם שָׁחֲטוּ אֵין מַכְסִין אֶת דָּמוֹ. וְחִלְבוֹ
מִטָּמֵא בְּטוֹמֵאֵת נִבְלָה כַּחֲתָה. וְטוֹמֵאֵתוֹ בְּסָפֵק. וְאֵין פּוֹדִין
בּוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר:

י' כִּיצַד שָׁוה לְבֶהֱמָה. חִלְבוֹ אֲסוּר כְּחִלְבֵי בְּהֶמָּה. וְאֵין חֵיבִין
עָלָיו כֶּרֶת. וְאִינוֹ נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לֶאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם.

וְחִיָּב בְּזֵרוּעַ וּלְחֵיִים וְקִבָּהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר שֶׁהַמוֹצִיא
מִחֲבִירוֹ עָלָיו הִרְאָיָה:

^א כִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לַחֲתִיה וְלֹא לַבֵּהמָה אָסוּר מִשּׁוּם
כָּלָאִים עִם הַחֲתִיה וְעִם הַבֵּהמָה הַכּוֹתֵב חֲתָנוֹ וּבִהמָתוֹ
לִבְנוֹ לֹא כָתֵב לוֹ אֶת הַכּוֹי אִם אָמַר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה
חֲתִיה אוֹ בֵּהמָה הָרִי הוּא נָזִיר וְשֶׁאֵר כָּל דְּרָכָיו שׁוֹיִם לַחֲתִיה
וְלַבֵּהמָה וְטָעוֹן שְׁחִיטָה כְּזֶה וְכִזֶּה וּמִטְמֵא מִשּׁוּם נִבְלָה
וּמִשּׁוּם אָבֵר מִן הַחֵי כְּזֶה וְכִזֶּה:

פרק ג

כִּיצַד מִפְּרִישֵׁין הַבְּכוּרִים יוֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ וְרוֹאֶה
תְּאֵנָה שֶׁבִּכְרָה אֶשְׁכּוֹל שֶׁבִּכְרִי רִמּוֹן שֶׁבִּכְרִי
קוֹשְׁרוֹ בְּגָמִי וְאוֹמֵר הָרִי אֵלּוֹ בְּכוּרִים רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר
אֵף עַל פִּי כֵן חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בְּכוּרִים מֵאַחֵר שִׁיתְּלָשׁוּ
מִן הַקֶּרֶקֶע:

^ב כִּיצַד מַעֲלִין אֶת הַבְּכוּרִים כָּל הָעִירוֹת שֶׁבְּמַעֲמָד
מִתְכַּנְסוֹת לָעִיר שֶׁל מַעֲמָד וְלִנְיָן בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר וְלֹא
הָיוּ נִכְנָסִין לְבָתִּים וְלִמְשָׁכִים הָיָה הַמְמוֹנָה אוֹמֵר קוֹמוּ
וְנַעֲלָה צִיּוֹן אֶל (בֵּית) יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

^ג הַקְּרוֹבִים מְבִיאִין הַתְּאֵנִים וְהָעֲנָבִים וְהַרְחוֹקִים מְבִיאִין
גְּרוֹגְרוֹת וְצִמּוּקִים וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לַפְּנֵיהֶם וְקִרְנָיו מְצַפּוֹת
זֶהָב וְעֵטֶרֶת שֶׁל זֵית בְּרֹאשׁוֹ הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנֵיהֶם עַד

שְׁמַגִּיעִים קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם. הִגִּיעוּ קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם. שָׁלְחוּ
 לַפְּנִיָּהֶם וְעָטְרוּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם. הַפָּחוֹת הַסְּגָנִים וְהַגִּזְבָּרִים.
 יוֹצְאִים לִקְרֹאתָם. לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנָסִים הָיוּ יוֹצְאִים. וְכָל
 בַּעֲלֵי אוֹמְנוֹת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים לַפְּנִיָּהֶם. וְשׂוֹאֲלִין
 בְּשִׁלּוֹמָם. אַחֲיָנוּ. אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנִי בָאתָם לְשָׁלוֹם:

ד' הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנִיָּהֶם עַד שְׁמַגִּיעִין לָהֶר הַבֵּית. הִגִּיעוּ לָהֶר
 הַבֵּית. אֶפִּילוֹ אֲגָרִיפָס הַמֶּלֶךְ. נוֹטֵל הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ. וְנִכְנָס
 עַד שְׁמַגִּיעַ לַעֲזָרָה. הִגִּיעַ לַעֲזָרָה וְדָבְרוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר.
 אַרְוֹמָמָךְ יי כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אֲבִי לִי:

ה' הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים הָיוּ עוֹלוֹת. וּמָה שְׁבִידָם
 נוֹתְנִים לַכֹּהֲנִים:

ו' עוֹדְהוּ הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ קוֹרֵא מִהֲגִדְתִּי הַיּוֹם לַיְי אֱלֹהֶיךָ
 עַד שֶׁגֹּמֵר כָּל הַפֶּרֶשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אֲרָמִי עוֹבֵד
 אָבִי. הִגִּיעַ לְאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי. מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כְּתָפוֹ.
 וְאוֹחֲזוֹ בְּשִׁפְתוֹתָיו. וְכֵהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו וּמְנִיפוֹ. וְקוֹרֵא
 מֵאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי. עַד שֶׁהוּא גֹמֵר כָּל הַפֶּרֶשָׁה. וּמְנִיחוֹ
 בְּצַד הַמִּזְבֵּחַ וְהַשְׁתַּחֲוָה וְיֹצֵא:

ז' בְּרֵאשׁוֹנָה כָּל מִי שִׁיּוֹדֵעַ לְקָרוֹת קוֹרֵא. וְכָל מִי שֶׁאִינוֹ
 יוֹדֵעַ לְקָרוֹת. מְקַרֵּין אוֹתוֹ. נִמְנָעוּ מִלְּהִבִּיא. הִתְקִינוּ שֶׁיְהִי
 מְקַרֵּין אֶת מִי שִׁיּוֹדֵעַ. וְאֶת מִי שֶׁאִינוֹ יוֹדֵעַ:

ח העשירים מביאין בבוריהם בקלותות של כסף וזהב.
והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה.
והסלים והבורים נתנים לכהנים:

ט רבי שמעון (בן ננס) אומר מעטרין את הבורים.
חוץ משבעת המינים. רבי עקיבא אומר אין מעטרין את
הבורים אלא משבעת המינים:

י רבי שמעון אומר שלשה מדות בבורים. הבורים.
ותוספת הבורים. ועטור הבורים. תוספת הבורים
מין במינו. ועטור הבורים מין בשאינו מינו. תוספת
הבורים נאכלת בטהרה. ופטורה מן הדמאי. ועטור
הבורים חייב בדמאי:

יא אימתי אמרו תוספת הבורים בבורים. בזמן שהיא
מן הארץ. ואם אינה באה מן הארץ. אינה בבורים:

יב למה אמרו הבורים כגכסי כהן שהוא קונה מהם
עבדים וקרקעות. ובהמה טמאה. ובעל חוב נוטלן בחובו.
ואשה בכתובתה כספר תורה. ורבי יהודה אומר אין
נותנין אותם אלא לחבר בטובה. וחכמים אומרים נותנין
אותם לאנשי משמר. והם מחלקין ביניהם. כקדשי
המקדש:

ברייתא

אֲנֶדְרוּגִינוֹס יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים
 שְׁוֶה לְנָשִׁים וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים
 וְלְנָשִׁים וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים אֵינּוּ שְׁוֶה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא
 לְנָשִׁים:

ב כִּיצַד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים מְטָמָא בְּלוּבָן כְּאֲנָשִׁים וְנוֹשֵׂא אֶבֶל
 לֹא נֹשֵׂא כְּאֲנָשִׁים וְאֵינּוּ מְתִיחַד עִם הַנָּשִׁים כְּאֲנָשִׁים וְאֵינּוּ
 נִזּוֹן עִם הַבָּנוֹת כְּאֲנָשִׁים וּמִתְעַטֵּף וּמִסְתַּפֵּר כְּאֲנָשִׁים
 וְעוֹבֵר עַל בֵּל תְּקִיף וְעַל בֵּל תִּשְׁחִית וְעַל בֵּל תִּטְמָא
 לְמֵתִים כְּאֲנָשִׁים וְחַיִּב בְּכָל מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בַּתּוֹרָה
 כְּאֲנָשִׁים:

ג כִּיצַד שְׁוֶה לְנָשִׁים מְטָמָא בְּאֹדָם כְּנָשִׁים וְאֵינּוּ מְתִיחַד
 עִם הָאֲנָשִׁים כְּנָשִׁים וְאֵינּוּ זוֹקֵק לִיְבוֹם כְּנָשִׁים וְאֵינּוּ חוֹלֵק
 עִם הַבָּנִים כְּנָשִׁים וְאֵינּוּ חוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי קֳדָשִׁים כְּנָשִׁים
 וְאֵינּוּ מֵאֲכִיל בַּתְּרוּמָה כְּנָשִׁים וּפְסוּל לְכָל עֲדוֹת שְׁבִתוֹרָה
 כְּנָשִׁים וְאֵם גִּבְעַל בַּעֲבִירָה כְּנָשִׁים וְנִפְסָל מִן הַכֹּהֲנָה
 כְּנָשִׁים:

ד כִּיצַד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים חִיבִים עַל מִכְתּוֹ וְעַל
 קָלָלָתוֹ וְעַל גִּזְקוֹ כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים וְהַהוֹרְגוֹ שׁוֹגֵג גּוֹלָה
 וּמִזִּיד נִהְרֵג כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים וְאִמּוֹ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו דָּם טָמֵא
 וְדָם טָהוֹר כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים וּמִבִּיאָה עָלָיו קֶרֶבֶן כְּאֲנָשִׁים
 וְכְנָשִׁים וְחוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי הַגָּבוֹל כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים וְנוֹחַל

בְּכֹל הַנִּחְלָלוֹת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים: וְהָאֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה
אִישׁ וְאִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר:

ה' כִּיצַד אֵינוֹ שְׁזָה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא לְנָשִׁים. אֵין חִיבִין
עַל טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וּקְדָשָׁיו לֹא בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים. וְלֹא
שׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה לֹא בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים. וְאֵינוֹ
נִעְרָךְ לֹא בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים. וְאֵינוֹ גִּמְכָּר לְעֶבֶד עֲבָרִי
לֹא בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים. וְהָאֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה לֹא אִישׁ
וְלֹא אִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר אֲנִדְרוֹגִינוֹס בְּרִיָּה
בְּפָנֶי עֲצָמָה הוּא וְלֹא יִכְלוּ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו. אִם הוּא
אִישׁ אוֹ אִשָּׁה. אֲבָל טוֹמְטוֹם אֵינוֹ בֶּן פְּעֻמִּים שֶׁהוּא אִישׁ.
פְּעֻמִּים שֶׁהוּא אִשָּׁה: סליק

אחר השלמת כל מסכתא ומסכתא יאמר זה שלש פעמים

ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך.

הדרן עלך מסכת (פלוני) והדרך עלן דעתן עלך מסכת (פלוני) ודעתך
עלן לא נתנשי מינך מסכת (פלוני) ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין
ולא בעלמא דאתי:

ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו
בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנניה בר פפא רמי בר פפא
נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרס בר פפא
רכיש בר פפא סרחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית
ישראל ונהיה אנחנו כלנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי
שםך ולומדי תורתך:

מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי:

יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש:

לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתיני:

ברוך אתה יהוה למדי חקיך:

חתימת חלק ראשון מהמשנה

לְהוֹדוֹת לְהִלָּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדָּר וּלְנִצָּחַ עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת
וּתְשַׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשְׁי עֲבָדְךָ מְשִׁיחְךָ: בַּעֲצָתְךָ תִּנָּחֲנִי וְאַחֵר כְּבוֹד
תִּקְחָנִי: וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אָפּוֹ וְלֹא
יַעִיר כָּל חַמְתּוֹ: אֲשֶׁרִי הִגְבֵּר אֲשֶׁר תִּיַּסְרֵנּוּ יְיָ וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנּוּ:
וְאֲנִי בַחֲסִדְךָ בְּטַחְתִּי יוֹגֵל לְבִי בִישׁוּעָתְךָ אֲשִׁירָה לִי כִי גָמַל עָלַי: שׁוֹשׁ
אֲשִׁישׁ בֵּי תִגְל גִּפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִי הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי יֵשַׁע מַעִיל צָדָקָה
יַעֲטֵנִי כְּחָתָן יִכְהֶן פֶּאֶר וְכַכְּלָה תַעֲדָה כְּלִיָּה: וַיִּבְטַחוּ בְּךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ
כִּי לֹא עֲזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְהוָה: שְׁמַחוּ בֵּי וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל
לָב: גֵּר לְרַגְלֵי דְבָרְךָ וְאוֹר לְנִתְיָבְתִּי: אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וְתָהִי לִי לִישׁוּעָה:
וְאוֹמֵר הַשִּׁיר שְׁהִיו הַלּוֹיִם אוֹמְרִים עַל הַדּוֹכֵן בְּכָל יוֹם

ביציאתו מבית המדרש אומר

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי שְׁשֻׁמַּתְךָ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא
שְׁמַתְךָ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנֹת שְׁאֲנִי מְשֻׁבִּים וְהֵם מְשֻׁבָּיִם אֲנִי מְשֻׁבִּים
לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשֻׁבָּיִם לְדַבְּרִים בְּטָלִים אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים
אֲנִי עֹמֵל וּמִקְבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר אֲנִי רֵץ וְהֵם
רָצִים אֲנִי רֵץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבֹּא וְהֵם רָצִים לְבָאֵר שַׁחַת שְׁנֶאֱמַר וְאַתָּה
אֱלֹהִים תּוֹרְדָם לְבָאֵר שַׁחַת אֲנִשִּׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי
אֶבְטַח בְּךָ:

תם ונשלים ספר ראשון
שבחי תודה לאל עליון

